

GRAVISSIMUM EDUCATIONIS
SYNOPSIS

SACROSANCTUM CONCILIUM

DECLARATIO

SCHEMA CONSTITUTIONIS
DE SCHOLIS CATHOLICISSCHEMA
DE SCHOLIS CATHOLICIS [A]

II [A] RECOGNITIO SCHEMATIS IUXTA ANIMADVERSIONES A PATRIBUS MISSAS.

NB. – In hac relatione nulla fit mentio de aestimationibus positivis et iudicibus favorabilibus ab Excellentissimis DD non parvi momenti prolatis, sed solummodo de aestimationibus et iudiciis negativis, et de diversis propositionibus factis, saltem de praecipuis, ut de ipsis et nos opinionem nostram ostendamus.

Altera Concilii sessione, mensibus octobri et novembri 1963, Commissio Conciliaris iterum schema examinavit, habita ratione animadversionum, quas Patres Conciliares et Conferentiae Episcoporum ad Secretariam miserant. Plurimae instantiae ac postulata Patrum iterum atque iterum redibant ad quaestiones et doctrinas quae in prioribus schematis editionibus, praesertim in schemate a Commissione Praeparatoria approbato, iam consideratae erant, postea autem omissae sunt, eo quidem consilio ut schema brevius evaderet.

Animadversiones Patrum hoc modo comprehendere possunt:

a) *Animadversiones circa titulum, structuram, stylum.*

1) *De titulo.* Nonnullis Patribus titulus Schematis non placebat et alios substituendos proponebant, ex. gr. De educatione catholica vel De educatione catholica in scholis tradenda vel quid simile.

[Non placet *titulus*, quia deberet esse: De educatione christiana, vel de educatione in scholis tradenda (E/458) vel quia schola non est unicum instrumentum educationis (E/293).

Resp.: Uti pluries dictum est; objectum directum schematis non est doctrina de educatione, sed problema et doctrina de scholis catholicis].

Quia reapse non agebatur de simplici ludu verborum, Submissio competens rem attente perpendit, ac tandem ad hanc conclusionem pervenit: inde ab initio argumentum huic schemati adsignatum respiciebat doctrinam et problemata cum *scholis* catholicis cohaerentia, quae per se argumentum sufficiens pro schemate, hodiernis praesertim temporibus, constituunt. Tamen in nova schematis recognitione plura de educatione quoque introducta sunt.

2) *De structura.* Circa structuram schematis non habebantur animadver-

OECUMENICUM VATICANUM II

DE EDUCATIONE CHRISTIANA (28 oct. 1965)

SCHEMA DECLARATIONIS DE
EDUCATIONE CHRISTIANA¹ [A]DECLARATIO DE
EDUCATIONE CHRISTIANA

III ¹ *Nota Introductiva:* Cum maxima iuvenum pars non instituat in scholis catholicis, opportunum visum est praecedentem titulum «*De scholis catholicis*» in novum titulum «*De educatione christiana*» mutare, ut de omnibus scholis ageretur, catholicis et non catholicis, neque negligenter alia educationis media, etsi inter omnia peculiare semper momentum servat schola. Ob materiae amplitudinem, praecipua tantum capita indicantur; fusiore tractatione remissa ad Commissionem postconciliarem, cuius erit argumentum digne evolvere et tractare, apta etiam habita consideratione condicionum in singulis regionibus vel nationibus sat variarum. Etsi brevis, opportuna videtur Declaratio cum Concilio gravissimum educationis problema silentio praeterire nequeat, sed fovere debeat opus quod tota Ecclesia (id est totus populus Dei, tum Hierarchia tum Laici) praestat sive directe sive collaborando cum parentibus et societate civili. In memoriam etiam revocare iuvat, quaedam ad educationem pertinentia in aliis quoque Concilii Decretis tractari, sicut in Decretis «*De instrumentis communicationis socialis*», «*De apostolatu laicorum*», «*De Ecclesia in mundo huius temporis*» et propterea repetenda non videntur.

siones vel propositiones maioris momenti. Commissioni structura cohaerens visa est ac proinde servanda.

3) *De stylo et indole.* Desideriis a pluribus Patribus expressis obsecuta, competens Submissio censuit stylum schematis esse recognoscendum ut magis pastoralis, minus iuridicus evaderet.

4) *De adnotationibus.* Plures animadversiones conquerebantur de defectu adnotationum. Submissio existimavit schema iterum notulis esse ornandum. Defectus enim notularum ipsi detrimentum attulit, nam multa quae in animadversionibus proponuntur, in notulis iam inveniebantur, et plurimis objectionibus responsum quoque ibidem iam datum erat.

b) *Quaedam animadversiones maioris momenti.*

1) Animadversio praecipua, a nonnullis Patribus facta, et quae totum schema sumptum tangit, haec est: *Schema non placet, quia nihil novi affert; est nullius momenti, non constituit novam doctrinam catholicam elaborationem huius aetatis quaestionibus rerumque adiunctis accommodatam.*

Hoc iudicium negativum autem nullatenus exprimebat sententiam communem Patrum; imo multo plures Patres de schemate iudicia valde positiva protulerunt.

[1. – Dicitur schema esse parvi momenti, esse parum consonum hodiernis necessitatibus, nimis generale, nihil novi afferre; esse unilaterale et parvam fiduciam ostendere in magistros et professores catholicos (E/290, E/458; E/293; E/403).

Resp.: Aliquo modo hoc concedendum est, quia in schemate desunt plurima quae in eo antea continebantur et quae illud ditius reddebant. Quoad eius «unilateralitatem» non apparet ratio huius accusationis. Procul dubio posset reddi schema magis favorabile quoad eximum laborem magistrorum et professorum catholicorum, erga quos Ecclesia gratitudine est plena. Insuper potest considerari utilitas distinguendi inter Societatem et Statum. Denique de pueris et magistris in scholis non catholicis explicite sermo esse deberet.]

2) Plures Patres expetiverunt ut schema amplio tractationem contineret

de educatione in genere christiana et catholica in specie, de eius principiis ac methodis necnon de philosophia educationis.

[2. – Schema nihil continet vel ea quae continet non sufficiunt de philosophia christiana educationis, de principiis et methodis, etc. (E/290).

Resp.: Obiectum directum schematis non erat doctrina de educatione christiana vel catholica, sed potius problema de «scholis catholicis» quae per se et praesertim hodie grave problema constituunt. Ideo dicendum quod ceteris omnibus non erat locus!]

3) Peculiares dein obiectiones movebantur: [contra prooemium (nn. 1-5), n. 6, n.10, n. 11. *Vedi in his numeris*].

4) Tandem plures Patres quaedam addenda proponebant. Praeter iam commemorata Patres petiverunt:

a) ut definiretur in schemate finis specificus scholae catholicae (cf. n. 18 b);

b) ut expressa mentio fieret pauperum, puerorum catholicorum alias scholas frequentantium, eximii laboris magistrorum catholicorum in aliis scholis educationi operam navantium;

c) ut commendaretur erectio scholarum catholicarum pro formandis magistris.

I. EX ANIMADVERSIONIBUS GENERALIBUS.

3. – Ecclesia potius quam sustinere proprias scholas deberet cooperationem cum auctoritatibus quaerere, praesertim quia monopolium Status est inevitabile, quia desunt media materialia, etc. (E/293; E/403).

Resp.: Existentia scholarum catholicarum nullo modo prohibet cooperationem quae in ipso schemate commendatur. Praeterea ratio est sophistica: ideo enim defenditur libertas scholae, reicitur monopolium et desideratur iustitia distributiva, non solum quia iura sunt naturalia, sed quia exercitium horum iurium reddit possibilem existentiam scholarum catholicarum. Quaestio est: utrumne velimus defendere iura naturalia?

4. – Schema dicitur esse contra oecumenismum (E/403).

Resp.: Omnino reicitur. Nn. 8, 9, 10 et 17 sunt principia fundamentalia quae aperte oecumenismo favent. Sed potest explicite dici in scholis catholicis posse recipi pueros non catholicos.

5. – Schema sapit centralismum et integralismum (E/918).

Resp.: Forsitan interpretatio non omnino recta n.17 ansam praebuit accusationi centralismi, quae accusatio, ni fallimur, caret fundamento. Quoad accusationem integralismi, non apparet huius accusationis ne praetextus quidem.

6. – Proponitur ut afferantur rationes ob quas Ecclesia desiderat proprias habere scholas, nam fideles saepe saepius eas ignorant (E/273).

Resp.: Propositio omnino acceptanda.

7. – Ut exponatur in schemate amplior doctrina de educatione, de methodis, et illa principia practica doceantur quae Hierarchia semper et ubique docere debet, fidelibus sint intelligibilia et fratribus separatis necnon auctoritatibus civilibus sint acceptabilia (E/280; E/334 et E/293).

Resp.: Propositio non videtur acceptanda, saltem in tota sua amplitudine, et redit responsio allata ad 2.am difficultatem. – Hoc idem dicendum est de alia propositione in qua petitur ut latiore locum occupet in schemate doctrina de educatione in familia tradenda. Schema enim, saltem hucusque, tractare debet problema de scholis catholicis.

8. – Desideratur ut afferantur remedia contra laicismum et media proponantur ad defendenda iura familiae et Ecclesiae (E/252) et ut in educatione tradenda foveatur sensus fraternitatis, aboliatur distinctio classium, formatio tradita sit positiva et ubique doceatur doctrina socialis catholica (E/306).

Resp.: Omnes propositiones sunt optima, quibus tamen satis fieri non videtur possibile, quia limites superaret.

Cum hac opinione intime cohaeret sententia, cuius antea mentio est facta, de mutando titulo. Uti facile intelligitur, haec quoque propositio novam schematis exarationem postulare.

III [A] Nostra aetate omnes nationes extraordinarios peragunt nisus in campo educationis et institutionis. Consciae necessitatis quae singulis hominibus incumbit perveniendi ad personalem formationem et ad propriae culturae bona participanda, variis utuntur mediis ut condiciones sociales et quae ad doctrinam pertinent progrediantur. Nationes insuper melius quam antea mutuam navant operam in ex omni natione institutis quae de educatione curam habent. Immo parentum et puerorum iura in documentis publicis consignaverunt.

Quibus bene perpensis, Concilium Oecumenicum Vaticanum II grave per se sentit officium quaedam de missione Ecclesiae in educationis et institutionis campo proferendi. Vera enim Mater est Ecclesia, quippe quae homines huius terrae ad vitam Civitatis Dei generet. Ipsa proprios filios mysterii salutis participes facit; omnibus hominibus «Panem veritatis» offert non solum ut homo de eo una cum aliis vivat sed ut sanctificationem mundi vitaeque perficiat. Haec sanctificatio supponit synthesim inter res humanas et divinas, quae in nostra aetate, scientiis et arte technica magis evoluta, omnibus et praecipue iunioribus praebetur. Cui grandi officio et immenso servitio, tota communitas ecclesialis, totus populus Dei, sub hierarchiae vigilantia, suam operam praestare debet.

I. CURNAM SCHEMA PROPOSITIONUM «DE SCHOLIS CATHOLICIS» MUTATUM SIT IN «SCHEMA DECLARATIONIS DE EDUCATIONE CHRISTIANA».

Ad *praesens documentum* quod attinet, imprimis animadvertendum est textum qui nunc Vestro iudicio submittitur, et quoad materiam et quoad titulum, quo inscribitur, differre a Propositionibus de Scholis Catholicis quae mense maii 1964 Vobis transmissae sunt [cf. Adnexum III].

Huius mutationis rationes sunt sequentes:

1. Argumentum vastissimum de Scholis Catholicis quod Commissioni Praeparatoriae funditus examinandum erat atque a Commissione Conciliari concinniore schemate pertractatum erat, iuxta mandatum Commissionis de Concilii laboribus coordinandis ad paucas propositiones restringendum erat. Data materiae amplitudine et condicionum varietate id fere impossibile visum est; attamen Commissioni mandatum receptum ad effectum ducere conata est.

2. Sicut a Commissione iam provisum erat, plures in propriis de illis Propositionibus commentis animadverterunt, thema de scholis catholicis examinandum esse una cum ampliore argumento de educatione christiana. Reapse tum Commissio Praeparatoria tum Commissio Conciliaris non paucas passae sunt difficultates quia studia ad solas scholas catholicas restringere debebant. Schola enim quae est quasi familiae continuatio et productio, non est unicum medium educationis, etsi efficacius; dantur enim alia media inter quae variae iuventutis associationes, societates ad ludicra corporis exercitia pertinentes («sportive»), instrumenta communicationis socialis et alia huiusmodi. Commissio autem omnino admisit illam amplio rem visionem in paucis Propositionibus prius Vobis exhibitis digne exponi non potuisse.

3. Propterea Commissioni praefendum esse videbatur quod Concilium daret mandatum ut res ab aliqua Commissione post-conciliari altius pertractaretur ita ut postea Episcoporum coetibus opportuna rerum et locorum adiunctis accommodationes concedi possent. Ad quam Commissionem etiam laici vere periti, praesertim ii qui in campo nationali et internationali de educatione et de scholis optime meriti sunt, cooptati poterunt.

4. Attento autem argumenti momento vitali, Commissioni opportunum videbatur quod ipsum Concilium concinnam saltem de educatione christiana declarationem ederet qua, quaedam primaria futurorum studiorum lineamenta statueret, parentibus imprimis catholicis sed et toti consortioni humanae suam collaborationem confirmaret, Ecclesiae autem filiis qui evangelica deditio in immensum educationis opus incumbunt, animum adderet.

[*Vide hic et postea orationes Patrum in Aula: Cf. E/4336, E/4334, E/4337, E/4375, E/4377, E/4378, E/4380, E/4372, E/4374, E/4413, E/4410, E/4421*].

I

IV 1 – *1 Pater*: Valde dolenda est nimia brevitatis huius schematis! Ne dubitet Commissio, modorum expansionem faciendo, ampliorem textum, etiam de prioribus schematibus ab ipsa confectis desumptum, conscribere.

Ratio: «S. Oecumenica Synodus attente perpendit *gravissimum* educationis momentum...» etc. (cf. Prooemium Declarationis).

R. – Textus secundum «Modos» emendatus de facto magis enucleat asserta nimis pressa prioris textus.

1 a – *1 Pater*: Schema amplius sit et res magni momenti tractet, attentis observationibus in Aula prolatatis.

R. – Sicut ad Modum 1.

2 – *2 Patres*: Schema recognoscatur ad mentem interventionum Exc. DD. Elchinger [E/4334], Gouyon [E/4338], Muñoz-Vega [E/4418] et Em.mi Card. Léger [E/4376] (alter Pater addit: et Exc.mi D. Van Waeyenberg E/4421).

R. – Commissio omnes interventiones attente perpendit et quantum fieri potuit, in textu emendato earum rationem habuit.

3 – *2 Patres*: Renovetur totum schema iuxta bonum propositum quod refert *Relatio* ab Exc.mo Iulio Daem [i.e. Relatio conclusiva diceptionis] prolata.

R. – Textus secundum Modos emendatos huic proposito satisfacere quaerit.

3 a – *2 Patres*: Satisfiat petitioni ab Exc.mo Relatore Daem [E/4419] die 18 nov. 1964 cum fortissimis rationibus prolatae. Schema amplius fiat; res magni momenti explicitius tractet; animadversiones in Aula prolatae magni habeat et in textu emendato interponat.

R. – Sicut ad Modum 3.

4 – *1 Pater*: Tale est momentum educationis christianae ut aliquid plus quam simplex Declaratio requiratur ad ea proponenda quae necessaria videntur pro Christianis in mundo moderno viventibus.

Documentum Commissionis «post-conciliaris» nullo modo vim habebit documenti Conciliaris. Ea quae dicentur, etiam si optima videntur, tamen non erunt quae tantum a Concilio sanciri possunt.

Loquentes de educatione christiana, ante omnia nos claras normas praebere debemus circa ea quae intime cum ipsa connectuntur. Sermo esse debet:

1) *De iure parentum circa filiorum educationem*, et quidem: a) de eorum iure et munere domi explicando; b) de eorum iure et munere scholas seligendi pro filiorum educatione.

2) *De Ecclesiae iure circa educationem iuventutis catholicae*, et quidem: a) de iuventutis catholicae educatione; b) de iuventutis christianae educatione; c) de iuventutis christianae educatione in scholis catholicis.

3) *De Societatis Saecularis munere circa iuventutis educationem*, et quidem: a) pro illis qui ipsius Societatis Civilis scholas attendunt; b) de officiis et iuribus circa illos qui scholas proprias volunt, ut v. g., Christiani, Catholici, Musulmani, etc.

4) *De Ecclesiae iure in iuventutis educatione quae ad scholas catholicas accedit*, et quidem: a) de scholis catholicis in locis ubi maior pars populi est catholica; b) de scholis catholicis in locis ubi maior pars populi est christiana; c) de scholis catholicis in locis ubi maior pars populi est non-christiana; d) de scholis neutris ad quas catholici quandoque pergere debent.

II

III

IV

Si Concilium de omnibus istis non decernit, problema maximi momenti relinquit insolutum. Immo Catholici, speciatim in locis Missionum, i. e. in maxima parte mundi, in magnis difficultatibus erunt; immo iuventus totius mundi sine Deo ac saepe contra Deum educabitur.

Uti conclusio liceat nobis dicere quod valde mirum est quod Declaratio circa educationem christianam immediate post aliquam in Aula Conciliari discussionem proposita sit pro voto, antequam competens Commissio attentionem dederit iis quae dicta sunt pro textus emendatione.

R. – Ad desiderium maioris enucleationis quod attinet, textus emendatus argumenta potiora magis explicitata proponit; quaedam vero, imprimis n. 4 spectantia, tractantur in schemate «De libertate religiosa». Ad modum procedendi in disceptatione et in suffragio ferendo quod attinet, is determinatus est ab auctoritatibus Concilium moderantibus.

5 – *1 Pater*: Titulus novae Declarationis nempe «De educatione christiana», longe differt a titulo Propositionum «De Scholis Catholicis». Sed materia Declarationis titulo suo nunc non apte correspondet. Etsi obiter de diversis educationis mediis mentio fit, tamen essentialiter tractatur de educatione in scholis. Itaque humiliter propono tituli modificationem, v. g. «Declaratio de Educatione christiana praesertim in scholis», vel etiam: «De Educatione christiana in mundo scholarum».

R. – Animadversio est bona. Ut ipsi satisfiat, in fine Prooemii emendati dicitur: «Proinde S. Synodus de educatione christiana praesertim in scholis fundamentalia quaedam principia declarat, ...». Ceterum textus recognitus etiam de ipsa educatione accuratius tractat.

5 a – *1 Pater*: Titulus sic mutetur: «De educatione christiana, praesertim de scholis» vel: «... et in specie de scholis» vel alia similia. Sic melius correspondet schematis argumento. Hoc schema enim de educatione christiana in genere tractare non conatur.

R. – Sicut ad Modum 5.

6 – *1 Pater*: Propositiones de educatione christiana sunt bonae, aptae, ac bene concinnatae. Attamen non habent sufficientem unctionem. Nulla dantur verba S. Scripturae, ne quidem referentiae. Propter momentum rei, fiat declaratio tam in forma quam in materia optima.

In prooemio vel alio convenienti numero declarandum est quod Iesus Christus est Magister noster qui «illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum» (Io. 1, 9), et qui dixit «Ego sum via, veritas et vita». Omnis schola christiana reflectere debet doctrinam huius Supremi Magistri. Loquendum est de Spiritu Sancto qui «docebit vos omnia». In convenienti loco declarandum est quod omnis magister in schola partem sumit parentum et in schola christiana ipsius Christi et Ecclesiae. Oportet ut in magno honore habeatur, sufficientem auctoritatem possideat atque dignum stipendium recipiat.

R. – Textus secundum «Modos» emendatus refert explicitate ad plures locos S. Scripturae. De unico et supremo Magistro Christo sermo est in n. 7 § 3. In eadem paragrapho peculiaris missio magistrorum catholicorum magis enucleatur.

I [n. 1, 7, 1-4]

II [n. 1, 19, 1-3]

III [Prooem., 11, 1-3]

IV [Prooem., 606, 1-3]

PROOEMIUM

PROOEMIUM [A]

PROOEMIUM [B].

7-9 PROOEMIUM

7 1.

1.

19

Nostra aetate homines comperimus maxime laborantes ut veritas et scientia de rebus creatis in plenior omnium gentium fruitionem veniant; nationalibus atque internationalibus inceptis, ignorantiam simul et

Nostra aetate homines comperimus maxime laborantes ut veritas et scientia de rebus creatis in plenior omnium gentium fruitionem veniant; nationalibus atque internationalibus inceptis, ignorantiam simul et

11 Sancta Oecumenica Synodus attente perpendit gravissimum educationis/momentum in vita hominis eiusque influxum semper maiorem in sociale/mundi moderni evolutionem; [cf. p. 11, ln. 1]

11 [cf. ln. 2-3]

Gravissimum educationis momentum in vita hominis eiusque influxum/semper maiorem in sociale huius aetatis progressum Sancta Oecumenica/Synodus attente perpendit.¹

606

2

2

3

3

II [A] 10. – Ad nn.1-5 [nunc 1-3]. Ut tota introductio seu Prooemium forma brevior ac simplicior redigatur (E/403 et Coetus Can. et Theol. Canad. [E/471]) itemque E/918.

Resp.: Propositio videtur acceptanda, ita ut ex elementis in Prooemio nunc contentis fiat Prooemium brevius et simplicius.

[Peculiares dein obiectiones movebantur] contra prooemium (nn. 1-5) quod nimis longum iudicatur ut aliquantulum triumphalismum redolens; (cfr. nn.10-15).

III [B] II. RATIONES SEU «DIMENSIONES» IN NOVO DOCUMENTO PRAE OCVLIS HABITAE.

Declarationis Prooemium insidit in condicionibus nostrae aetatis scientiarum disciplinis technicaeque inventis praestantis, quae aspectum oeconomicum, sociale et culturale nostrae societatis urgent. In campo etiam educationis nova nostra tempora Ecclesiae novas offerunt quaestiones, cum spiritu iustitiae et caritatis examinandas. Quae quidem quaestiones oriuntur e novis operis educationis «dimensionibus» quae dicuntur. De iis igitur quaedam dicenda sunt, ut Vobis melius pateant rationes («les perspectives») quibus Declaratio apparata sit.

[Cf. E/4418].

IV 7 – 1 *Pater*: In genere et ad Prooemium. – Explanetur doctrina catholica iuxta documenta doctrinalia Summorum Pontificum praesertim:

1) relate ad problemata, noviter nova, quae plurima occurrunt;
2) relate ad errores qui in educatione christiana juvenum grassantur intra fines Ecclesiae et aliquando partim inveniuntur quoque in scholis catholicis superioribus.

R. – In quantum brevis documenti permittit, textus emendatus:

1) problemata nova passim tangit; imprimis in Prooemio, in nn. 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11;
2) errores ut in pluribus indirecte repelluntur. Doctrina documentorum Summorum Pontificum in toto schemate prae oculis habetur; expresse ad eadem documenta remittitur in textu emendato: n. 7, paragrafo 2.

7 a – 1 *Pater*: Sicut in Prooemio declaratur *principia generalia* declarationis post Concilium a Commissione speciali evolventa esse, ita etiam declarandum est de facto *praeterito*: omnino approbata est «magna charta educationis Eccle-

IV ¹ Inter plurima documenta momentum educationis illustrantia cf. imprimis: BENEDICTUS XV, Ep. Apost. *Communes Litteras*, 10 apr. 1919: A.A.S., 11 (1919), p. 172. PIUS XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, 31 dec. 1929: A.A.S., 22 (1930), pp. 49-86. PIUS XII, Alloc. ad Iuvenes A.C.I., 20 apr. 1946: *Discorsi e Radiomessaggi*, VIII, pp. 53-57. – Alloc. ad Patres familias Galliae, 18 sept. 1951: *Discorsi e Radiomessaggi*, XIII, pp. 241-245. IOANNES XXIII, Nuntius tricesimo exacto anno ex quo Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri* editae sunt, 30 dec. 1959: A.A.S., 52 (1960), pp. 57-59. PAULUS VI, Allocutio ad sodales F.I.D.A.E. (Federazione Istituti Dipendenti dall'Autorità Ecclesiastica), 30 dec. 1963: *Encicliche e Discorsi* di S. S. Paolo VI, I, Roma 1964, pp. 601-603. Insuper conferantur *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando*, series I, Antepreparatoria, vol. III, pp. 363-364, 370-371, 373-374.

siae» id est Encyclica «Divini illius Magistri», aut saltem expressa mentio fiat in declaratione de hoc insigni documento doctrinali S. Ecclesiae, tamquam de fundamentali constitutione educativa, quae minime retractata est. (Talia vel similia addenda sunt).

R. – Sicut ad Modum 7, 2°.

8 – 1 *Pater*: a) inseratur in Prooemium fundamentum theologicum totius educationis juvenum;

b) enucleetur doctrina catholica de educatione in qua educatio scholastica est tantum unus ex aspectibus educationis.

R. – Fundamentum theologicum presse indicatur in Prooemio (paragr. 3) et in nn. 2 et 3 (paragr. 3).

9 – 1 *Pater*: Retineatur Prooemium schematis «De Scholis catholicis», ita tamen ut exprimatur modo positivo quanti Ecclesia momentum educationis iudicet; et asseratur Ecclesiam decursu totius suae historiae integram educationem vere humanam quam maxime coluisse.

R. – Momentum, quod Ecclesia educationi tribuit, clare apparet in Prooemio emendato, in fine numeri 2 emendati et in n. 3 (paragr. 3).

10 – 4 *Patres*: Ad Prooemium et n. 1. – Textus pauperrimus est. Ita reficiatur ut appareat momentum educationis ad tollendas condiciones anti-humanas existentes in maiore parte mundi huius temporis. Solummodo plena educatio hominum basis erit ad pacem instaurandam in mundo, quia possibilem reddit verum dialogum inter homines. Ad hunc finem obtinendum, officium incumbit, ex iustitia, nationibus divitioribus iuvandi alias nationes ad peccatum sociale analfabetismi tollendum. Tanquam Mater pro omnibus constituta, Ecclesia in hoc opere collaborare vult.

R. – Animadversionis ratio habetur in textu emendato Prooemii et numeri 1 (in fine 3 paragr.).

11 – 2 *Patres*: In Prooemio, primo inciso, dicatur: «Sancta Oecumenica Synodus conscia gravissimi momenti educationis christianae pro formatione Populi Dei et eius missione in mundo hodierno, attente etiam perpendit momentum eius in vita hominis...». Tota Declaratio laborat vitio aliquo fundamentali: videtur oblivisci

I [n. 1, 7, 4-15]

famem ac pauperiem vincere conantur; atque litterarum et artium cultum extollere; magis in dies rerum/naturam perscrutantur et penetrant, vitam pluris faciunt eamque/melius firmant et tuentur; atque socialem ordinem aptius ordinare student.

Sancta Christi Ecclesia in hac universalium virium coniunctione/suas habet partes; ipsa enim, munere a Conditore suo accepto/pro omnibus temporibus omnibusque gentibus: «Euntes ergo/docete omnes gentes» (Mt. 28, 19), «Praedicate evangelium/omni creaturae» (Mc. 16, 15), Christi doctrinam ac vitam hominibus iugiter transmittit in quibuscumque vivunt temporum ac/rerum adiunctis.

II [n. 1, 19, 3-18]

famem ac/pauperiem vincere conantur; atque litterarum et artium cultum extollere; magis in dies rerum naturam perscrutantur et penetrant, vitam pluris faciunt/eamque melius firmant et tuentur; atque socialem ordinem aptius ordinare/student.

Quae omnia etsi ad personae humanae dignitatem plurimum conferant, non tamen sufficiunt. Divina enim providentia sic disponente, in praesenti/ordine salutis natura cum gratia ita copulatur ut in personae humanae integra/perfectione educenda nullum humanum bonum praetermitti liceat, nullaque/divina virtus aliena putanda sit.

Iure merito, proinde sancta Christi Ecclesia in hac universalium virium coniunctione suas partes habere debet; ipsa enim ex Divini Conditoris mandato

«euntes ... docete» munus habet annuntiandi omnibus hominibus mysterium salutis, ipsaque sua apostolica et missionaria virtute indesinenter/agitur ad omnia instauranda in Christo [B], hominum sanctificatione et mundi/consecratione.

III [Prooem., 11, 3-7]

etenim late multiplicantur scholae atque alia/educationis instituta, celeriter crebrescit alumnorum numerus; simul vero/mi-ro modo evolvitur

ars technica et scientifica inquisitio progreditur,

ac/generosi ubique conatus fiunt ad opus educationis magis magisque promovendum.

[cf. ln. 4-5]

IV [Prooem., 606, 3-16]

16-17]

Re quidem vera iuvenum educatio, immo adultorum quoque continua quaedam institutio, cum facilius tum urgentius redditur temporis nostri adiunctis. *Homines enim propriae dignitatis et officii/plenius conscii, vitam socialem ac praesertim oeconomicam et politicam actuosius in dies participare praeoptant;*² *mirabiles artis technicae et inquisitionis/scientificae progressus, nova communicatio-nis socialis subsidia opportunitatem/prae-bent hominibus, maiore interdum temporis spatio ab occupationibus liberi fruentibus, facilius ad patrimonium mentis animique culturae accedendi atque arctiore tum coetuum tum ipsorum populorum necessitudine mutuo/se complendi.* Proinde ubique conatus fiunt ad opus educationis magis magisque promovendum; *hominum, et peculiariter puerorum atque parentum, iura primaria educationem respicientia declarantur et publicis documentis consignantur;*³ alumnorum nu-

[cf. ln.

finem primum educationis christianae et fere unice attendere educationem humanam et consecrationem mundi. Ideo non est in linea doctrinae expositae in schemate de Ecclesia (ubi de Populo Dei, de Laicis), in schemate de Apostolatu Laicorum (de formatione laicorum), in schemate de Activitate missionali Ecclesiae. Tota Ecclesia in omnibus membris debet esse missionaria et apostolica. Apostolatus ius et officium est omnis baptizati. Agitur de problemate fundamentali pro vita Ecclesiae et eius missione necnon pro successu Concilii. Patet quod

solutio huius problematis maxima pro parte a scholis catholicis pendet. R. – Ideae considerantur in textu emendato; cf. Prooemium (paragr. 3); nn. 2, 3 (paragr. 1), 7 (paragr. 1).

II [B] 11. – Ad n. 1. Citationes biblicae actuales substituantur hac citatione «Instaurare omnia in Christo» (E/458 et E/293). Resp.: Videtur acceptandum.

IV ² Cf. IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Mater et Magistra*, 15 maii 1961: A.A.S., 53 (1961), pp. 413, 415-417, 424. – Litt. Encycl. *Pacem in terris*, 11 apr. 1963: A.A.S., 55 (1963), p. 278 s.

³ Cf. Professionem Universalem iurium humanorum (Déclaration des droits de l'homme) die 10 dec. 1948 a Foederatarum Nationum Coetu generali ratam habitam; et cf. Déclaration des droits de l'enfant, 20 nov. 1959; Protocole additionnel à la convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, Parisiis, 20 mart. 1952; circa illam Professionem Universalem iurium humanorum cf. IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Pacem in terris*, 11 apr. 1963: A.A.S., 55 (1963), p. 295 s.

I [n. 2, 7, 16-26]

II [n. 2, 20, 1-5]

III [Prooem., 11, 8-10]

IV [Prooem., 606, 16-27]

16	2.	2.	20
17	Inter praecipua vero subsidia	Unica via ad humanae personae dignitatem evehendam eiusque iura/tuendam necnon ad bonum communitatis promovendum est educatio, quae integram hominis conformationem, tamquam metam assequendam, prosequitur [A]. Scholae autem recenseri debent inter praecipua subsidia ad huiusmodi plenam educationem impertiendam.	
18	ad bonum singulorum et/societatis efficiendum est educatio, qua pueri ad absolutam personae humanae formationem assequendam iuvantur.		2
19	Ecclesiae igitur, cuius est nuntium salutis communicare, maximae curae est/christiana educatio, qua homines et christianos formet, mundi/cives et heredes futuri saeculi.		3
20	Etenim Ecclesia, quae hominis/sanctificationem et mundi consecrationem expetit, in educationis/opere nullum virtutum ac virium humanarum aspectum praeterit/nec praeterire potest, sed humanam atque christianam perfectionem intendens, quae sunt hominis non negligit, at summam complectitur naturae et gratiae, temporalium atque aeternorum.		4
21			5
22			
23			
24			
25			
26			

8	Cum vero Ecclesia vi divinae suae missionis mundi transformationi ac/praesertim	8	mero celeriter crescente, late multiplicantur et perficiuntur scholae atque alia educationis instituta conduntur; novis experimentis excoluntur educationis et instructionis methodi; magni quidem ponderis peraguntur nisus ad eas omnibus hominibus procurandas licet permulti pueri et iuvenes institutione etiam fundamentali adhuc priventur et tot alii apta educatione, in qua simul veritas et caritas excoluntur, careant.	17
9		12		18
10	educationis evolutioni atque ampliationi opem ferre nunc quoque debeat, Sancta Synodus	12a,b	Cum vero Sancta Mater Ecclesia ad mandatum implendum a divino suo/Conditore acceptum, mysterium nempe salutis omnibus hominibus nuntiandi/et omnia instaurandi in Christo, integram hominis vitam etiam terrenam quatenus cum vocatione caelesti connexam curare debeat, ⁴ in educationis progressu atque amplificatione partes suas habet.	19
		13	Proinde S. Synodus de educatione christiana praesertim in scho-	20
		5		21
				22
				23
				24
				25
				26
				27

II [A] 12. – Ad n. 2 (si manet). Proponitur

a) ut dignitas humana in maiore evidentia ponatur (E/307) et ut nexus inter educationem christianam et profanam melius definiatur (E/458).

b) Plures parvae modificationes proponuntur (E/458, E/293, E/403 et E/918).

c) Nova paragraphus transitionis inserenda (E/216).

Resp.: Conandum est ut in nova exaratione Prooemii his omnibus desideriiis in quantum fieri possit, satis fiat.

IV 12 – 1 Pater: In Prooemio, secundo inciso, dicatur: «Cum vero Ecclesia vi divinae suae missionis Christi doctrinam et vitam hominibus transmittere et mundi transformationi... etc.».

R. – Substantia huius animadversionis inserta est in paragr. 3 Prooemii emendati.

12 a – 1 Pater: loco «Cum Ecclesia... etc.» dicatur: «Ecclesia cum vi divinae suae missionis omnium sit mater et magistra, quippe qui omnes sint redempti et ad agnitionem veritatis vocentur, iure primario gaudet in veritatibus quae ad fidem et mores pertinent; proinde mundi transformationi... debet. Sancta igitur Synodus...».

R. – Sicut ad Modum 12.

12 b – 1 Pater: Ad Prooemium, secundo inciso, dicatur: «Ecclesia vi suae divinae

IV ⁴ Cf. IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Mater et Magistra*, 15 maii 1961: A.A.S., 53 (1961), p. 402. CONC. VAT. II, Constitutio dogm. *de Ecclesia, Lumen gentium*: n. 17: A.A.S., 57 (1965), p. 21.

missionis primario debet intendere ad verbi Dei diffusionem et regni Dei foundationem, ad perfectionem super naturalem suorum filiorum in vitam aeternam baptismate renatorum, quae vita fundatur et supponit harmonicam et completam, quatenus fieri potest, evolutionem donorum naturalium a Deo creatore concessorum hominibus, ut praesuppositum ordinis gratiae; cum vero haec humana perfectio et abundans vita supernaturalis quam maxime pendeant ab educatione puerorum et iuventutis, Sancta Synodus fundamentalia... etc.».

R. – Sicut ad Modum 12; cf. insuper textum emendatum in nn. 1, 2, 7, ubi explicitate asseritur nexus inter naturalem personae humanae maturitatem et perfectionem supernaturalem.

13 – 2 Patres: Si S. Synodus vult «fundamentalia quaedam principia» declarare «quae a speciali post Concilium Commissione fusius evolvenda erunt atque ab Episcoporum Coetibus ad diversas regionum condiciones applicanda», sicut in Prooemio dicitur, tunc *principia illa debet Declaratio saltem innuere*. Quatuor illa principia philosophica: causa finalis, causa materialis, causa formalis et causa efficiens, aliquomodo enumerentur et quidem pro educatione supernaturali quam pro educatione vel instructione mere naturali. Aliter a Coetibus in eorum deliberationibus ignorantur vel omittuntur.

R. – Textus emendatus de facto innuit, immo aliquatenus enucleat illa principia, evitata autem terminologia nimis technica manualium Philosophiae.

I [n. 3-4, 7, 27-8, 12]

II [n. 2, 20, 6-9]

III [Prooem., 11, 10-12]

IV [Prooem., 606, 27-607, 3]

27 3.

Sae-
 28 colorum decursu subsequentes
 hominum generationes/tot scho-
 29 larum genera excogitarunt ad
 parentes in naturali educandi
 officio iuvandos, et communi-
 tates humanae
 30 tot
 educationis/instituta erexerunt

ad iuvenes insti-
 tuendos et muneribus in socie-
 8 tate exercendis praeparandos.
 Ecclesia quoque hominum edu-
 2 cationem assidue excolens,
 3 scholas condidit diversorum
 4 temporum/adiunctis accommo-
 5 datas, cuiusvis generis et gra-
 6 dus, ab infimis/pro pueris a lit-
 7 terarum exordiis erudiendis, ad
 8 supremas studiorum Universi-
 tates, quarum liberalissima fuit
 faultrix atque patrona, maxi-
 mum earum momentum agnos-
 cens pro societate christiana ac
 pro universa hominum consor-
 tione, cum media veluti in/vita
 collocentur.

Nihil igitur mirandum si sae-
 colorum decursu subsequentes
 hominum generationes,
 communi-
 tates humanae et ipsa Ecclesia
 tot scholarum genera totque
 educationis instituta erexerint
 ad parentes in educationis offi-
 cio iuvandos et/ad iuvenes insti-
 tuendos et muneribus in socie-
 tate exercendis praeparandos [B].

11 fundamentalia quaedam prin-
 cipia declarat, quae/a speciali
 post Concilium Commissione
 12 fusius evolvenda erunt atque ab
 Episcoporum Coetibus ad
 diversas regionum condiciones
 applicanda [C].

5a *lis* fundamentalia quaedam prin-
 cipia declarat, quae a speciali
 post Concilium Commissione
 2 fusius evolvenda erunt/atque ab
 Episcoporum Conferentiis ad
 diversas regionum condiciones
 14 applicanda. 3

607

3

9 4.

[A]

Nostrae vero aetatis signum et
 10 honor est amplissima schola-
 rum varietas, quae admiratio-
 nem excitat atque humanita-
 11 tem/nobilitat.
 Cum homines singuli tum homi-
 12 num consociationes, cum/socie-

II [B] 13. – *Ad n. 3 [nunc n. 2] a* Plures parvae mutationes proponuntur (E/458, E/362, E/213); b) ut declaretur ministerium scholarum esse apostolatum (E/294).

Resp.: His petitionibus absque difficultate satisfieri potest.

[A] 14 – *Ad n. 4 [nunc omissus]*. C. E. Paedemontana E/307 aestimat hunc numerum nimio entusiasmo et fervore laborare.

Resp.: Redigatur modo simpliciore, vel supprimatur.

III [C] [Cf. E/4335].

IV 14 – 29 *Patres*: Addatur in fine Prooemii: «Constituenda ergo est Commissio post-conciliaris de educatione christiana, in qua cooptentur etiam laici vere periti, praesertim ex iis qui in campo internationali de educatione et de institutione optime meriti sunt, uti sunt membra Foederationis universitatum catholicarum, Foederationis Internationalis scholarum catholicarum».

Ratio: Ista Commissio, etsi de ea clare a Relatore dictum est, non satis explicitè proponitur nec describitur a schemate ipso.

R. – Determinatio ulterior Commissionis post-conciliaris fit a Summo Pontifice.

I [n. 4-5, 8, 12-29]

II [n. 3, 20, 10-14]

III

IV [n. 1, 607, 4-19]

tates civiles tum ecclesiastica instituta novas in dies ubique scholas aperiunt, atque alii aliis hominibus cuiuscumque gentis/vel nationis liberale ad iuventutem formandam praestant auxilium, magistros suppeditanes ac didactica subsidia.

Inde magno/afficiuntur gaudio quotquot hominum felicitatis solliciti sunt, cum/contemplari liceat crescentem scholarum multitudinem pro parvulis, pro pueris atque puellis, instructionis primariae et mediae,/technicae et specialis, quae ampliores in dies partes populorum/attigit, necnon ingentiolem numerum iuvenum qui ad studia in/Universitatibus accedunt.

5.

Quapropter

Sancta Mater Ecclesia, quae catholicas scholas habet

sanctum ministerium in Dei honorem hominumque servitium, educationis causam ad singularum personarum et familiarum omniumque populorum bonum promoveri exoptat, ac suam/de educanda atque instituenda iuventute doctrinam diuturnamque experientiam suis filiis et universo generi humano offert, ut/hac ratione, media inter hominum generationes stans, cum hominibus bonae vo-

3. [A]

Cum autem huius nostrae aetatis signum et honor sit amplissima scholarum varietas, Sancta Mater Ecclesia, quae catholicas scholas existimat verum/apostolatum sanctumque ministerium in Dei honorem hominumque servitium,/educationis causam

ad omnium populorum bonum promoveri exoptans, et

cum hominibus bonae vo-

[cf. n. 2, p. 12, ln. 10-12]

[cf. n. 2, p. 12, ln. 8-9]

1.

[De universali iure ad educationem eiusdemque notione].

Omnibus hominibus cuiusvis stirpis, condicionis et aetatis utpote/dignitate personae pollentibus, ius est inalienabile ad educationem,⁵ proprio/fini respondentem,⁶ propriae indoli, sexus differentiae, culturae patriisque traditionibus accommodatam et simul fraternae cum aliis populis consortioni/apertam ad veram unitatem et pacem in terris fovendam.

Vera autem educatio prosequitur formationem personae humanae in ordine ad finem eius ultimum et simul ad bonum societatum, quarum homo membrum exstat et in/quarum officiis, adultus effectus, partem habebit.

Pueri igitur et adolescentes, ratione habita progressus scientiae psychologicae, paedagogicae et didacticae adiuventur oportet ad dotes physicas,/morales et intellectuales harmonice evolendas, ad gradatim acquirendum/perfectiorem sensum responsabilitatis in propria vita continuo nisu recte/excolenda et in vera libertate prosequenda, obstaculis magno et constanti/animo superatis. Positiva et prudenti educatione sexuali progrediente aetate/instituantur.

Praeterea ad vitam socialem participandam ita conformantur/ut, instrumentis necessariis et op-

II [A] 15. – Ad n. 5 [nunc n. 3]. Non placet (E/458, et E/293).

Resp.: Hic numerus-deberet mutari ita ut exprimeret transitum seu illationem ad sequentia, et voluntatem Concilii proponendi pure et simpliciter doc-

IV ⁵ Pius XII, Nuntius radiophonicus datus 24 dec. 1942: A.A.S., 35 (1943), pp. 12, 19. IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Pacem in terris*, 11 apr. 1963: A.A.S., 55 (1963), p. 259 s. Et cf. Declarationes iurium hominis laudatas in nota 3.

⁶ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, 31 dec. 1929: A.A.S., 22 (1930), p. 50 s.

trinam catholicam liberae hominum acceptationi uti contributum ad bonum et progressum totius humanitatis.

I [n. 5, 8, 29-30]

30 luntatis ad cooperandum semper parata, per viam/veritatis et amoris suum finem attingat.

II [n. 3, 20, 14-15]

luntatis ad cooperandum semper parata, primaria/de educatione et ampliora de scholis principia declaranda censuit. 15

III

[cf. n. 2, p. 12, ln. 7]

IV [n. 1, 607, 19-29]

portunis rite instructi, in varios humanae/communitatis coetus actuose sese inserere valeant, colloquio cum aliis aperiantur communicate bono provehendo operam libenter navent. 20

Similiter Sancta Synodus declarat pueris ac adolescentibus ius esse ut in/valoribus moralibus recta conscientia aestimandis et adhaesione personali/amplectendis necnon in Deo perfectius cognoscendo et diligendo instimulentur. 22

Ideoque enixe rogat omnes qui vel populorum regimen tenent vel educationi praesunt, ut curent ne umquam iuventus hoc sacro iure privetur. 23

*Filios/autem Ecclesiae exhortatur ut generoso animo operam praestent in universo/educationis campo, praesertim hunc in finem ut congrua educationis et instructionis beneficia ad omnes ubique terrarum citius extendi possint.*⁷ 24

IV ⁷ Cf. IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Mater et Magistra*, 15 maii 1961: A.A.S., 53 (1961), p. 441 s.

I [n. 6, 8, 31-32]

II [n. 4, 20, 16-18]

III [n. 1, 11, 13-14]

IV [n. 2, 607, 30-33]

I – DE EDUCATIONE

I – DE EDUCATIONE

13 1. [C]

2.

30

31 6.

4.

16

[De educatione christianae fine].

[De educatione christiana].

Quaevis recta educatio

Quaevis recta educatio ex qua ordinata hominis vita et socialis ordo/pendent, ut perfecta dici possit, integra esse debet [A].

17

Quare totum hominem/ipsa complectatur

18

1 *Omnibus christianis, quippe qui, per regenerationem ex aqua et Spiritu Sancto nova creatura effecti,⁸ filii Dei nominentur et sint, ius est ad/educationem christianam.*

31

32

32 totum hominem complecti debet/ac perfecta et absoluta sit oportet.

oportet, ex anima spirituali et corpore coalescen-

14

2 *Quae quidem non solum maturitatem humanae personae modo*

33

II [A] 16. – *Ad n. 6 [nunc n. 4]. Plura proponuntur: a) plures minoris momenti mutationes (E/458, E/403, E/1171, E/918, E/213, E/216).*

Resp. ad a) omnibus desideriis absque difficultate satisfieri potest.

III [C] 1. «*Dimensio*» *universalis educationis.*

Concilium Oecumenicum Vaticanum II, minime neglectis diversis conditionibus in variis mundi partibus, ita tractare debet de educatione ut revera formationi filiorum suorum in universo orbe degentium inservire possit.

Quaestio de educatione id genus est quod universam hominum consortium respicit. Ingentes conatus populorum et Ecclesiae in rebus de educatione Concilium agnoscere decet. Ipsum conscium sit oportet immensae necessitatis hodiernae in campo educationis vigentis. Has illustrare liceat sequenti repertorio quod hausimus ex ephemeridibus «International Review of education» anni 1960.

Inter 860.000.000 iuvenum a 5° aetatis anno usque ad 19um, 30 pro centesima parte scholas primarias frequentant et 7 pro centesima parte scholas secundarias. De his 37 pro centesima parte iuvenum, 79 pro centesima parte scholas secundarias, 3 pro centesima parte scholas superiores frequentant. Saepe homines adhuc loquuntur de scandalo saeculi XIX, quod optime omnes cognoscimus; nonne pro nostra aetate loqui liceret de quodam scandalo saeculi XX? Nonne tristitia affligimur quoties in mentem revocamus tot iuvenes esse in mundo qui nullam vel fere nullam educationem aut instructionem recipiunt?

Meminerimus insuper oportet in scholis catholicis a primariis usque ad Universitates, alumnorum numerum 10 ad 20 pro centesima parte iuniorum totius mundi attingere. Quod significat permultos iuvenes catholicos adire alias scholas publicas et privatas, atque speciale officium nobis incumbere ut de illis debitam curam christianam habeamus.

Quae omnia ostendunt permagnas atque graves esse necessitates hodiernas in provincia educationis christianae; necnon operae coniunctionem inter Ecclesiam et societates civiles hac in re magis ac magis fovendam esse atque ipsam ad mutuam inter societates civiles operam magnopere conferre.

[Cf. E/4338, E/4379].

IV 1 – 1 *Pater*: a) Antequam de fine educationis christianae agatur, affirmandum est – sive in Prooemio sive in numero qui numerum 1 schematis praecedat – *ius* et *officium* Ecclesiae educationem impertiendi et consequenter omnia media adhibendi, quae in ordine ad educationem necessaria vel utilia videntur. Ideo fundamenta biblica et theologica huius iuris-officii, etsi per breviter, revocanda sunt. Potissimum in lucem ponendus est nexus cum doctrina, quae in Constitutione «De Ecclesia» et in Decreto «De apostolatu laicorum» habetur. Ita haec De-

IV ⁸ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c. p. 83.

claratio non quid per se stans, sed quid ex doctrina a Concilio tradita profluens et organice contextui totius Concilii insertum apparebit. b) In n. 1 recte dimensiones christianae educationis assignantur, sed explicitius dimensio apostolica et communitaria indicanda est et affirmandum est istam dimensionem tenendam esse uti canonem fundamentalem sui muneris ab omnibus educatoribus catholicis, qui, e contra, non raro educationi sat individualisticae et pietisticae indulgent.

R. – Ad a) Fundamenta biblica et theologica officii et iuris Ecclesiae relate ad educationem perstringuntur in Prooemio emendato (paragr. 3) et in n. 2 et 3 (paragr. 3). Ad b) De dimensio apostolica et communitaria christianae educationis clarissime agitur in textu emendato: nn. 2 et 7.

2 – 2 *Patres*: Textus sic mutetur: «Educatio christiana est imprimis educatio fidei personalis, ita ut homines ad perfectionem humanam simul et religiosam perveniant. Hoc modo mysterium Christi participant, salutem a Christo accipiunt, et suae altioris vocationis conscii, consecrationi mundi collaborant, qua naturales valores in completa hominis a Christo redempti consideratione assumpti, ad totius societatis bonum magnopere conferunt. Ad talem scopum assequendum media sequentia adhibentur: educatio ad orationem personalem; ambitus collectivus sinceritatis et fraternae caritatis; ratio habenda modo peculiari personae alumni educandi; initiatio iam a primordiis ad apostolatam et, ut patet, institutio catechetica et biblica aptata».

R – Huius legitimi desiderii Commissio rationem habuit in textu emendato, nn. 2 et 7. Cf. insuper n. 3 (par. 1).

3 – 2 *Patres*: ad n. 1, primae lineae scribantur ut sequitur «Educatio christiana eo tendit, ut pueri et iuvenes iuventur et manudantur in addiscendo sua libertate qua optime uti, et ita, semel adulti, eam perfectionem humanam simul ac religiosam prosequantur, ut mysterium Christi Redemptoris participant, etc.» ut in lucem ponatur, quod adhibenda est diligentia et activitas personalis hominis, qui educatur.

R. – De usu libertatis addiscendo fit sermo in textu emendato, n. 1 (par. 2); de perfectione humana simul et religiosa prosequenda agitur in n. 1 (par. 3) et in n. 2. Textus emendatus evitat oppositionem inter perfectionem humanam et religiosam. 3 a – 1 *Pater*: In n. 1 mutetur: finis quo tendit educatio christiana; nam dicitur: «ut homines ad perfectionem humanam simul et religiosam perveniant». Melius compleatur addendo considerationem de personali voluntate, de libertate bene dirigenda, deque fide in baptisate recepta viva et pervadente totam hominis activitatem, complenda.

R. – Sicut ad Modum 3; de fide in baptismo recepta vivenda cf. n. 2 emendatum: «... ut baptizati, dum in cognitionem mysterii salutis gradatim introducantur, accepti fidei doni in dies magis conscii fiant...».

I [n. 6, 8, 32-9, 4]

Omnes homines, utpote personae, subiecta iurium et obligationum, cuiusvis sint stirpis, condicionis et aetatis, imprimis vero pueri, primarium ac nativum ius/habent ad illam educationem integram, physicam nempe, intellectualem, technicam, sociale, morale et religiosam, sine qua/fines sibi proprios consequi nequeunt. Quod ius ab Ecclesia constanter vindicatum, magis in dies etiam in universalibus humanorum iurium declarationibus aperte agnoscitur.

II [B] b) ut novo modo componatur 1) agendo de finibus educationis, de partibus ipsius Christi in educatione, de formatione morali, de fide uti nervum educationis, etc.; 2) ita ut prius detur conceptus seu definitio educationis, dein vero declaratur ius ad educationem, etc. (E/458, E/403, E/1171, E/398).

[Peculiares dein obiectiones movebantur] contra n. 6, qui continere deberet definitionem educationis magis claram et distinctam.]

Resp. ad b) retinenda videtur eadem structura numeri, sed aliquantulum magis extensa seu evoluta, ita ut hoc modo quaedam maior distinctio exurgat inter conceptum educationis et ius ad eandem.

IV 4 – 4 *Patres*: Finis educationis christianae modo magis «incarnato» debet demonstrari, non tantum per abstractum conceptum «perfectionis». Explicite agatur de diversis valoribus humanis et de variis vocationibus in societate, totaliter assumptis per incorporationem hominum in Ecclesia Christi.

R. – In textus emendati numero 1 (par. 2 et 3) et in n. 2 ratio huius Modi habetur.

5 – 1 *Pater*: In n. 1 explicetur finis christianae educationis modo magis realistico. Adest confusio inter perfectionem, salutem aeternam, consecrationem mundi et valores naturales. Detur ordo inter hos fines et eorum permixtionem.

R. – Animadversio accipitur; vide textum emendatum, nn. 1 et 2.

5 a – 4 *Patres*: Duae primae lineae n. 1 sic corrigantur: «Educatio eo tendit ut homines ad perfectionem in ordine naturali et supernaturali perveniant ita ut...».

R. – Textus emendatus in n. 1 considerat perfectionem humanam quatenus lumine rationis innotescit; in n. 2 autem agit de educatione ad perfectionem quae ex Revelatione supernaturali elucet.

5 b – 1 *Pater*: Loco: «Educatio christiana eo tendit ut homines ad perfectionem

II [n. 4, 20, 18-25]

tem, in domestico consortio civile et ecclesiastica societate vitam agentem, a Christo/Domino redemptum et ad vitam supernaturalem vocatum [A].

Omnis enim homo, cuiusvis stirpis, sexus, aetatis, condicionis ethicae,/socialis vel oeconomicae, est sui iuris: ideoque iure primario et nativo gaudet/ad illam plenam educationem, sine qua officia sibi imposita implere et fines/sibi proprios assequi nequit. Constans igitur Ecclesiae doctrina magis in dies etiam in universalibus humanorum iurium declarationibus aperte agnoscitur [B].

III [n. 1, 11, 14-12, 4]

manam simul et religiosam perveniant ita ut,/mysterio Christi Redemptoris participantes, salutem a Christo accipiant

et, /suae altioris vocationis conscii,

consecrationi mundi collaborent, qua naturales valores in completa hominis a Christo redempti consideratione assumpti,/ad totius societatis

IV [n. 2, 607, 33-43]

descriptam prosequitur, sed eo principaliter spectat ut baptizatum in cognitionem mysterii salutis gradatim introducuntur, accepti fidei/doni in dies magis conscii fiant; Deum Patrem in spiritu et veritate adorare/(cf. Io. 4, 23) praepremis in actione liturgica addiscant, ad propriam vitam/secundum novum hominem in iustitia et sanctitate veritatis (Eph. 4, 22-24)/gerendam conformantur; ita quidem occurrant in virum perfectum, in aetatem plenitudinis Christi (cf. Eph. 4, 13) et augmento corporis mystici operam/praestent. Idem insuper suae vocationis conscii tum spei quae in eis est/(cf. 1 Pt. 3, 15), testimonium exhibere tum christianam mundi conformationem adiuvari consuescant, qua naturales valores in completa hominis a Christo redempti consideratione assumpti, ad totius societatis

humanam simul et religiosam...» dicatur: «humanam, praesertim religiosam», ne quis dicat Ecclesiam putare perfectionem religiosam non esse humanam. Anima enim si non «naturaliter christiana», saltem religiosa invenitur ubique terrarum.

R. – Sicut ad Modum 5 et 3.

5 c – 1 *Pater*: Initium n. 1 legatur: «Educatio christiana tendit ad homines efformandos, qui vitam aeternam assequantur ac suam perfectionem naturalem et supernaturalem adipiscantur, ita ut ... ».

R. – Ratio habetur in n. 2 emendato.

6 – 2 *Patres*: In medio n. 1, post verba «... vocationis conscii» addatur: «imbuantur solido spiritu apostolico et ecclesiali, consecrationi...». Tota enim Ecclesia in omnibus membris debet esse missionaria et apostolica. Apostolatus ius et officium est omnis baptizati. Agitur de problemate fundamentali pro vita Ecclesiae et eius missione necnon pro successu Concilii. Patet quod solutio huius problematis maxima pro parte a scholis catholicis pendet.

R. – In n. 2 emendato dicitur: «Augmento corporis mystici operam praestent»; cf. etiam n. 7 emendatum: «... et ad servitium pro Regno Dei dilatando praeparat, ut exemplaris et apostolicae vitae exercitio veluti fermentum humanae communitatis efficiantur».

7 – 1 *Pater*: – loco «consecrationi mundi collaborent» dicatur: «christianae animationi ordinis temporalis». In schematibus de Ecclesia, De Apostolatu laicorum et De Ecclesia in mundo consulto vitata est expressio «consecratio», quia adsunt polemicae de hac re.

R. – Accipitur. In n. 2 emendato dicitur: «... christianam mundi conformationem adiuvari consuescant, ...».

I [n. 7, 9, 5]

II [n. 5, 20, 26-30]

III [n. 1-2, 12, 4-6]

IV [n. 2, 607, 43-608, 2]

5 7. [Quibus munus educationis incumbat].

5. [A] 26
Educationis impertiendae munus est officium societatis, a societate/nempe et in societate exercendum, quod familiae, Ecclesiae, politicae Communitati, ceterisque humanis consociationibus, quamvis titulis et mensura/diversis, competit; non quidem independenter et quasi ad invicem separatim, sed concor-

bonum magnopere conferunt. 8-9 bonum conferant.⁹ 44
Quare haec S. Synodus animarum Pastoribus gravissimum recolit officium omnia disponendi ut hac educatione christiana omnes fideles fruantur/praeprimis iuvenes qui spes sunt Ecclesiae.¹⁰ 2

5 2.
[De Ecclesiae collaboratione in universo educationis campo].

6 Quare/Ecclesia omnibus populis 3

IV ⁹ Cf. CONC. VAT. II, Constitutio dogm. de Ecclesia, Lumen gentium, n. 36: A.A.S., 57 (1965), p. 41 s.

¹⁰ Cf. CONC. VAT. II, Decr. de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia, Christus Dominus, nn. 12-14.

II [A] 17. – Ad n. 7 [nunc n. 5]. Plura proponuntur: a) plures parvae mutationes (E/273, E/362, E/403, E/534, E/280, E/307). b) Positio totius numeri iudicatur erronea, quia statuit separationem inter Ecclesiam et familiam (E/458). c) Nova exaratio concinnior, amplior praesertim quoad iura status et parentum, et non exclusiva pro Ecclesia sed extensiva ad alias confessiones religiosas (E/458, E/307; E/534, E/293).

Resp. ad a) Acceptantur; ad b) omnino reicitur assertio. Nemo ita cogitavit; ad c) proponitur nova et accuratior redactio.

Item ad n. 7 proponitur ut exponantur principia: a) de educatione in genere, b) de educatione christiana in specie, c) de schola in genere, d) de schola christiana et catholica, e) de schola Ecclesiae legibus tamen Status subiecta.

Resp.: Expositio completa de omnibus his punctis esset re vera impossibilis et extra obiectum ipsius schematis. Nonnulla procul dubio inveniuntur iam in ipso schemate, et alia introducentur in nova exaratione n. 11.

IV 8 – 1 Pater: Addatur post n. 1: «Ecclesia verborum Domini: Euntes ergo docete... (Mt. 28, 18) memor, catechetica institutionem lato sensu pro omnimoda revelationis christianae communicatione sumptam, qua Deo iuvante fides generatur, tamquam primordiale suum munus educativum considerat. Quae catechetica institutio non potissimum consistit in systematis doctrinalis expositione, sed in Boni Nuntii salutis communicatione. Huius contentum est historia magnalium Dei ad redemptionem christianam gestorum, quam homines invitatur participare ut salutem suam inveniunt.

Catechesis obiectum est ideo cum adiumentis scientiarum psychologiarum et paedagogicarum historiam mysterii salutis docere, cuius pars praeterita in Sacris Litteris et in historia Ecclesiae narratur (methodus biblica) et quae protrahitur in vita liturgica et christiana hodierna (methodus liturgica).

Finis illius institutionis est ut omnes homines, cognoscendo «initiativam» divinae benevolae allocationis, per fidem et vitam christianam respondeant in Ecclesia, quae est familia populi Dei peregrinantis ad gloriosam communitatem salutis in Caelo».

Ratio: Educatio christiana ut principaliorem finem habet vitam iuxta fidem. Quapropter primordialis est illa instructio qua fides christiana nascitur et

alitur; i. e. catechesis.

R. – De momento instructionis catecheticae implicite agitur in n. 2 emendato; explicite autem in n. 3 bis.

8 a – 6 Patres: post n. 1 addatur paragraphus: «ius et officium habent parentes filios educandi quod fluit ex consideratione familiae et pro Christianis profundior significationem desumit ex sacramento matrimonii. Hoc ius et officium nec scholis nec aliis totaliter tradere possunt.

Filii ius habent ad debitam curam et formationem a parentibus suis obtinendam. Parentes vero ius habent ad omnia subsidia, religiosa, socialia, scholastica et iuridica quae sunt necessaria».

R. – Quae expostulantur; habentur in n. 3 emendato (par. 1), ubi sermo fit de sacramento matrimonii, et in n. 5.

9 – 6 Patres: post n. 1 addatur novus numerus, in quo Concilium Oecumenicum uti principium fundamentale statuatur omnes homines cuiusvis stirpis, conditionis et aetatis aequale habere ius inalienabile ad adaequatam humanam, moralem et religiosam educationem.

R. – Haec de facto dicuntur in n. 1 emendato.

AD NUM. 2 – 1 – 27 patres: Ordo paragraphi sic mutetur: «Omnibus enim hominibus cuiusvis stirpis, conditionis et aetatis utpote dignitate personae pollentibus aequale est ius inalienabile ad adaequatam omnium facultatum educationem. Quare Ecclesia omnibus populis... etc.». Ordo novus videtur magis logicus.

R. – Textus emendatus novi numeri 1 de facto ordinem mutavit in sensu ab his Patribus desiderato.

2 – 1 Pater: Ecclesia non solum «collaborat» in educationis opere, sed principale munus eius est educare iuventutem; collaboratio est «subsidiaria», non principale elementum.

R. – Accipitur haec animadversio. Insuper munera Ecclesiae plenius describuntur in n. 3 emendato (par. 3).

3 – 1 Pater: n. 2 sic incipiat: «Quare Ecclesia conscia sui iuris necnon divitiarum divinae veritatis quarum depositum ac magisterium detinet...» ut ius affirmetur Ecclesiae ad educationem necnon possibilitates quas una Ecclesia habet.

R. – Ideae inveniuntur in Prooemio emendato (par. 3) et in n. 3 (par. 3).

I [n. 7, 9, 5-19]

a)
6 Munus educationis impertien-
7 dae, prae ceteris omnibus ex iu-
8 re naturali *Familiae* competit,
9 quae verum germanumque edu-
10 cationis sacrarium/efficit.
11 Parentes enim, vi muneris ipsis
proprii,

prolem edu-
9 candi/et gravissima obligatione
10 tenentur et inviolabili
11 iure fruuntur, quae eas
tantum patiuntur limitationes,
quas ipsa lex naturalis vel/divina
positiva postulant.

12 Quod si parentes, quamvis ob
causam, prolis educandae munus
aliis delegaverint,

13 gravi tamen obligatione semper
14 tenentur universum opus educa-
tionis vigilantia cura/probandi nec-
15 non assiduo iuvandi concursu.

16 b) Neque sola Familia, ex lege
17 naturali, educandi officio/tenen-
18 tur, sed ceteris quoque humanis
consociationibus imprimisque
19 ipsi *Rei Publicae* officia et iura,
ex natura et amplitudine pro-
prietatis/finis temporalis definienda,
hac in re competunt: proprium
ac nativum circa ea quae hunc
finem consequendum specificiter

III [C] [Cf. E/4375, E/4374].

IV 3 a – 1 Pater: Dicatur: «Conscia cum sit Ecclesia divini mandati quo urgetur

II [n. 5, 20, 30-21, 2]

di et efficaci cooperatione execu-
31 tionis demandandum, habita
ratione/unitatis subiecti, subor-
32 dinationis finium consequendo-
rum, diversae auctoritatis exer-
cendae et principii subsidiarieta-
tis.

a) Prae ceteris omnibus hoc
munus

ex le-
34 ge naturali *Familiae* competit,
quae verum germanumque edu-
cationis sacrarium efficit.

35 Parentes enim, qui/vi naturalis
fecunditatis vitam filiis contule-
runt, vi auctoritatis ex procrea-
36 tione/consequentis prolem edu-
candi et gravissima obligatione
37 tenentur et inviolabili/ac inalie-
nabili iure fruuntur, quae eas
38 tantum patiuntur limitationes,
quas ipsa/lex naturalis vel divina
positiva postulant.

39 Quae educatio in sinu familiae
a/parentibus tradenda tanti
ponderis est ut, ubi desit, vix ali-
ter suppleri possit.

40 Quod si parentes, iustis de
causis, prolis educandae munus
41 aliis commiserint,/sibi tamen in-
tegrum officium educationis
prolis incumbere sciant seque

42 gravi /obligatione semper
teneri universum opus educa-
tionis vigilantia cura probandi/et

2 assiduo iuvandi concursu.
[cf ln. 15-24)]

III [n. 2, 12, 6-12]

confirmat sinceram suam vo- 3a
7 luntatem adiutricem/praestandi 2
operam in universo educationis
8 campo, ut unuscuiusque popu-
9 li/filii educationem propriae in-
doli ac culturae, patriisque tra-
ditionibus accommodatam re-
spiciant et ad altiore veritatis
cognitionem perducantur [C].

10 Omnibus enim hominibus cu- 1
iusvis stirpis, condicionis et ae-
tatis utpote dignitate/personae
11 pollentibus aequale est ius in-
alienabile ad adaequatam om-
12 nium/facultatum educationem.

IV

[cf. n. 1, p. 607, ln. 27-28]

[cf. n. 1, p. 607, ln. 6-7]

[cf. n. 1, p. 607, ln. 4-5]

ad inserviendum omnibus gentibus per divini verbi praedicationem, et ad vitam
in suis filiis fovendam et ad perfectionem ducendam, omnibus populis, etc.». R. – Sicut ad Modum 3.

I [n. 7, 9, 19-29]

20 respiciunt;/subsidiarium vero
 21 vel etiam aliquando cumulati-
 22 vum, quoad cetera,/cum Civitas,
 cuius est bono communi provi-
 dere, civium iura et/officia de-
 fendere, adiuvere et, si opus fue-
 rit, supplere debeat.

23 c) Singulari deinde ratione
 hoc officium et ius ad *Ecclesiam*
 24 spectat; quod ad religiosam et
 25 moralem educationem attinet,
 ex/positiva institutione divina,
 cum ipsi

infalibi-
 26 le et universale magisterium at-
 que spiritualis maternitatis mu-
 27 nus concredita sint a/Deo;

quoad
 28 ceteros vero humanae vitae a-
 spectus, etiam ad ordinem/natu-
 ralem pertinentes, quatenus iu-
 vant ad proprium finem asse-
 29 quendum.

[cf. ln. 15-22]

II [n. 5, 21, 3-17]

b) Singulari deinde ratione, 3
 hoc officium ad *Ecclesiam*
 spectat; cui

ex/positiva institutione divina 4
 concredita sunt spiritualis ma-
 5 ternitatis munus/atque infalibi-
 le et universale magisterium.

Ei competit docere omnes ho-
 6 mines in creaturis inspiciendum
 esse Creatorem, in ordine rerum
 in ordine rerum divinam ordi-
 7 nationem perspiciendam, atque
 omnes humanae vitae ac-
 8 tus, etiam ad ordinem/natu-
 ralem spectantes, spiritu chris-
 tiano imbuendos ut fidem, spem
 et caritatem expri-
 9 mere valeant.

Quapropter de filiorum suo-
 10 rum educatione, quomodo-
 cumque vel a quocumque imp-
 11 pertienda, *Ecclesia*, *Mater* et
Magistra, sollicita sit oportet.

Eis autem qui fidem nondum
 12 adepti sunt, *Ecclesia*, cum om-
 13 nibus hominibus bonae volun-
 tatis ad cooperandum parata,
 suam doctrinam experien-
 14 tiamque suam in hominum ser-
 vitium non imponit, sed libenter
 proponit.

c) Neque sola familia et *Eccle-*
 15 sia, quamvis titulis ac iure diver-
 16 sis, educandi officio tenentur, sed
 ceteris quoque humanis conso-
 17 ciationibus imprimisque ipsi

III

IV [n. 3, 608, 3-19]

3.

[Auctores educationis].

8a *Parentes, cum vitam filiis contu-*
 (ex 1) *lerint, prolem educandi gravissi-*
ma obligatione tenentur et ideo 4
primi et praecipui eorum educa-
*tores agnoscendi sunt.*¹¹

Quod munus educationis tanti 5
ponderis est ut, ubi desit, aegre
suppleri possit. 6

Parentum enim est talem familiae
ambitum amore, pietate erga 7
Deum/et homines animatum crea-
re qui integrae filiorum educationi
personali et sociali faveat. 8

Familia proinde est prima schola
virtutum socialium quibus indig-
ent omnes societates. 9

Maxime vero in christiana fami-
lia, matrimonii sacramenti gra-
tia et officio ditata, filii iam a pri-
ma aetate secundum fidem in
baptismo receptam Deum perci-
pere et colere atque proximum dil-
ligere doceantur/oportet; ibidem
primam inveniunt experientiam
et sanae societatis humanae/et
Ecclesiae; per familiam denique
in civilem hominum consortio-
nem et in/populum Dei sensim
introducuntur. 14

Persentiant igitur parentes quanti
momenti sit familia vere christia-
na pro vita et progressu ipsius po-
*puli Dei.*¹² 15

Educationis impertiendae mu-
nus primario familiae competens
totius societatis auxiliis indiget. 17
Praeter igitur iura parentum cete-
rorumque quibus/ipsi partem in
munere educationis concredunt,
certa quidem officia et iura/compe-
 19

IV ¹¹ Cf. Prus XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c. p. 59 s.; Litt. Encycl. *Mit brennender Sorge*, 14 martii 1937: A.A.S., 29 (1937), p. 164 s. Prus XII, Allocutio ad primum congressum nationalem Consociationis Italicae Magistrorum catholicorum (A.I.M.C.), 8 sept. 1946: Discorsi e Radiomessaggi, VIII, p. 218.

¹² Cf. CONC. VAT. II, Constitutio dogm. *de Ecclesia, Lumen gentium*, nn. 11 et 35: A.A.S., 57 (1965), pp. 16 et 40 s.

I [n. 7, 9, 30-33]

II [n. 5, 21, 17-28]

III

IV [n. 3, 608, 19-35]

Rei Publicae, uti instrumento civilis communitatis, officia et iura, ex/natura et amplitudine proprii officii temporalis definienda, hac in re tribuenda sunt: proprium ac nativum circa ea quae hunc finem consequendum proprie/respiciunt; subsidiarium vero quoad cetera omnia, iura nempe proles, familiae/et Ecclesiae tuendo; causam educationis et instructionis non solum negative,/sed etiam positive, adhibitis quoque materialibus subsidiis, promovendo,/inceptis familiae et Ecclesiae opitulando, ipsamque educationis operam, in/defectu familiae et Ecclesiae perficiendo.

Cum autem haec triplicis ordinis munera ad idem subiectum referantur,/familia, Ecclesia et Communitas civilis, ceteraeque humanae consociationes,/in educatione impertienda, cooperentur oportet, peculiaribus quoque, si casus/ferat, initis conventionibus.

d) Cum autem haec triplicis ordinis munera ad idem subiectum referantur, Familia, Ecclesia et Civitas,

in educatione impertienda cooperentur oportet, peculiaribus quoque, si casus/ferat, initis conventionibus.

tunt societati civili, quatenus eius est ea ordinare quae ad bonum commune temporale requiruntur. Ad eius munera pertinet educationem iuventutis/pluribus modis provehere: parentum scilicet aliorumque qui in educatione/partes habent officia et iura tueri eisque adiumenta praebere; iuxta subsidiarii/officii principium, deficientibus parentum aliarum societatum inceptis, educationis opus, attentis quidem parentum votis, perficere; insuper, quatenus/bonum commune postulat, scholas et instituta propria condere.¹³

3 Singularem demum rationem officium educandi ad Ecclesiam spectat, non solum quia humana quoque societas educationis tradendae capax agnoscenda/est, sed maxime quia munus habet viam salutis omnibus hominibus annuntiandi, credentibus vitam Christi communicandi eosque continua sollicitudine/adiuvandi ut ad huius vitae plenitudinem pervenire valeant.¹⁴

3a His igitur filiis/suis tamquam Mater eam praestare Ecclesia tenetur educationem, qua tota/eorum vita spiritu Christi imbuitur, simul autem omnibus populis suam operam praebet ad promovendam integram personae humanae perfectionem, ad bonum quoque societatis terrestres atque ad aedificationem mundi humanius/configurandi.¹⁵

IV ¹³ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c. p. 63 s. Pius XII, Nuntius radiophonius datus 1 iunii 1941: A.A.S., 33 (1941), p. 200; Allocutio ad primum Congressum nationalem Consociationis Italicae Magistrorum catholicorum, 8 sept. 1946: *Discorsi e Radiomessaggi*, VIII, p. 218. Circa principium subsidiariorum cf. IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Pacem in terris*, 11 apr. 1963: A.A.S., 55 (1963), p. 294.

¹⁴ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c. pp. 53 s., 56 s. – Litt. Encycl. *Non abiamo bisogno*, 29 iunii 1931: A.A.S., 23 (1931), p. 311 s. Pius XII, Litt. Secretariae Status ad XXVIII Hebdomadam Soc. Ital. 20 sept. 1955: *L'Osservatore Romano*, 29 sept. 1955.

¹⁵ Ecclesia laudat illas auctoritates civiles, locales, nationales et internationales quae, urgentiorum huius aetatis necessitatum consciae, omnes vires impendant, ut omnes populi plenioris educationis et cultus humani participes fieri valeant. Cf. PAULUS VI, Allocutio in Consilio Nationum Unitarum, 4 oct. 1965: A.A.S., 57 (1965), pp. 877-885.

I [n. 8, 10 , 1-7]	II [n. 6, 21 , 29-36]	III [n. 3, 12 , 13-15]	IV [n. 4, 608 , 36-43]
II – DE SCHOLIS CATHOLICIS IN GENERE	II – DE SCHOLIS IN GENERE	13 3. [D]	4.
A) <i>Fundamentalialia de scholis principia</i>	A) <i>Fundamentalialia de omnibus scholis principia</i> .	[De variis educationis mediis].	1 [De variis educationis christianae subsidiis].
10 8.	6. [A]	Ad hunc finem	<i>In munere suo educationis explendo Ecclesia de omnibus aptis subsidiis</i>
[<i>Finis scholae proprius</i>].		Ecclesia de omnibus educationis instrumentis quam maxime sollicita est	2 <i>sollicita, praecipue de eis curat quae ipsi sunt propria, quorum primum/est institutio catechetica¹⁶ quae fidem illuminat et roborat, vitam secundum spiritum Christi nutrit, ad mysterii liturgici consciam et actuosam participationem conducit¹⁷ atque ad actionem apostolicam excitat.</i>
Inter praecipua educationis subsidia agnoscitur schola, quippe quae ipsa natura sua, efficacax instrumentum sit cum veritatis communicandae tum educationis impertiendae.	Inter praecipua educationis subsidia agnoscitur schola, quippe quae, /natura sua, efficacax instrumentum sit cum veritatis communicandae tum educationis impertiendae.		37 <i>Ecclesia magni facit/et suo spiritu penetrare et elevare quaerit cetera quoque auxilia, quae ad commune hominum patrimonium pertinent quaeque ad animos excolendos hominesque formandos magnopere conferunt, uti sunt communicationis</i>
5 Ipsius proinde finis est	5 Ipsius proinde finis neque in sola instructione, cognitione veritatis rerumque creatarum per		38 <i>vestigatione fovenda, positus est neque in solis viribus/physicis, moderato corporis exercitio evolvendis, neque solum in artium dexteritate acquirenda,</i>
6 tatem constanter perquirere, fideliter communicare, humanumque progressum inde-	6 tatem constanter perquirere, fideliter communicare, humanumque progressum inde-		39 <i>sicuti sunt communicationis</i>
7 sinnerent promovere, simul vero	7 sinnerent promovere, simul vero		40 <i>sicuti sunt communicationis</i>
virtutes humanas excolere,	virtutes humanas excolere,		41 <i>sicuti sunt communicationis</i>
		[cf. ln. 16-17]	42 <i>sicuti sunt communicationis</i>
		15 sicuti sunt communicationis	43 <i>sicuti sunt communicationis</i>

II [A] 18. – *Ad n. 8 [nunc n. 6]*. Haec proponuntur:

- a) nonnullae parvae mutationes (E/293, E/365, E/918, E/216);
 - b) ut melius exprimat finis specificus scholae etiam sub adspectu morali (E/458, E/471) et cooperationis cum guberniis (E/293);
 - c) Dubitatur de sollemnitate conciliari documenti (E/466).
- Resp.* ad a) acceptantur;
- ad b) proponitur nova exaratio totius numeri ut finis scholae exactius et clarius appareat, sub omnibus suis adspectibus;
- ad c) conceditur, et maior sollemnitas documento esset tribuenda.

III [D] 2. «*Dimensiones*» humanae et sociales.

Nostrates, diversis opinionibus imbuti in societate pluralistica quam dicunt, vivunt et laborant; coadunantur in communitates nationales quarum moderatores, alii alio modo, missionem adimplent publica servitia ordinandi et omnium civium operam pro bono communi ad unitatem redigendi. In varios et multos coetus conveniunt qui ad ipsorum laborem vel culturam vel religionem ordinantur et diversis doctrinis et spiritu imbuuntur. Oportet tamen omnes homines mutuam ac pacificam consuetudinem habere cum aliis et ad bonum omnium concivium conferant, propria adhibita opera.

Ecclesiae est adlaborare ut haec societas vere humana ideoque pacifica ad rem

IV ¹⁶ Cf. PIUS XI, Motu proprio *Orbem catholicum*, 29 iunii 1923: A.A.S., 15 (1923), pp. 327-329, Decretum *Provide sane*, 12 ian. 1935: A.A.S., 27 (1935), pp. 145-152. CONC. VAT. II, Decretum *De pastoralis Episcoporum munere in Ecclesia, Christus Dominus*, nn. 13 et 14.

¹⁷ Cf. CONC. VAT. II, Const. *De Sacra Liturgia, Sacrosanctum Concilium*, n. 14: A.A.S., 56 (1964), p. 104.

deducatur, ei praebendo nempe nuntium salutis Christi Redemptoris et vitae suae testimonium, colendo etiam omnem valorem humanum et divinum necnon probando omnes nusus validos a quacumque parte ipsi proveniant. Quae ut efficiat, Ecclesia educationem ordinat et provehit omniaque fovet media, quae veram humanitatem et rectum sensum sociale et christianum promovere valeant.

IV 1 – *I Pater*: Hic numerus funditus mutetur, ita ut, antequam de scholis in specie tractetur (in n. 4 et seq.) conspectus generalis de diversis educationis mediis vel condicionibus detur, sicuti sunt imprimis familia, institutio religiosa ac profana, schola, iuvenum consociationes.

Sic vitaretur huius numeri defectus, scilicet prius enumerandi educationis instrumenta minora, et postea (in n. 4) loquendi de parentibus et de scholis.

R. – In schemate emendato de facto prius agitur de parentibus et aliis educationis auctoribus; deinde de institutione religiosa (cf. n. 3 bis); postea innuuntur quaedam educationis media. De schola autem agitur separatim ut de argumento praecipuo schematis.

2 – *I Pater*: post verbum «instrumentis» addatur: «intra quae familia est maximi momenti».

R. – Momentum familiae abunde declaratur in n. 3 emendato.

I [n. 8, 10, 7-10]

ita ut probi effor-
 8 mentur homines, qui, proprii of-
 9 ficii conscientia ducti, domesti-
 10 cam/vitam ac socialem actionem
 in bonum temporale et aeternum
 valide dirigere haud nesciant.

II [n. 6, 21, 36-22, 5]

integra totius hominis om-
 niumque eius facultatum educa-
 37 tione consistit./ita ut probi effor-
 38 mentur homines qui proprii of-
 ficii conscientia ducti, domesti-
 39 cam vitam et socialem actionem
 22 in bonum materiale et spirituale
 dirigere/haud nesciant. 2
 Cum autem moralis ac reli-
 giosa hominis educatio forma-
 tionem humanam/potius quam 2
 complere intrinsece constituere 3
 videatur, et ad bonum commune 4
 dignitatemque humanam tanto- 4
 pere conferat, publicae auctori-
 tatis est rerum/adiuncta ita ordi-
 5 nare ut huiusmodi moralis ac
 religiosa educatio omnibus pos-
 sibilis fiat.

III [n. 3, 12, 15-17]

socialis media, iuvenum
 16 consociationes, multiplices
 corporis animique exercitatio-
 num coetus, [cf. ln. 15]
 17 quae ad animos excolen-
 dos hominesque formandos ma-
 gnopere conferunt.

IV [n. 4, 608, 43-609, 2]

socialis/instrumenta,¹⁸ [cf. ln. 1-2]. 609
 multiplices animi
 corporisque exercitatio-
 2 num coetus, iuvenum/consocia-
 tionem [cf. p. 608, ln. 42-43]
 atque prae-
 sertim scholae.

IV ¹⁸ Cf. CONC. VAT. II, Decretum *De instrumentis communicationis socialis*, *Inter mirifica*, nn. 13 et 14: A.A.S., 56 (1964), p. 149 s.

I [n. 9, 10, 11-18]

II [n. 7, 22, 6-14]

III [n. 4, 12, 18-20]

IV [n. 5, 609, 3-11]

9.

7. [A]

6 18

4. [E]

1 5.

3

[*Libertas scholae*].[*De scholae momento et de parentum iuribus*].[*De scholae momento*].

Cum veritas commune patrimonium/sit et iura conscientiae numquam violari liceat, libertas scholae/non secus ac ceterae humanae libertates ad inalienabilia hominis/iura pertinet, dummodo in alumnorum vel boni communis detrimentum ne vertat.

Cum veritas commune patrimonium sit et iura conscientiae numquam/violari liceat, libertas scholae non secus ac ceterae humanae libertates ad/inalienabilia hominis iura pertinet, dummodo in alumnorum vel boni communis detrimentum ne vertat et salvo semper iure inspectionis ex parte auctoritatis civilis quoad conditiones materiales et hygienicas aedificiorum ceteraque/legitima postulata iure civili requisita.

19 Cum vero inter omnis/educationis instrumenta peculiare momentum habeat schola,

Inter omnia educationis instrumenta peculiare momentum habet schola,¹⁹ quare vi suae missionis dum facultates intellectuales assidua cura excolit,/recte iudicandi capacitatem evolvit, in patrimonium culturae a generationibus/praeteritis acquisitum introducit, sensum valorum promovet, vitam professionalem praeparat, inter alumnos diversae indolis et conditionis amicalem consortionem pariens mutuam se comprehendendi dispositionem fovet; insuper velut quoddam centrum constituit cuius operositatem et profectum una participare debent familiae, magistri, varii generis consociationes vitam culturalem, civicam, religiosam promoventes,

Haec scholae libertas, quam Ecclesia, familiae, societates privatae itemque singuli homines iure meritoque/propugnant, respicit tam erectionem scholarum quam rectam earum electionem, ea qua par

Haec scholae libertas, quam Ecclesia,/familiae, societates privatae itemque singuli homines iure meritoque exoptant/atque auspicantur, respicit tam scholarum erectionem et rectam earum electionem quam ipsa

20 Ecclesia libenter collaborationem iugiter praebet parentibus.

II [A] 19. – *Ad n. 9 [nunc n. 7]*. Plurima proponuntur quoad hunc numerum:

- nonnullae mutationes minoris momenti (E/362, E/403, E/280).
 - Translatio nn.15-16 ad n. 9 (E/458).
 - Maior et magis casuistica definitio libertatis quoad eius obiectum (E/458) et reprobationis monopolii (E/458).
 - Modificatio clausulae restrictivae «Dummodo...» (E/458, E/365).
 - Substitutio vocis «scholae» cum voce «educationis» ita ut non de libertate scholae sed de libertate educationis agatur (E/403).
- Resp.* ad a) Affirmative.
ad b) Non apparet ratio huius petitionis, ideoque negative.
ad c) Affirmative ad primum, negative ad secundum.
ad d) Omittatur clausula, uti innecessaria.
ad e) Absolute negative, ad summum ambo exprimantur. Si mutaretur verbum «scholae» cum «educationis» obiectum schematis funditus mutaretur.

III [E] 3. «*Dimensio*» iuridica. Hac nostra moderna aetate societates civiles saepius quam antea varia ac nova incepta in rebus educationis suscipiunt, quae boni communis gratia, tenentur non solum ad aestimanda et sustentanda parentum vel aliorum incepta, sed ad proprias etiam institutiones ita ordinandas ut revera educatio et institutio christiana perfici valeant.

Commissio nostra opportunum immo necessarium duxit, attentis nostri tem-

IV ¹⁹ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c. p. 76; Pius XII, Allocutio ad Associationem Magistrorum Catholicorum Bavariae, 31 dec. 1956: Discorsi e Radiomessaggi XVIII, p. 746.

poris adiunctis, officia et iura primaria ad educationem quod attinet affirmare. Enimvero historia nos docet quantum genus humanum plerumque passum sit vel patiatum aut ob tolerantiae defectum aut ob essentialium iurium despectum.

Concilio Oecumenico Vaticano II incumbere videtur onus, ad pacem in mundo fovendam et ad maximum bonum innumerae iuvenum multitudinis promovendum, in memoriam breviter revocare parentum et Ecclesiae ius inalienabile educandi et docendi atque scholas ad educationem et institutionem perficiendam condendi, servatis omnibus quae in ordine ad bonum commune ab ipsis societatibus civilibus statuta sunt; ius inalienabile liberorum ad integram formationem; ius parentum, in conscientia ipsius personae humanae fundatum, proprios liberos committendi scholis libere electis atque parentum christianorum officium liberos suos concedendi scholis catholicis, quando et ubi ipsi possint; officium societatum civilium, salvis iuribus propriis, parentibus in exercitio sui officii auxilium praestandi eisque subveniendi, attentis iustitiae distributivae necessitatibus.

[Cf. E/4335, E/4381, E/4379, E/4417, E/4374].

IV 1 – 1 *Pater*: n. 4 debet esse in loco n. 2 propter eius momentum.

R. – Textus emendatus hunc ordinem sequitur: De universali iure ad educationem (n. 1). De educatione christiana (n. 2). De auctoribus educationis (n. 3). De variis educationis christianae subsidiis (n. 3 bis). De scholae momento (n. 4). De parentum officiis et iuribus (n. 5). Qui ordo videtur clarior.

I [n. 9, 10, 18-19]

II [n. 7, 22, 14-18]

III [n. 4, 12, 21-23]

IV [n. 5, 609, 11-12]

est

rum scholarum moderamen, magistrorum nominationem, discipulorum admissionem, instrumentorum designationem et usum; atque/necessaria quoque est censenda ad ipsius educationis libertatem, humanae/personae dignitatem et libertatem religiosas tuendas.

libertate fa-

ciendam.

Propterea publicae auctorita-

19 Propterea publicae auctorita-

15

16

17

18

21

22

23

His enim primum et/inalienabile officium et ius est filios educandi ideoque scholas libere condendi et eligendi, quovis scholae monopolio excluso, quod nativis personae/humanae iuribus adversatur; necnon necessaria subsidia a societate ci-

2,6

4

6a-d

4a

7

7a

societas civilis, et tota communitas/humana.

[cf. n. 6, ln. 18-19]

[cf. n. 6, ln. 29-30]

12

IV 2 – 3 Patres: Includantur in hoc numero verba identica vel similia numeri 6 (de iuribus parentum) schematis prioris propositionum «De Scholis Catholicis» (mensis aprilis 1964).

R. – Huius desiderii ratio habita est in n. 5 emendato.

3 – 6 Patres: S. Synodus non sub n. 4 una cum aliis rebus, sed *in numero separato* declaret libertatem educationis et scholae ad inalienabilia hominis iura pertinere, et quidem uti sequelam libertatis religiosae, proinde monopolium scholae nativis hominis iuribus adversari.

R. – Haec iura aperte declarantur in nn. 5 et 6 emendatis.

4 – 1 Pater: De parentibus dicatur: «His enim ex fine praecipuo unionis coniugalis, ex facto generationis, vi cuius filii primario sunt extensio et prolongatio in tempore et in spatio personalitatis parentum (ita ut nonnisi per familiam filii in societatem civilem ingrediantur), naturae ius et obligatio impraescriptibilia et naturaliter inalienabilia competunt filios educandi, ideoque scholas libere condendi et pro suis filiis eligendi, a quo iure a nulla potestate possunt impediri, dummodo capaces sint illud exercendi, et a qua obligatione non possunt absolvi. Quapropter instandum est ab omnibus hominibus cordatis et sincere pacem et dignitatem personae humanae quaerentibus, ut hoc ius, cum libertate religiosa quam maxime connexum, scilicet educandi proprios filios ad normas suae bonae conscientiae, ius quod populi civiles sollemniter proclamaverunt, non sine plausu Summae Auctoritatis Ecclesiae, in omnibus legibus et in praxi in tuto ponatur, quovis monopolio scholae excluso, etc.».

R. – Omnes ideae inveniuntur in nn. 3, 5, 6 emendatis.

4 a – 2 Patres: iura parentum clarius statuuntur.

R. – Sicut ad Modum 4.

5 – 1 Pater: in nn. 4 et 5 clarius et magis complete exponantur:

a) munera reipublicae;

b) opus omnium civium (ergo et catholicorum) ad bonum commune scholasticum (vel instructionis et educationis) promovendum; sic facilius intelligitur sermo de subsidiis (non nominetur verbum «pecunia»).

R. – De officiis rei publicae explicitius agitur in nn. 3, 5, 6 emendatis. De socia opera a christifidelibus praestanda sermo fit in n. 5 (par. 3).

6 – 1 Pater: In nostra oppositione numeri 4, loco «His (i. e., parentibus) enim primum et inalienabile officium et ius est filios educandi...» dicatur: «His... primum et inalienabile, non autem supremum aut exclusivum, ius est filios educandi...».

Ratio: Ius supernaturale Ecclesiae superior est iuribus naturalibus aliarum societatum. In nostra oppositione erga Statum vel auctoritatem civilem et in defendendo iure familiae ne nimis dicatur, ita ut parentes se putent fontem in re educationis etiam supernaturalis.

R. – In n. 3 textus emendati iam clare apparent officia et iura singulorum auctorum educationis.

6 a – 1 Pater: Dicatur: «(parentibus)... inalienabile officium et ius est, etsi rationibus communis boni delimitatum». Ius parentum libere condendi scholas pro filiis

non potest nec debet praescindere ab exigentiis boni communis necnon ab aliqua societatis civilis supervisione, v. g. quoad validitatem diplomatum et similia.

R. – De iure parentum relate ad scholas in textu emendato agitur in n. 5, in quo etiam officia et iura Status in re scholastica plenius declarantur.

6 b – 1 Pater: Dicatur: «his enim primum et... filios educandi ideoque *generatim* (vel si possibile est, in ordinariis adiunctis... vel aliquid simile) scholas libere...» ut insinuetur aliqua temperatio in illa stricta consequentia: ius ad educationem, ergo et ad scholas.

R. – Textus emendatus numeri 5 ius parentum affirmat, iusta autem temperatione servata.

6 c – 1 Pater: loco «His enim (parentibus) primum et inalienabile officium et ius est...», scribatur: «His enim primum et inalienabile officium et ius est filios educandi ideoque scholas libere eligendi, etiam condendi observatis conditionibus a gubernio civili rationabiliter et iuste statutis, quovis scholae monopolio excluso... etc.». Iura enim parentum et familiae suos terminos habent propter iura societatis et bonum commune. Insuper experientia docet, quod aliqua supervisio a gubernio civili quoad qualificationem institutorum et professorum, programma scholae, conditionem hygienicam locorum etc. scholis privatis non nocet, sed e contra magnopere prodest.

R. – De facto textus emendatus n. 5 affirmat ius gubernii civilis quoad studiorum et professorum qualitatem et quoad integrum scholarum opus promovendum; mentio autem fit etiam principii subsidiaritatis et aperte reicitur scholae monopolium a potestate civili saepe attentatum.

6 d – 35 Patres: n. 4 sic mutetur: «Parentibus pertinet primum et inalienabile officium filios educandi. Illud officium soli adimplere non possunt. Requiritur auxilium peritorum qui inveniri possunt in institutionibus sive privatis, sive publicis seu a guberniis constitutis. Notatur tamen quod officium educationis in parentibus permanet etiamsi supradictis peritis adjuvantur. His etiam parentibus ius est scholas libere condendi et eligendi, quovis scholae monopolio excluso, quod nativis personae humanae iuribus adversatur, necnon necessaria subsidia a societate obtinendi». Ius enim parentum est primarium et illud ponendum est priusquam de scholis tractetur.

R. – De iure primario parentum ad educationem in textu emendato de facto (in n. 3) sermo fit, antequam agatur de scholis.

7 – 1 Pater: Mihi videtur quod fortius exprimendum est ius parentum ad subsidia accipienda a gubernio pro scholis non gubernativis. Ius naturalis legis est.

R. – In n. 5 emendato (paragr. 1) dicitur: «Potestas publica... iustitiae distributivae consulens curare debet ut subsidia publica ita erogentur ut parentes pro filiis suis scholas, iuxta suam conscientiam, vere libere selegere valeant».

7 a – 3 Patres: ad n. 4, ultima linea, loco «necnon necessaria subsidia a societate civili obtinendi» ponatur: «Societas civilis hoc in exercitio libertatis parentes adjuvare debet etiam subsidiis, quia vana esset libertas sine mediis se exercendi».

R. – Sicut ad Modum 7.

I [n. 9, 10, 19-28]

20 tis officium est res ita disponere
 21 ut ad ipsius boni communis
 22 emolumentum, parentes et cives
 23 in/eligenda schola hac vera gau-
 24 deant libertate.

22 Quare dum laudibus/cumulatur
 23 Res Publica quae scholas multi-
 24 plicat earumque progressum
 25 omni ope procurat, validum pa-
 26 rentibus praestans auxilium/ac
 27 bonum commune efficaciter
 28 promovens, scholae monopoli-
 um/reprobatur, quippe quod ex
 errata circa iurium originem et
 naturam opinione procedat, le-
 gitimae conscientiae libertati
 obstat, /ideoque in recentioribus
 quoque internationalibus con-
 ventionibus/merito reicitur.

II [n. 7, 22, 18-25]

19 tis officium est res ita disponere
 20 ut ad ipsius/boni communis
 21 emolumentum, parentes et cives
 22 in eligenda schola hac vera/gau-
 23 deant libertate.

21 Quare dum laudibus cumulatur
 22 Res Publica quae scholas/multi-
 23 plicat earumque progressum
 24 omni ope procurat, validum pa-
 25 rentibus/praestans auxilium ac
 26 bonum commune efficaciter
 27 promovens, scholae monopoli-
 28 um reprobatur, quippe quod ex
 errata iurium originis et
 naturae opinione/procedat, le-
 gitimae conscientiae libertati
 obstat, ideoque in recentioribus
 quoque internationalibus con-
 ventionibus merito reicitur.

IV 7 b – 1 Pater: Dicatur: «Iustitia distributiva et ipsa libertas scholae postulat ut pecunia communis, pro scholarum sustentatione collecta, inter omnes scholas, dummodo et alumnis et bono communi ne noceant, sine ullo discrimine impendatur, ita ut omnibus, praesertim pauperibus, scholae pateant».

R. – Sicut ad Modum 7. Quoad bonum commune servandum cf. n. 3 (paragr. 2) textus emendati. Quod ad alumnorum bonum spectat, in n. 5 emendato agnoscitur officium Status invigilandi «magistrorum capacitati studiorumque praestantiae».

7 c – 168 Patres: In fine numeri 4 adiungatur: «Iustitia distributiva postulat, ut societas civilis omnes scholas, etiam sic dictas privatas, si aequi valoris sint, aequali modo ac scholas proprias seu publicas pecunia et aliis subsidiis adiuvet.

III [n. 4, 12, 23-24]

24 vili/obtinendi.

IV [n. 5, 609, 13-17]

7b-e

3-5 *Pulchra igitur et gravis quidem ponderis est vocatio illorum omnium qui/parentes in eorundem officio implendo iuvantes et communitatis humanae/vices gerentes, munus educandi in scholis suscipiunt; quae vocatio peculiares/mentis et cordis dotes, diligentissimam praeparationem, continuam renovationis/et adaptationis promptitudinem expostulat.*

In omnibus Res publica connexionem et subordinationem finium consequendorum, diversam naturam auctoritatis exercendae et *principium subsidiaritatis* prae oculis habeat».

R. – Substantia Modi accipitur; vide n. 5 schematis emendati et cf. Responsionem ad Modum 7.

7 d – 4 Patres proponunt eundem modum (sicut in 7 c), ommissa autem altera paragrapho de subordinatione finium et de principio subsidiaritatis.

R. – Sicut ad Modum 7 c.

7 e – 1 Pater: Post primam paragraphum eiusdem modi (7 c) addantur haec solummodo verba: «*principium subsidiaritatis prae oculis habens*».

R. – Accipitur; vide textum emendatum n. 5.

I [n. 10, 10, 29-32]

II [n. 8, 22, 26-35]

III [n. 5, 12, 25-28]

IV [n. 6, 609, 18-26]

29 10.

8. [A]

26 25

5. [D]

6.

18

[Scholarum sustentatio].

[De cooperatione cum societate civili].

[De parentum officiis et iuribus].

Cum scholae quae non ex ipsa pendet Re Publica commune etiam provehant bonum, publici aerarii officium est eas quoque sustentandi;

Ius ad scholae libertatem consequitur ius ad oeconomica subsidia recipienda ut omnes scholae omnibus, praesertim vero pauperibus, libere pateant, nulloque, ratione scholae, classium socialium discrimen habeatur.

Quapropter, quamvis sumptus scholis sustentandis suppeditare per se/quidem parentum foret, tamen debitis per communitatem solutis taxis, id/munus publico aerario imprimis attribuendum est, salva semper legitima scholae libertate et habita ratione numeri scholarum, alumnorum et professorum, naturae quoque ac gradus scholarum ceterarumque rerum quae ad scholas/referuntur.

Ipsa enim iustitia distributiva postulat ut in oneribus imponendis/ac beneficiis distribu-

[cf. n. 4, ln. 21-22]

Societati quoque civili ad cuius/munera pertinet parentum officia et iura tueri eisque adiuventum praebere, educationis et scholarum opus

promovendo, catholici collaborationem ultro/praestare debent

1 Parentes quibus primum et inalienabile officium et ius est filios educandi, in scholis eligendis vera libertate gaudeant oportet.

2 Potestas publica/igitur cuius est civium libertates tueri et defendere, iustitiae distributivae/consulens curare debet, ut subsidia publica ita erogentur ut parentes pro/filiis suis scholas, secundum conscientiam suam, vere libere selegere valeant.²⁰ [cf. ln. 35]

4 Ceterum rei publicae est providere ut omnes cives ad congruam culturae/participationem accedere valeant atque ad officia et iura civilia exercenda/debite praeparantur.

Ipsa igitur res publica ius puerorum ad adaequatam/educationem scholarem tutari, magistro-

32 ipsa enim iustitia distributiva postulat, ut

II [A] 20. – Ad n. 10 [nunc n. 8]. [Peculiares obiectiones movebantur] contra n. 10 in quo agitur de sustentandis scholis et principium iustitiae distributivae propugnatur.

Etiam hic plura proponuntur:

a) Nonnullae additiones (E/458, E/403, E/1171, E/280).

b) Principium dicitur nocivum Ecclesiae catholicae (E/408).

c) Principium dicitur erroneum (E/429).

d) Ut enixe commendetur actio Episcoporum ad obtinenda subsidia oeconomica (E/334).

Resp.: ad a) et d): videtur posse desideriiis annui.

ad b) et c): omnino reiciendum. Numerus tamen esset revidendus; exaratio huius numeri in priore schemate erat accuratior et praeferranda.

Praeterea omnino esset expungenda clausula finalis «Prout, etc.».

III [D] [Vide n. 3. Cf. etiam E/4378, E/4380, E/4374].

IV 1 – 1 Pater: Ius et officium parentum multo fortius et clarius exponi et probari debet. Hic in numero 5 quasi «per transennam» asseruntur.

R. – Accipitur. Vide n. 5 emendatum.

IV ²⁰ Cf. CONC. PROV. CININNATENSE III, a. 1861: Collatio Lacensis, III, col. 1240, c/d; Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c., pp. 60, 63 s.

2 – 1 Pater: Expresse et alte adfirmetur quod fere ab omnibus desideratur ut scilicet Gubernia ex iustitia tenentur subsidia omnibus scholis et privatis praebere, cum et in his iuvenes ipsius nationis sint. Potest certe exigere ut programma conveniens ab omnibus adhibeatur.

R. – Accipitur. Vide n. 5 emendatum et supra Resp. ad Modum 7 numeri 4.

3 – 1 Pater: Urgeatur officium catholicorum collaborationem praestandi Societati civili in istius munere educandi et instituendi cives.

R. – Accipitur. Vide n. 5 emendatum, paragr. 3.

4 – 1 Pater: Expresse memorentur iura Status in materia educationis, et exprimat obligatio eius impugnandi ignorantiam, necnon ius correlativum, quod habet, exigendi cooperationem familiarum, institutionum particularium et publicarum, salva earum legitima autonomia, totiusque populi et divitum, servata intacta «initiativa» privata, ad bonos cives, per educationem efformandos, quin legitimae libertati obsistat nationalismus, fallax unitas politica vel specialis ideologia, quam non potest imponere, quamvis eius opera perveniat ad requirendam etiam moralem educationem, quatenus est fundamentum boni communis et publicae moralitatis.

R. – Huius Modi aequa ratio habetur in textu emendato nn. 3 et 5.

I [n. 10, 10, 32-35]

tributa
 33 pro scholarum sustentatione
 ab/omnibus soluta ad cuncto-
 rum scholas sustentandas,
 34 et quidem/absque
 35 ulla personarum acceptione vel
 distinctione, aequa ratione/ero-
 gentur, prout in nonnullis regio-
 nibus iam laudabiliter fit.

II [n. 8, 22, 35-40]

dis intra communitatem, neces- 36
 sitatum, meritorum ac/faculta-
 tum uniuscuiusque civis et
 uniuscuiusque classis ratio ha-
 beatur.
 Ideoque communitatis pecunia, 37
 pro scholarum sustentatione
 collecta, ad omnes/pueros in 38
 Natione degentes educandos
 erogari debet, et quidem absque 39
 ulla/personarum acceptione vel
 discriminatione, nulloque habi- 40
 tu respectu ad fidem/religiosam
 quam singuli profitentur.

III [n. 5, 12, 28-30]

[cf. n. 4, ln. 22-23]

ad aptas educa-
 tionis methodos studiorumque
 29 rationes/inveniendas, tum ad
 30 magistros efformandos qui iu-
 venes recte educare valeant.
 [cf. ln. 27-28]

IV [n. 6, 609, 26-37]

rum capacitati studiorumque
praestantiae vigilare, alumno- 27
rum sanitati consulere atque in
genere integrum scholarum opus 28
 6 *promovere debet, principio subsi-*
diarii officii prae oculis habito et
ideo quovis excluso scholarum 29
monopolio, quod nativis huma-
nae personae/iuribus, ipsius 30
quoque culturae profectui et di-
vulgationi, pacificae civium/con- 31
sortioni necnon pluralismo in
permultis societatis hodie vi-
*genti adversatur.*²¹ 32
 3 *Christifideles vera S. Synodus* 33
 5 *hortatur ut sive ad aptas educa-*
tionis methodos studiorumque 34
rationem inveniendas, sive ad
magistros efformandos/qui iu- 35
venes recte educare valeant,
auxiliatricem operam ultro
praestent atque,/parentum prae- 36
sertim consociationibus, univer-
sum scholae munus et praecipue
educationem moralem in ea tra- 37
dendam suis adiumentis prose-
*quantur.*²²

IV ²¹ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c., p. 63; Litt. Encycl. *Non abbia-
 mo bisogno*, 29 iunii 1931: A.A.S., 23 (1931), p. 305. Pius XII, Litt. Secretariae Status ad
 XXVIII Hebdomadam Soc. Ital., 20 sept. 1955: *L'Osservatore Romano*, 29 sept. 1955. PAU-
 LUS VI, Allocutio ad Associationem Christianam Operariorum Italiae (A.C.L.I.), 6 octobris
 1963: Encicliche e Discorsi di Paolo VI, I, Roma 1964, p. 230.

²² Cf. IOANNES XXIII, Nuntius tricesimo exacto anno ex quo Litt. Encycl. *Divini Illius Ma-*
gistri editae sunt, 30 dec. 1959: A.A.S., 52 (1960), p. 57.

IV 5 – 3 *Patres*: Cum hodiernis diebus opus educationis non compleatur sine
 ratione vel, dico, planificatione, saltem pro singulis nationibus, catholici debent
 collaborare in conatibus ad hanc rationem planificativam complendam. Ideo, magni
 momenti est praeparatio aliquorum catholicorum vere peritorum in re tam complexa
 et technica. Unus ex istis Patribus addit sequentia: Hoc autem asseverandum et scribendum
 esset in schemate, ut illi catholici technici sustineantur et confortentur practice ab
 Episcopis.

R. – Huius optati implicita ratio habetur in nn. 5 (par. 3), 11 (par. 1) et in
 Conclusionem.

6 – 1 *Pater*: Dicatur: «Neque sola familia et Ecclesia quamvis titulus et iure diver-
 sis, educandi officio tenentur, sed ceterae quoque humanae consociationes pri-

vatae et ipsa Res Publica, ...». Aliter enim associationum privatarum iura, quae
 quidem iura naturalia et priora sunt iuribus Potestatis Publicae, aliquantulum
 minuuntur et non sufficienter apparet Auctoritatem Politicam secundum princi-
 pium subsidiaritatis, etiam in hac re, regi debere erga initiativam privatam.

R. – De ceterarum humanarum consociationum privatarum iuribus sermo fit
 in n. 3 emendato (par. 2): «Praeter iura parentum *ceterorumque* quibus ipsi par-
 tem in munere educationis concedunt, certa quidem iura competunt societati
 civili, ...». In fine eiusdem paragraphi insuper dicitur: «... iuxta subsidiarii of-
 ficii principium, deficientibus parentum *aliarumque societatum* incoeptis, ip-
 sius (societatis civilis) est, ...». In n. 5 emendato iterum recolitur principium
 subsidiaritatis et reprobatur quodvis scholae monopolium.

I [n. 11, 11, 1-2]

II [n. 9, 22, 41-23, 1]

III [n. 6, 12, 31-33]

IV [n. 7, 609, 38-40]

B) *Peculiares de scholis catholicis normae*B) *Peculiares de scholarum catholicis normae.*

11 11.

9. [A]

41 31

6. [F]

1 7.

38

[*Scholae catholicae dotes*].[*De educatione morali et religiosa*].[*De educatione morali et religiosa in omnibus scholis*].

Scholae non ex una dumtaxat ratione catholicae dicuntur.

32

Gravissimum praeterea officium/persentiens moralem et religiosam educationem

Gravissimum praeterea officium persentiens moralem et religiosam/educationem omnium

39

Ea dumtaxat schola vere catholica est censenda, in qua tota instructio ac doctrina eiusque

Imprimis ea/schola perfecte catholica censenda est in qua tota instructio ac doctrina, eiusque

42

33

suorum filiorum sedulo curandi, in quacumque instituantur

4

suorum filiorum sedulo curandi, *Ecclesia peculiari suo/affectu*

40

II [A] 21. – *Ad n. 11 [nunc n. 9]*. [Peculiares obiectiones movebantur] contra n. 11, in quo, potius quam definitio idealis et idealistica, danda esset amplior definitio scholae catholicae, quae omnes scholas, quocumque modo educationi catholicorum vel causae Ecclesiae deservientes, complectatur].

Quam plurima proponuntur:

a) Addenda; 1) de auctoritate episcoporum quoad scholas religiosorum (E/408); 2) de coeducatione (E/362); 3) de tirocinio apostolatus et informationis et de instructione religiosa (E/219); 4) de requisitis ut aliqua schola dici possit schola Ecclesiae (E/294).

b) Supprimenda: quaedam proponuntur a R.mo. Janssens (E/301) et a Coe- tu Can. et Theol. Canadensium (E/471).

c) Nova et amplior definitio scholae catholicae (E/458, E/403, E/365, E/349, E/257, E/918, E/226, E/280, E/219, E/398, E/334, E/471).

Resp.: Hic numerus, qui inde ab initio fuit crux totius schematis, iterum esset redigendus, ita ut in quantum fieri potest, omnibus satis fiat. Attamen dicendum aliquas observationes omnino fundamento carere. Uti difficultas enim contra hunc numerum proponitur quod pueri non catholici pluribus in locis frequentant scholas catholice. Quod non solum nullibi prohibetur in hoc numero, neque in ullo alio, sed est revera desiderabile ut quam plurimi pueri non catholici scholas catholice frequentent.

III [F] 4. «*Dimensio*» apostolica.

Educatio quam Ecclesia filiis suis dare intendit eo spectat ut perfectos christianos efformet «in mensuram plenitudinis Christi» (Eph. 4, 13) et ut iidem conscii fiant apostolatus in mundo explendi «in aedificationem Corporis Christi» (Eph. 4, 12).

In opere apostolatus iam a teneris annis oportet iuvenes exercentur. Ad quod autem requiritur, ut, quoad fieri possit, foveatur cooperatio inter familiam et instituta educationis necnon omnia adhibeantur media ad hoc obtinendum idonea.

Ecclesia exemplum Christi sequens, praedilectionem suam erga parvulos, iuvenes aberrantes, pauperes et aegrotos manifestare debet, eorumdem educationem vigilando, atque curando ut omnes vocationis suae ad vitae christianae plenitudinem et caritatis perfectionem conscii, corda actioni Spiritus Sancti aperiant.

[Cf. E/4377, E/4378, E/4334].

IV 1 – 1 *Pater*: Doctrina fusius exponatur.

R. – Doctrina in textu emendato reapse melius enucleatur.

2 – 1 *Pater*: Clarius exponatur officium parentum invigilandi, ne in quacumque schola violetur ius parentum et filiorum ad educationem, per doctrinas vel praxim fidei vel moribus christianis infensas, tum etiam exercendi iura sua po-

litica ut etiam in scholis publicis educatio religiosa iuventuti praebetur, salva omnium libertate religiosa, seu libertate conscientiarum, tum, iustitia distributiva hoc praecipiente, curandi ut Status bonum commune promovendo, debita praebet et sufficientia, quatenus fieri potest, subsidia scholis privatis.

In secundo inciso: Ne videatur obligatio imponi parentibus disponendi, vel etiam exigendi, ut filii sui adire possint illos praecise magistros qui ab Ecclesia praebere possunt, dummodo institutio religiosa, theoretica et practica praebetur cum approbatione Ecclesiae a competenter educantibus in lege Domini.

R. – a) In textu emendato n. 6 (par. 2) clare omnino affirmatur officium parentum invigilandi, ut in omnibus scholis educatio filiorum «secundum propria familiarum principia moralia et religiosa impertiri possit».

b) De obligatione ex iustitia distributiva sermo fit in n. 5 (par. 1) textus emendati. c) In textu emendato evitatur ea interpretatio, acsi nonnisi magistri quos Ecclesia praebet, adiri possint.

3 – 162 *Patres*: In fine primae paragraphi n. 6 post verba «temporumque conditione» addatur: «Etiam Scholae Status, i. e. scholae publicae, nequaquam e natura rei debent esse laicisticae nempe a religione eiusque veritatibus et principiis moralibus abstrahentes. Quamquam societas civilis externas condiciones materiales et organizatorias pro re scholastica praebet, tamen principia interna educationis et praepriis fundamenta religiosa secundum conscientiam genitorum statuenda sunt ».

N.B.: Ex his Patribus unus in textu a se subscripto *delevit* verba: «i. e. scholae publicae»; unus autem *delevit* verba «laicisticae nempe»; unus scribit: «i. e. scholae rei publicae»; unus denique integram sententiam ultimam, quae incipit «quamquam societas...» posuit in uncis.

R. – Huius animadversionis ratio habetur in ultima sententia textus emendati: cf. *Resp.* ad Modum 2. Insuper in nota numero sexto addita refertur ad schema «De Libertate Religiosa» n. 7.

4 – 35 *Patres*: paragraphus 2 n. 6 sic incipiat: «Multi pueri instructionem et educationem accipiunt in scholis catholicis. Multi tamen et etiam numerosiores docentur in scholis publicis quae saepe saepius neutralitatem religiosam servare debent. Illos autem baptizatos ut suos agnoscit Ecclesia et pari affectu diligit. Parentibus autem sollemniter recolit...». Sic manifestatur dilectio Ecclesiae pro omnibus sine attentione ad scholam a pueris et parentibus electam.

N.B.: Unus ex istis 35 Patribus in textu a se subscripto ultimam sententiam sic mutavit: «Illos autem baptizatos Ecclesia pari affectu diligit» delens verba «ut suos agnoscit».

R. – Huic legitimo desiderio satisfit in n. 6 emendato: «... Ecclesia peculiari suo affectu et adiutorio praesens sit oportet iis plurimis qui in scholis non catholicis instituuntur ».

I [n. 11, 11, 3-9]

3 ordinatio tota, nempe magistri,
4 studiorum ratio, libri ad quam-
libet disciplinam quod pertinet,
5 ceteraque omnia, in quibus
alumnus versatur, christiano
6 spiritu sint imbuta, atque impri-
mis religiosa impertiatur in-
7 structio sub Ecclesiae ductu.
Quae notae igitur/in omni scho-
la catholica inveniuntur oportet:

[cf. ln. 10-11]

8 sive in scholis ab/ip-
sa auctoritate
9 ecclesiastica actu iuridico pro-
batis vel erectis ita/ut

II [n. 9, 23, 1-13]

ordinatio tota

christiano
spiritu sint imbuta atque insu-
per religiosa sub/Ecclesiae duc-
tu instructio impertiatur.

Quae strictior scholae catholi-
cae perfectio, ad quam omnes
scholae catholicae adspirare de-
bent, nullatenus impedit quominus
catholicarum nomine/merito
decorentur, non solum scholae
ab ipsis fidelibus eorumque
associationibus conditae et di-
rectae, vel scholae in terris prae-
sertim missionum exstantes,
quamvis non omnes illas condi-
tiones perfectae adimpleant et a
pueris quoque infidelibus fre-
quententur, sed etiam scholae a
civili auctoritate conditae/eique
subiectae, in quibus filii catholi-
corum catholicam educationem
recipiunt.

Illae vero scholae quae a pu-
blica ecclesiastica auctoritate
approbantur vel/eriguntur eique
plene subsunt, sive ab auctori-
tate pontificia vel diocesana/direc-
te et immediate, sive mediante
auctoritate religiosiis familiis ae-
quiparatisque in iure societati-

III [n. 6, 12, 33-42]

schola, Ecclesia omnia media
34 inquirere et/adhibere intendit
tum ad magistros praebendos,
35 qui religionem doceant/alumnos
cuiusvis gradus scholarum,

ratione aetati et adiunc-
tis aptata, tum ad/spirituale
36 auxilium praestandum opportu-
nis inceptis pro rerum tempo-
rumque condicione.

Parentibus autem sollemniter
38 recolitur grave officium quod eis
39 competit/omnia disponendi vel
etiam exigendi ut filii sui illos
magistros adire possint/et for-
40 matione christiana eodem
gressu ac profana progredian-
tur.
41 Propterea /illas auctori-
tates et societates civiles dilau-
dat, quae

familias in hoc mune-
42 re/explendo adiuvant.

IV [n. 7, 609, 40-610, 9]

et adiutorio praesens sit oportet
iis plurimis qui in scholis non
6 catholicis instituuntur; tum per
testimonium vitae eorum qui eos
41 docent et moderantur, tum per
42 condiscipulorum apostolicam
actionem,²³ tum maxime per/mi-
43 nisterium sacerdotum et laico-
rum qui eis doctrinam salutis
tradunt, ratione/aetati et adiunc-
610 tis accommodata et spirituale
auxilium praebent opportunis
2 inceptis pro rerum tempo-
rumque condicione.
3 Parentibus autem grave
3 recolitur officium quod eis
4 competit omnia disponendi vel
4 etiam exigendi ut filii sui illis
2c auxiliis frui possint et for-
5 matione christiana harmonico
gressu cum profana progredian-
5 tur.
6 Propterea Ecclesia illas/auctori-
6 tates et societates civiles dilau-
7 dat, quae pluralismi hodiernae
7 societatis/ratione habita et debi-
8 tae libertati religiosae consu-
8 lentes, familias
3 adiuvant ut/educatio fi-
8 liorum in omnibus scholis se-
9 cundum propria familiarum
9 principia/moralia et religiosa im-
pertiri possit.²⁴

2b

IV 5 – 1 Pater: in 2 paragrapho numeri 6 dicatur: «Parentibus autem sollemniter recolitur grave officium, etc. ... ut filii sui etiam in scholis non catholicis illos magistros adire possint, etc. ... Necesse est ut clarius pateat quod hic agitur non tantum de iure parentum exigendi scholas in quibus formatio christiana eodem gressu ac profana progreditur, sed etiam ut in scholis non catholicis possibilitas aperiat formationem catechetica et educationem christianam completam accipiendi secundum principia libertatis religiosae.

R. – Haec omnia apte considerantur in n. 6 emendato.

6 – 35 Patres: in fine n. 6 addatur: «Item requiritur vera cooperatio inter diversos agentes qui influxum habent in formationem adolescentium scilicet speciatim: familias, magistros, capellanos, paroecias, associationes ita ut opus

IV ²³ Ecclesia magni facit actionem apostolicam, quam etiam in illis scholis magistri et condiscipuli catholici exercere valent.

²⁴ Cf. Prus XII, Alloc. ad Assoc. Magistr. Cath. Bavariae, 31 aug. 1956: *Discorsi e Radiomessaggi*, XVIII, p. 745 s.

christianae educationis sit effectus omnium ad virum perfectum efficiendum». Et hoc insuper notandum est: alumni ipsi in propria educatione partem habere debent: haec iuvenum participatio activa ad suam educationem christianam, magis magisque hodie necessaria est et immo apostolatus iuvenum apud iuvenes».

Ratio: Scopus educationis melius attingitur propria participatione educandorum et sic melius apparet necessitas cooperationis in toto ambitu educationis. R. – In paragr. textus emendati de facto sermo est de cooperatione variorum agentium; commemoratur quoque actio apostolica ipsorum condiscipulorum. In n. 7 (par. 3) magistri monentur, ut personalem ipsorum alumnorum actionem excitare satagant.

I [n. 11, **11**, 9-11]

10 scholae
iuris publici ecclesiastici sint et
stricto sensu scholae
Ecclesiae vocentur,
11 sive in scholis ab ipsis fidelibus
eorumque/associationibus con-
ditis et directis.

II [n. 9-10, **23**, 13-23]

bus praeposita hoc fiat, scholae
iuris publici ecclesiastici/sunt et 14
stricto sensu Ecclesiae scholae
vocantur.
[cf. ln. 5-6]

10. 15

Schola catholica infidelibus Ec-
clesiam Matrem et Magistram 16
manifestat, et sic Evangelium
proponit.

In christianis autem, qui filii Dei
nominantur et sunt, supernatu- 17
rales virtutum et donorum divi-
tias excolit, quin/ipsi ullam per- 18
fectionem humanam amittant.

Schola catholica proinde mi- 19
nime contradicit principiis et fi-
nibus scholae qua/talis, sed po- 20
tius illis principiis et finibus uti-
tur, ut ea perficiat et compleat 21
atque,/non secus ac naturam
gratia, in altiorem ordinem de- 22
ducat; et ita homines christia-
nos efformare studeat, qui sibi 23
et proximis sanctitatem, mundo
vero consecrationem et huma-
nis quaestionibus christianas
solutiones praebere possint.

III

IV

I [n. 12, 11, 12-13]

II [n. 11, 23, 24-25]

III [n. 7, 12, 43-44]

IV [n. 8, 610, 10]

12 12. [Scholae catholicae perfectio quaerenda].

11. [A]

24 43 7. [F]

8.

10

[De scholis catholicis].

1 [De scholis catholicis].

13 Cum schola/tantum momentum paedagogicum, sociale, morale ac religiosum

Cum scholae tantum momentum non solum paedagogicum, sociale,/morale ac religiosum,

25

44 Conscia quoque proprii iuris scholas cuiusvis/ordinis et gradus libere condendi atque re-

II [A] 22. Ad n. 12 [nunc n. 11]. a) dubitatur de possibilitate (E/458); b) proponitur Director spiritualis (E/365).

Resp. ad a) aliud est norma et perfectio ad quam tendere debemus, aliud vero ipsius normae executio.

ad b) Affirmative.

III [F] [Vide n. 6. Cf. E/4381, E/4413].

IV 1 – 1 Pater: doctrina fusius exponatur.

R. – Accipitur. Vide textum emendatum.

2 – 2 Patres: Iura Ecclesiae condendi scholas clarius asserenda sunt.

R. – Iura Ecclesiae enucleantur in paragr. 2 textus emendati.

2 a – 1 Pater: Adiungatur alius numerus, qua, iuxta doctrinam Pii XI, declaretur ius nativum Ecclesiae instituendi et habendi proprias scholas.

R. – In paragr. 2 textus emendati refertur explicite ad documenta Pontificia.

2 b – 1 Pater: Magis fortiter affirmetur ius Ecclesiae ad educationem et explicite dicatur Ecclesiam habere ut iniuriam sibi factam, denegationem huius iuris, in multis nationibus. Dicatur etiam verbum de educatione pauperum quia de hoc gravissimo problemate schema tacere non potest, et commendetur scholis catholicis ut in taxis seu pensionibus et ceteris conditionibus studiorum, media adhibeantur ad aperiendas portas suas non tantum classibus socialibus divitioribus, sed etiam classibus pauperioribus et modestae conditionis socialis.

R. – De iure Ecclesiae ad educationem plura dicuntur in n. 3 (par. 3) textus emendati; de iure Ecclesiae condendi scholas agitur explicitius in paragr. 2 numeri 7 emendati; de scholis catholicis pauperioribus maxime aperiendis sermo est in n. 8 emendato (par. 3).

2 c – 1 Pater: Ius Ecclesiae condendi et administrandi scholas proprias clarius et fortius exprimi debet in ista declaratione. Necesse est vindicare ius Ecclesiae contra tendentiam fortem qua Status particulariter in quibusdam partibus terrae tantummodo scholas gubernativas permittit et scholas catholicas aut rapit aut claudit. Vindicatio iuris a Concilio adiumentum daret Episcopatu cui periculum istud occurrit.

R. – Sicut ad Modum 2 b.

2 d – 1 Pater: Addantur aliqua verba quae ostendant fundamentum iuris Ecclesiae condendi et regendi scholas.

Ratio: Sic Ecclesia coram omnibus appareat societas specialis originis divinae.

R. – Sicut ad Modum 2 b. Cf. insuper fundamentum iuris Ecclesiae ad educationem, de quo in n. 3 (par. 3) emendato.

2 e – 7 Patres: Aperte et sollempniter proclametur ius Ecclesiae ad suas scholas condendas et regendas. Affirmetur hoc ius Ecclesiae esse etiam in iure naturali fundatum.

Ratio: Erit validum auxilium ad defendendas scholas catholicas in quibusdam nationibus laicismo infectis et remedium contra grassantes errores.

R. – Sicut ad Modum 2 d.

2 f – 1 Pater: In initio numeri 7 loco «(Ecclesia) Conscia quoque proprii iuris

scholas... condendi» dicatur: «Conscia quoque proprii iuris *supernaturalis* scholas... condendi...». Aliqui etiam parentes Catholici se putant fontem et originem omnium iurium in re educationis et instructionis, etiam christianae. Sed Ecclesia est fons et origo iurium supernaturalium in educatione christiana ex duplici titulo, generationis nempe supernaturalis et divinae commissionis.

R. – Ius Ecclesiae proprium in textu emendato clare affirmatur: in Prooemio (par. 3) et in nn. 3 (par. 3) et 7 (par. 2).

2 g – 1 Pater: post verba «Conscia quoque proprii iuris» addatur: «quod ex maternitate supernaturali erga baptizatos tenet». Illud momentosum ius affirmatur in textu, sed non fundatur. Valde convenit ut fundetur, nam a quibusdam etiam inter sacerdotes aperte denegatur, cum in Encyclica *Divini illius Magistri* clare et firmiter explicetur.

R. – Sicut ad Modum 2 f.

2 h – 1 Pater: post verba «proprii iuris» adiungatur: «in divino mandato docendi omnes gentes fundati».

Ratio: Magni momenti est fundamentum explicite praeberi huic iuri Ecclesiae.

R. – Sicut ad Modum 2 f.

2 i – 1 Pater: post verba «Conscia quoque proprii sui iuris» addantur haec vel similia: «A Christo Domino accepti, docendi omnes gentes, scholas cuiusvis, etc.».

Ratio: Ne denegetur Ecclesiae ius docendi, vel saltem minuat ad simplicem operam misericordiae, quae finem habet quando societas civilis vel Status satis providet, ut hodie ab aliquibus sustinetur.

R. – Sicut ad Modum 2 f.

2 k – 1 Pater: loco «Conscia quoque proprii iuris...» ponatur: «Conscia parentum christianorum iuris scholas...».

R. – Etiam Ecclesia habet suum ius proprium aperiendi scholas.

3 – 3 Patres: In initio numeri 7, loco «... scholas cuiusvis ordinis et gradus libere condendi atque regendi, Ecclesia catholicas...», dicatur: «... officii adhibendi media adaequata ad suam specificam missionem praedicandi Evangelium (vel: Matris et Magistrae in via Salutis, vel: docendi Veritatem) Ecclesia catholicas scholas cuiusvis gradus vel ordinis pro suis viribus... fovet».

Ratio: Cum munus Ecclesiae finem habeat supernaturalem, et obiectum illius minime includat naturales scientias vel artes; formatio autem filiorum Dei ad vitam gratiae referatur; in ordine naturae finis scholae latius patet quam finis Ecclesiae. Ideoque, etsi ratione mediorum optime schola ad finem Ecclesiae concurrat, nec unicum medium est, nec absolute necessarium, sed et superat in eius structura humana et temporali, quae ad alios fines tendit, scopum Ecclesiae. Ergo, minus recte pure et simpliciter affirmatur ius Ecclesiae scholas cuiusvis generis libere condendi.

R. – In textu emendato de facto declaratur quo sensu schola ad propriam Ecclesiae missionem adimplendam conferat. De cetero iam in Prooemio (par. 3) affirmatur Ecclesiam vi mandati divinitus accepti integram hominis vitam etiam terrenam *quatenus cum vocatione caelesti connexionem* curare debere. Insuper Ecclesia etiam ut «humana quoque societas educationis tradendae capax agnoscenda est» (n. 3, par. 3).

I [n. 12-13, 11, 14-22]

II [n. 11, 23, 25-26]

sed etiam pastorale ac missionale habeant,

14 habeat, summopere curandum erit, ut scholae catholicae
 15 eas condiciones adimpleant, quae ad educandi munus rite
 16 obeundum omnino requiruntur. Ipsae videlicet magistrorum per-
 17 ritia ac numero, alumnorum ordine ac disciplina, instituendi ac
 18 docendi methodis, paedagogicisque ac didacticis subsidiis ita
 19 emineant, ut in publica/ac privatorum opinione optima fama
 20 ubique gaudeant; praesertim/vero sensu ac spiritu christiano
 praecellant.

13.

[A]

[Scholae catholicae fovendae].

22 Sancta Oecumenica Synodus summopere commendat, ut, pro

Sancta Oecumenica Synodus summopere commendat ut pro

II [A] 23. – *Ad n. 13 [nunc n. 11]*. Proponuntur: a) ordinatio paragraphi iuxta valorem educativum scholarum (E/458).

b) Additiones: -mentio pauperum (E/408). – Scholae pro magistris (E/408); – definiatur finis scholae catholicae (E/337); – sive pro pueris vel adultis iam catechumenis (E/398);

c) Haec paragraphus non est realistica: potius quam perfectio scholarum desideratur maior penetratio (E/403).

Resp.: a) et b): desideriis annuendum, in quantum fieri possit, ad c) Negative, seu potius ambo sunt procuranda.

IV 4 – *1 Pater*: Exponantur fusius notae (substantiales) scholae catholicae; non est catholica, schola, tantum quia a paroecia vel a Congregatione religiosa dirigitur.

R. – Accipitur. Vide textum emendatum.

4 a – *1 Pater*: post verba «In quibus» addatur: «educatio datur sub lumine fidei ita ut alumni...».

Ratio: Ut sic melius appareat finis et ratio formalis scholae catholicae.

R. – In textu emendato (par. 1) dicitur: «... ita ut cognitio quam alumni de mundo, vita et homine gradatim acquirunt, *fide illuminetur*».

4 b – *39 Patres*: in prima paragr., post verba «impense fovet» dicatur: «*in quibus alumni in omnibus profanis disciplinis sub lumine fidei edoceantur eamque perfectionem humanam simul ac christianam assequantur qua exemplaris et apostolicae vitae exercitio salutare veluti fermentum humanae communitatis efficiantur*».

Ratio: Logice fides postulat ut omnes disciplinae cognitionis humanae sub lumine Revelationis doceantur: haec est autem ratio specifica omnium christianarum scholarum. Nisi alumni litteris et scientiis in lumine fidei studeant, eo-

III [n. 7, 12, 44-13, 2]

IV [n. 8, 610, 10-17]

gendi,
 13 Ecclesia catholicas scholas,/pro suis viribus et locorum adiunctis, impense fovet, in quibus
 2 alumni eam/perfectionem humanam simul et christianam assequantur

2 *Ecclesiae praesentia in scholarum campo ostenditur peculiari ratione/per scholam catholicam.*

4 *Ea quidem non minus quam*
 4f *aliae scholae fines culturales et*
 4c *humanam iuvenum formationem prosequitur.*

4d *Proprium autem/illius est communitatis scholaris ambitum, spiritu evangelico libertatis et caritatis animatum creare, adol-*

escentes adiuvere ut in propria persona evolvenda/una simul crescant secundum novam creaturam quae per baptismum effecti/sunt, atque universam culturam humanam ad nuntium salu-

4a,b *gnitio quam alumni de mundo, vita et homine gradatim acqui-*

rum «instructio» omnino non potest christiana dici, etiamsi aliunde eorum educatio in familia vel paroecia principiis christianis imbuta sit: instructio enim ab educatione separari nequit, cuius est pars praestantissima.

R. – Sicut ad Modum 4 a.

4 c – *2 Patres*: In art. 7, loco: «... in quibus alumni eam perfectionem humanam simul et christianam assequantur qua...» *scribatur*: «in quibus alumni eam formationem humanam simul et christianam assequantur...». Sic melius exprimitur activitas personalis ipsius personae educandae, sine verbo «perfectio- nem».

R. – In textu emendato (par. 1) loco «perfectio» usurpatur vocabulum «formatio».

4 d – *4 Patres*: in prima paragrapho numeri 7, post «impense fovet», ponatur punctum et supprimatur finis phraseos. Et sequatur textus sequens:

«Scholae christianae, non minus quam aliae scholae, fines culturales et sociales prosequuntur. Ab aliis autem distinguantur spiritu quo animantur, sapientia christiana quam communicant, instructione religiosa quam impertiunt sub ductu maternaque Ecclesiae vigilantia.

Haec religiosa institutio ante omnia intendere debet ut in christiani iuvenis animo crescat illa *fidei* virtus quam in baptismo accepit atque orationis amor et scientia. Quod consequitur non solum per catechesim sed etiam per educationem accommodatam quae discipulorum animi cordisque desideria moderatur, per aerem quemdam spiritualem in quo adolesunt et per magistrorum *vita* exemplum. Oportet etiam ut schola christiana missionaria sit. Ergo omni modo conari debet ut alumnos spiritu vere apostolico imbuat, ita ut sal terrae et lux mundi efficiantur».

R. – Substantia Modi accipitur. Vide textum emendatum.

I [n. 13, 11, 22-28]

23 rerum ac locorum adiunctis,
 scholae catholicae ubique im-
 pense foveantur.
 24 Quae specialis/commendatio
 spectat ad omnes scholas
 inferiores et medias, su-
 25 periores et universitarias, ac pa-
 riter, in hodiernis praesertim so-
 26 cietatis condicionibus, ad scho-
 las quae professionales vel tech-
 27 nicae/nuncupantur, aliasque in-
 stitutiones sive pro erudiendis
 28 adultis/sive pro iis qui ob defec-
 tum naturae speciali cura indi-
 gent.

II [n. 11, 23, 26-40]

rerum ac locorum adiunctis,
 habitoque respectu ad unius-
 cuiusque scholae momentum,
 scholae catholicae/ubique im-
 pense foveantur.
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40

III [n. 7, 13, 2-4]

3 qua exemplaris et/apostolicae vi-
 4 tae exercitio salutare veluti fer-
 mentum humanae communita-
 tis/efficiantur.

[cf. p. 12, ln. 43-44]

IV [n. 8, 610, 18-32]

runt, fide illuminetur.²⁵ 18
 4e Ita quidem schola catholica,
 dum progredientis aetatis/condi-
 tionibus sicut oportet se aperit,
 suos alumnos ad civitatis terre-
 stris bonum efficaciter provehen-
 dum educat et ad servitium pro
 Regno Dei dilatando/praeparat,
 ut exemplaris et apostolicae vi-
 tae exercitio salutare veluti fer-
 mentum humanae communita-
 tis efficiantur. 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32

IV 4 e – 1 Pater: Ad magis alliciendos fideles et etiam eos qui extra Ecclesiam versantur, modeste quidem et breviter exponantur fructus christianae educationis in catholicis scholis, tum in nationibus maxime culturaliter evolutis, tum in iis quae in promotione ab ea adiuvantur; breviter etiam recolatur praeteritorum temporum actio Ecclesiae in defendenda et evolvenda cultura humana et morali.

IV ²⁵ Cf. CONC. PROV. WESTMONASTERIENSE I, a. 1852: Collatio Lacensis III, col. 1334, a/b. – PIUS XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c., p. 77 s. – PIUS XII, Allocutio ad Associationem Magistrorum Catholicorum Bavariae, 31 dec. 1956: *Discorsi e Radiomessaggi*, XVIII, p. 746. – PAULUS VI, Allocutio ad sodales F.I.D.A.E. (Federazioni Istituti Dipendenti dall’Autorità Ecclesiastica), 30 dec. 1963: *Encicliche e Discorsi di Paolo VI*, I, Roma 1964, p. 602 s.

²⁶ Cf. imprimis documenta in nota I laudata; insuper hoc Ecclesiae ius prodamatur a multis Conciliis provincialibus nec non in recentissimis Declarationibus plurium Conferentiarum Episcoporum.

R. – Fructus christianae educationis in catholicis scholis succincte declarantur in textu emendato, omittuntur vero considerationes historicae.
4 f – 1 Pater: Notetur prudenter scholas catholicas apertas esse pueris non catholicis, praesertim pauperibus, et in eis sancte observari libertatem religiosam et voluntatem parentum.
R. – Huius animadversionis apta ratio habetur in n. 8 emendato (par. 1 et 3).

I	II [n. 11-12, 23, 40-24, 9]	
	praediti, arte educandi et aucto- ritate ditati, caritate perfusi atque spiritu apostolico imbuti. Qui sociam cum aliis educatori- bus, imprimis parentibus prae- stent operam, quaerant et seli- gant aptas methodos, didactica subsidia, disciplinae auxilia et si quae sint alia quae profectui cum intellectus tum indolis fa- vere valeant.	41 42 43 44
	Prae omnibus, autem, nostra aetate, mutuam alumnorum ip- sorum operam/suscitare sata- gant, ita ut isti per seipsos scien- tiam ardentem acquirere conen- tur;/ad iudicia iusta proferenda se exercent, edocta active dis- cant, cogitata sincere/expri- mant, socialem vitam et amica- lem cooperationem discant, et sic paulatim, sicut personae christianae plene sui iuris, pro- prio motu, in fide, spe et/carita- te sese gerere assuescant ad suam sanctitatem, omnium homi- num salutem/et regni Domini Iesu Christi instaurationem.	24 2 3 4 5 6 7
	12.	8
	Scholae superiores maximeque universitates, ob earum mo- mentum/tum pedagogicum tum	9

IV 5 – 4 *Patres*: Schola catholica non debet esse «insula» vel «ghetto» in societate, sed potius fermentum quod totam massam penetrat. Ipsa ideo totaliter inseri debet in communitate locali ubi existit, et imbuatur praesertim spiritu missionali. Nullo modo permittatur in scholis catholicis discriminationes oeconomicas vel ethnicas facere.

R. – Huius instantiae ratio habetur in integro n. 7 emendato et in n. 8 (par. 3). 5 a – 4 *Patres*: In initio paragraphi 2 dicatur: «Quare hoc ministerium veri nominis apostolatatum, nostris quoque temporibus maxime congruentem, immo in quibusdam regionibus necessarium, declarat simulque verum servitium socie-

III [n. 7, 13, 5-7]	IV [n. 8, 610, 32-611, 1]
	<i>incoepa ad rem deducere va- leat.</i> ²⁷
	<i>Peculiari ergo iidem/praeparen- tur sollicitudine ut scientia tum profana tum religiosa idoneis ti- tulis/comprobata sint praediti et arte educandi progredientis aeta- tis inventis congruente ditati.</i>
	<i>Caritate sibi vicissim et discipu- lis devicti atque spiritu apostoli- co imbuti, tam vita quam doctri- na testimonium exhibeant unico Magistro/Christo.</i>
	<i>Sociam, imprimis cum parenti- bus praestent operam; una cum ipsis/debitam in universa educa- tione habeant rationem discrimi- nis sexus et finis/proprii utrius- que in familia et in societate a divina providentia praestituti; personalem ipsorum alumnorum actionem excitare satagant eos- que, absoluto/curriculo scholari, consilio, amicitia, peculiaribus quoque conditis associationibus vero spiritu ecclesiali ditatis pro- sequi pergant.</i>
5	Quare hoc ministerium veri nominis apostolatatum, nostris quoque temporibus ma- xime congruentem et necessa- rium, declarat, si- mulque verum servitium socie- tati praestitum;
6	et parentibus christianis
7	Parentibus vero catholicis
5	Horum magistrorum ministerium veri nominis apostolatatum, nostris quoque temporibus ma- xime congruentem et necessa- rium S. Synodus declarat, si- mulque verum servitium socie- tati praestitum.
5b	Parentibus vero catholicis
6	
7	
5a	

IV ²⁷ Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Divini Illius Magistri*, l. c., p. 80 s. – Pius XII, Allocutio ad Consociationem Catholic. Italicam Magistrorum scholarum secundariorum (U.C.I.I.M.), 5 ian. 1954: *Discorsi e Radiomessaggi*, XV, pp. 551-556. – IOANNES XXIII, Allocutio ad VI Congressum Associationis Italicæ Magistrorum Catholicorum (A.I.M.C.), 5 sept. 1959: *Discorsi, Messaggi, Colloqui*, I, Roma 1960, pp. 427-431.

tati praestitum».

Ratio: Hisce temporibus non potest dici scholas catholicas in omnibus regionibus simpliciter esse necessarias, si educatio christiana reapse salvetur in aliis quoque scholis vel aliunde.

R. – In fine paragr. 3 dicitur: «Parentibus... christianis officium memorat liberos suos concedendi, quando et ubi possunt, scholis catholicis...».

5 b – 1 *Pater*: «quare hoc ministerium, nostris quoque...» deleantur verba: «veri nominis apostolatatum».

R. – Commissio censuit haec verba omnino servanda esse.

I	II [n. 12, 24, 9-17]
	praesertim ad doctrinae per- stigationem quod spectat, sum- mopere commendantur et valde sanctificatrici Ecclesiae missio- ni congruunt.
	Ipsae enim perscrutatione rerum creatarum, quarum Deus est Auc- tor; scientiarum progressum pro- movere student, quarum Deus quoque est Dominus, et profun- diore veritatum cognitione non solum concordiam inter ratio- nem et fidem demonstrare et de- fendere possunt, sed etiam atheae materialismi/interpretationi altio- rem philosophicam ac theologi- cam scientiarum visionem/oppo- nere, et ita ipsius scientiae conse- crationem eiusque in Christo in- stauracionem apparare.
	10 11 12 13 14 15 16 17

IV 6 – 1 Pater: Obligatio parentum mittendi filios ad scholas catholicas forti-
ter dicatur.

R. – Textus enuntiat hanc obligationem, necessaria tamen discretione adhi-
bita.

6 a – 1 Pater: post «et parentibus christianis officium memorat» dicatur: «... in
linea normali fidei per baptismum receptae» (vel similiter).

Ratio: Verba «quando et ubi possunt» nimis debilia et inefficacia videntur ad
memorandam responsabilitatem parentum.

R. – Sicut ad Modum 6.

6 b – 4 Patres: Verba de officio parentum liberos concredendi scholis catholicis
delenda sunt.

Ratio: Illa verba de facto parentes multos onerant multis anxietatibus, inter-
dum sine ulla ratione (nempe quia aliunde de educatione christiana efficaciter
curetur).

R. – Sicut ad Modum 6.

7 – 1 Pater: In n. 7 affirmetur etiam officium omnium christifidelium, praeser-
tim eorum qui in vita publica responsabilitatem habent, scholas catholicas fo-
vendi et sustinendi uti irrenuntiabilem manifestationem vitalitatis Ecclesiae.
Officium omnium christifidelium, praesertim eorum qui in vita publica respon-
sabilitatem habent, affirmandum venit, cum non desint inter catholicos qui re-
tineant et sustineant in praesentis temporis conditionibus Ecclesiam tempus
terere in defendendo iure scholas condendi et regendi, cuius iuris exercitium
hodie omnino impar esset Ecclesiae muneri veritatem docendi.

R. – Qui in vita publica responsabilitatem habent, prae oculis teneant ea quae
in nn. 3 (par. 2) et 5 (par. 2) de specificis obligationibus Status dicuntur relate
ad iura parentum et Ecclesiae.

7 a – 1 Pater: addatur in fine numeri 7: «et etiam iustitiam distributivam pro-
movendi in legibus scholas inspicientibus».

III [n. 7, 13, 7-9]	IV [n. 8, 611, 1-3]
8 officium memorat liberos suos concredendi, quando et ubi pos- sunt, scholis catholicis, easque	6a,b officium memorat liberos suos 6 concredendi, quando et ubi pos- sunt, scholis catholicis, eas
9 pro/viribus sustinendi.	7 pro viribus sustinendi et cum eis 7a,b in bonum filiorum suorum colla- 8 borandi. ²⁸
	2 3

IV ²⁸ Cf. PIUS XII, Allocutio ad Consociationem Cathol. Italicam Magistrorum scholarum
secundariarum (U.C.I.I.M.), 5 ian. 1954, l. c., p. 555.

R. – De iustitia distributiva iam agitur in n. 5 emendato.

7 b – 1 Pater: in fine numeri 7 adiungantur haec verba vel similia: «Ad iura au-
tem familiarum tuenda etiam Status scholis catholicis – sicut et ceteris privatis
scholis – ad normam iustitiae distributivae subvenire tenetur».

R. – Sicut ad Modum 7 a.

8 – 1 Pater: in fine numeri desideratur paragraphus de praesentia Ecclesiae in
scholis acatholicis, per sacerdotes docentes vel saltem per laicos peritos in illis
docentes.

R. – De hac praesentia agitur in n. 6 emendato.

9 – 1 Pater: adiungatur brevis sed efficax mentio de momento, pro educatione
iuventutis, associationum ex-alumnorum; quae deberent semen fructificare
quod in schola sertum est. Harum associationum scopus non est solum aduna-
re ex-alumnos semel in anno, sed praesertim eos adhuc instituire et eos adiu-
vare efficaciter inserendos in vitam ecclesiae et societatis.

R. – Ratio habetur in textu emendato, paragr. 3: «... peculiaribus quoque condi-
tis associationibus vero spiritu ecclesiali ditatis...».

10 – 1 Pater: addatur ad numerum 7 sequens: «Praecipui promotores huius
apostolatus sunt magistri Catholici. Quare Sancta Synodus peculiari sollicitu-
dine et amore cunctos magistros Catholicos, praesertim laicos, prosequitur qui
in quibusvis scholis docendi muneri incumbunt eosque enixe hortatur ut in
tanto munere exequendo Christianae educationi impertiendae indefatigabilem
operam navent».

Ratio est: In fere omnibus nationibus, praesertim in regionibus Missionum, pri-
mum locum in apostolatu laicorum tenent magistri. Ab eis sub ductu pastorum
pendet totum opus Ecclesiae in iuvenibus religiose educandis. Haec in hac de-
claratione praeteriri sub silentio non debent.

R. – Huius animadversionis ratio habetur in textu emendato, in nn. 6 (par. 1) et
7 (par. 3) et in Conclusionem.

I [n. 14, 11, 29-12, 5]

II [n. 13, 24, 18-33]

III

IV

29	14.	13. [A]	18
	[<i>Magistrorum formatio, iura et officia</i>].		
30	Officium est/auctoritatis ecclesiasticae quae rei scholasticae quae rei scholasticae praesunt diligenter providere/accuratae magistrorum	Officium est eorum qui rei scholasticae praesunt diligenter providere/accuratae magistrorum	19
31	praeest diligenter/providere accuratae magistrorum formatio	efformationi religiosae, scienti-	20
32	ni religiosae, scienti- cae et paedagogicae, etiam titulis academicis comprobandae.	ficae et paedagogicae,/etiam titulis academicis, si opus fuerit, comprobandae.	20
33	Eidem auctoritati ecclesiasticae competit prospicere ut magistri	Eidem auctoritati competit prospicere ut magistri	21
34	sui/status iuribus, imprimis quoad iustam suam mercedem	sui status iuribus, imprimis quoad iustam suam/mercedem	22
35	et rectam/veritatis profitendae libertatem, gaudeant.	et rectam veritatis profitendae libertatem, gaudeant.	22
36	Meminerint vero magistri minus a parentibus et ab Ecclesia sibi esse commissum.		
12	Quare propriam formationem in dies perficere conentur ut assumptum opus perfectius exercere valeant, atque spiritu apostolico/imbuti et sincero erga discipulos amore, sensum Christi et Ecclesiae cum iis communicare studeant eorumque socialem ac civicam/formationem sedulo promoveant.	Magistri autem/propriam formationem in dies perficere conentur ut susceptum opus perfectius/exercere valeant, atque spiritu apostolico exornati et sincero erga discipulos/amore, sensum Christi eiusque Ecclesiae cum iis communicare studeant eorumque socialem ac civicam formationem sedulo promoveant.	23
2		Peculiari vero cura religionis professores, sive sacerdotes sive religiosi vel/religiosae, sive laici, tam pro scholis quam pro catechetica institutione tradenda, praeparantur; qui non secus ac ceterarum disciplinarum magistri, titulis academicis praediti sint oportet.	24
3		Ad quam formationem in sacris disciplinis rite obtinendam, superiora instituta et facultates erigantur, quae iure/concedendi titulos academicos seu didacticos, ab ipsa quoque auctoritate/civili agnitos, polleant.	25
4			26
5			27
			28
			29
			30
			31
			32
			33

II [A] 24. – *Ad n. 14 [nunc n. 13]*. Haec proponuntur: a) ut affirmetur responsabilitas auctoritatis (E/458, E/394); b) affirmetur momentum philosophiae educationis christianae (E/403); c) nova redactio proponitur ab Exc.mo Wehr

(E/918); d) parvae mutationes (E/403, E/301, E/471).

Resp. ad a) Iam habetur clare in textu; ad b) Negative; ad c) et d) Earum ratio habetur.

I [n. 15, 12, 6-11]

II [n. 14, 24, 34-43]

III [n. 8, 13, 10-13]

IV [n. 9, 611, 4-13]

6	15.	14. [A]	34	10	8.	9.	4				
	[<i>Parentum officium</i>].				[<i>De variis scholarum catholicarum speciebus</i>].	[<i>De variis scholarum catholicarum speciebus</i>].					
	Parentes gravi obligatione morali tenentur liberos suos ad scholas catholicas, ubi fieri potest, mittendi, secus vero liberorum formationem moralem et religiosam/opportune complendi. Curandum quoque est ut parentum consilia vel associationes constituantur quibus collaborationi familias/inter et scholas faveatur.	Sedulo doceantur parentes circa naturam et gravitatem obligationis,/qua, attentis rerum adiunctis, tenentur liberos suos, si fieri potest, ad scholas/catholicas mittere, vel eorundem formationem moralem et religiosam opportune perficere. Curandum quoque ut parentum consilia et associationes constituantur, quibus mutuae familias inter et scholas operae faveatur. Si vero parentes beneficio scholae catholicae renuntiare cogantur, sive ob/defectum scholae catholicae sive ob alias graves rationes mature perpensas,/lumine fidei et de consilio prudentis pastoris, invigilabunt, a pastoribus adiuti,/ut nihil fidei liberorum suorum his in scholis adversetur; instructionem religiosam solidam alumni recipiant, vitae liturgicae, actionis	35	36	37	38	39	40	41	42	43
7				11	Inter scholas catholicas/eas studiose fovet Ecclesia	<i>Huic scholae catholicae imagini omnes scholae ab Ecclesia quavis ratione dependentes pro viribus conformentur oportet, licet schola catholica pro/locorum adiunctis varias formas induere possit.</i> ²⁹					
8						<i>Carissimas sane sibi habet/Ecclesia etiam scholas catholicas quae in novarum ecclesiarum praesertim territorii ab alumnis quoque non catholicis frequentantur. Ceterum in scholis catholicis constituendis et ordinandis progredientis/aetatis necessitatibus consulendum est.</i>					
9						<i>Propterea, dum fovendae manent scholae quae inferioris et medii ordinis sunt atque educationis fundamentum constituunt, magni quoque faciendae sunt illae quae ab hodiernis</i>					
10						<i>condicionibus/peculiari ratione requiruntur, ut sunt scholae quae professionales³⁰ et</i>					
11											

II [A] 25. – *Ad n. 15 [nunc n. 14].* Proponuntur: a) translatio nn. 15 et 16 ad n. 9 (E/458); b) suppressio verbi «Gravi» (E/458, E/307; E/216, E/239, E/918); c) quaedam additiones (E/307, E/337, E/343, E/216); d) mutatio «ubi» cum «si» (E/216, E/918).

Resp. ad a) Non apparet ratio huius petitionis.

ad b) Affirmative.

ad c) Propositionum ratio habeatur.

ad d) Affirmative, quamvis ratio allata sit falsa.

IV 1 – *I Pater*: Schema debet distinguere clare inter scholas catholicas inferiores et medii ordinis et alias scholas. Scholae primariae et secundariae maximi momenti sunt ad religiosam et moralem formationem; aliae scholae – technicae et professionales – habent valorem temporalem tantum.

R. – In ipso textu affirmatur scholas inferiores et medii ordinis constituere educationis fundamentum. Sed etiam scholae professionales et technicae, quae ceterum saepe locum tenent scholarum medii ordinis, habent momentum educa-

tivum pro tota persona, non mere temporale.

2 – *I Pater*: in n. 8 deleantur verba: «inferioris et medii ordinis sunt atque». Non est facienda praeferebantur inter scholas diversorum ordinum, quia omnes ex suo fine sunt summopere utiles immo necessariae.

R. – Admittendum est scholas inferioris et medii ordinis constituere fundamentum educationis.

3 – *I Pater*: deleatur verbum «et technicae».

Ratio: Est quod hae scholae non sunt necessariae.

R. – Scholae e. g. a S. Don Bosco et ab eius filiis conditae contradicunt huic asserto; et cf. Modum 4.

4 – *I Pater*: Peto ut aliquid melius dicatur ad incrementum scholarum professionalium ad educationem operariorum et agricolarum ubique terrarum et in missionibus, ubi fructus uberrimos consecutae sunt conversionis et educationis christianae.

R. – Quae in schemate dicuntur, data brevitate textus et condicionum varietate, sufficere debent.

IV ²⁹ Cf. PAULUS VI, Allocutio ad Officium Internationale Educationis Catholicae (O.I.E.C.), 25 febr. 1964: *Encicliche e Discorsi di Paolo VI*, II, Roma 1964, p. 232.

³⁰ Cf. PAULUS VI, Allocutio ad Associationem Christianam Operariorum Italiae (A.C.L.I.), 6 oct. 1963: *Encicliche e Discorsi di Paolo VI*, I, Roma 1964, p. 229.

I [n. 16, 12, 12-17]

II [n. 14-16, 24, 43-25, 10]

III [n. 8, 13, 13-15]

IV [n. 9, 611, 13-22]

apostolicae et spiritus missionalis Ecclesiae participes fiant, et rerum temporumque adiunctis Religioni propitiis domi fruuntur.

14 technicae nuncupantur/necnon instituta erudiendis adultis destinata et scholas in quibus educantur/qui ob naturae defectum peculiari indigent cura.

3 technicae nuncupantur, instituta erudiendis adultis, socialibus auxiliis provehendis necnon iis, qui ob naturae defectum peculiari cura indigent, destinata atque/scholae in quibus magistri tum pro institutione religiosa tum pro aliiis educationis formis praeparantur.

Sancta Synodus Ecclesiae Pastores necnon omnes christifideles vehementer hortatur ut, nullis praetermissis sacrificiis, scholas catholicas adiuvent in earundem munere in dies perfectius explendo et praeprimis in curandis necessitatibus eorum qui bonis temporalibus sunt pauperes vel familiae adiutorio/et affectu privantur vel a dono fidei sunt alieni.

12 16.

15. [A]

[Conscientia fidelium et publica opinio efformandae].

Praeterea tota communitas christiana in variis regionibus momentum/educationis christianae ac finem scholae catholicae discat et agnoscat oportet/eaque ut rem gravissimi momenti tractet atque scholae libertatem et instructionem religiosam ac moralem cordi habens verbis factisque procurat.

16.

Insuper haec Sancta Synodus peculiari sollicitudine et amore cunctos/magistros catholicos prosequitur qui in quibusvis scholis docendi muneri incumbunt, eosque enixe hortatur, ut in tanto munere laudabiliter exequendo/rectae educationi impertiendae indefatigabilem operam navent.

II [A] 26. – Ad n. 16 [nunc n. 15]. Nonnulla proponuntur quae optima videntur ad meliorem numeri huius exarationem.

IV 5 – 1 Pater: In n. 8 enixa inseratur adhortatio ut, quantum fieri potest, scholae inferioris et medii ordinis instituantur apud paroecias. Notum est quantum scholae apud paroecias semper contulerint christianae formationi fidelium. Insuper maxime dialogus Ecclesiae cum mundo, ope ipsarum favebitur.

R. – Hoc systema, quod in quibusdam regionibus optimos dedit fructus, non ubique imponi potest.

6 – 38 Patres: In fine n. 8 addatur: «Ad hunc mundum christiane educandum, vel etiam evangelizandum, non sufficiunt incepta dispersa: opus immensum ante nos iacet nec adimpleri potest sine apta coordinatione pastoralis non tan-

tum in dioecesi, sed etiam in regione et in natione». Ad obtinendam meliorem cooperationem omnium educatorum et scholarum.

R. – De coordinatione in re scholastica promovenda agitur in n. 11.

7 – 1 Pater: post n. 8 haec adiungantur: «Praeterea, ad operam Evangelii praeronum in terris infidelium oculos materna cum sollicitudine vertens, Ecclesia Catholica scholas mixtas ex pueris catholicis et infidelibus in terris missionum promovet, tot beneficiorum conscia quae ex hac communicatione, sub prudenti utique vigilantia magistrorum, provenire possunt ad cognitionem Religionis Christi augendam et ad fidem dilatandam».

R. – In textu emendato (par. 1) substantia huius Modi inserta est.

8 – 1 Pater: addatur: «Scholae catholicae tenentur se accommodare licitis necessitatibus Status», vel alia similia.

R. – Huius animadversionis ratio habetur, saltem implicite, in n. 5 (par. 2 et 3).

I [n. 17, 12, 18-33]

II [n. 16-17, 25, 10-26]

III

IV

Quod ut efficacius obtineatur, 11
 curent animarum pastores, ut ii
 magistri singulari adiumento 12
 spirituali fruantur, et, si casus 13
 ferat, in associationes capacita-
 te iuridica etiam/civili praeditas
 coalescant.

17. [A] 14

[*Scholarum catholicarum coor-
 dinatio et cooperatio*].

Cum illa cohaerentiae necessi- 15
 tas quae in rebus nationalibus et
 internationalibus altius in dies 16
 exprimitur, etiam in re schola-
 stica sese manifestet, /scholarum
 catholicarum coordinatio dioe- 17
 cesana et regionalis, nationalis
 et internationalis, omni ope cu- 18
 randa est ab episcopis et a coeti-
 bus episcopalibus, /sub Apostoli-
 cae Sedis ductu, ad scho- 19
 larum aptationem et renovatio-
 nem magnopere fovendam, pro- 20
 pria tamen indole atque iuri-
 bus servatis scholarum/tum epi-
 scopalium et religiosorum tum
 laicorum consociationum.

Quare clerus dioecesanus, fa- 21
 miliae religiosae, parentes et
 magistri in educationis opere 22
 mutuum sibi adiutorium effica-
 citer praebeant, omnesque insu- 23
 per una cum fidelibus, qui ope-
 ribus apostolatus sese devovent,
 unanimiter procedant. 24

Impense quoque foveatur co- 25
 operatio Auctoritatibus civilibus
 praestanda, atque cum illis in- 26
 stitutis nationalibus
 et internationalibus, quae iura
 hominis, praecipue vero pue-

II [A] 27. – *Ad n. 17.* Proponuntur:

- quaedam exemplificatio muneris inspectoris (E/408);
- suppressio huius numeri (E/918);
- additio novi numeri de scholis catholicis a guberniis erectis (E/918,

E/216).

- Agitur de simplici informatione. Nihil ad schema.
- Omnino negative.
- Provideatur circa hanc propositionem in n. 11.

I [n. 17, **12**, 33-37]

ri, defendere sincero animo
 34 conantur, amica habeatur ne-
 cessitudo, ut ita non solum in-
 35 iustae dispositiones vel usurpa-
 tiones efficacius praecaveantur,
 36 sed ipsa etiam/christianae in-
 structionis et educationis causa
 37 maius in dies capiat/emolumen-
 tum.

II [n. 17, **25**, 26-29]

rorum, defendere sincero animo
 conantur, amica/habeatur ne- 27
 cessitudo, ut ita non solum in-
 iustae normae vel usurpa- 28
 tiones efficacius praecaveantur,
 sed ipsa etiam christianae in- 29
 structionis et educationis/causa
 maius in dies capiat emolumen-
 tum.

III

IV

I [n. 18, 13, 1-5]

II [n. 18, 25, 30-33]

III [n. 9, 13, 16-19]

IV [n. 10, 611, 23-25]

III. DE UNIVERSITATIBUS CATHOLICIS

III. DE UNIVERSITATIBUS CATHOLICIS
[A]

13	18.	18.	30	16	9. [G]	10.	23
	<i>[De momento superiorum studiorum in Ecclesia].</i>	<i>[De momento superiorum studiorum in Ecclesia].</i>			<i>[De Facultatibus et Universitatibus Catholicis].</i>	<i>[De Facultatibus et Universitatibus Catholicis].</i>	
2	Inter/omnes scholas catholicas Ecclesia particulari cura prosequitur/Universitates studiorum, in quibus non solum sacras disciplinas,/quae ad fidei illustrationem directe pertinet, sed etiam profanas,/quae ad mundi hominisque cognitionem ten-	Inter omnes scholas/catholicas Ecclesia particulari cura prosequitur Universitates studiorum, in/quibus non solum sacras disciplinas, quae ad fidei illustrationem directe pertinent, sed etiam profanas, quae ad mundi hominisque cognitionem spec-	31	17	Superiores pariter/scholas, praesertim Facultates et Universitates Ecclesia sedula prosequitur/cura,	<i>Altioris ordinis</i> pariter scholas, praesertim Universitates et Facultates Ecclesia sedula prosequitur cura.	24
3			32	18		<i>Quin etiam in iis quae ab ipsa dependent,</i> organica	25
4			33		ratione intendens ut singulae disciplinae propriis/principiis,	ratione intendit ut singulae disciplinae propriis principiis,	
5				19			

II [A] Cap. III. «*De Universitatibus Catholicis*» (nn. 18-26)

Animadversiones generales.

1) Patres aliqui (Conferentia Episcoporum Neerlandica [E/325], Praepositus Generalis Soc. Iesus [E/301]; cf. An. gen., p. 2, 3; p. 10, 16): 1) timent ne decretum hoc de universitatibus, potius quam foveat, impediatur quodammodo vitam et evolutionem universitatum catholicarum; nam universitas debet liberam habere vitam, illamque sibi construere unaquaeque propriam.

Submissio respondet: Universitatibus catholicis aliqua est concedenda libertas in propria vita et activitate dirigenda. Sed etiam aliquae regulae generales bonum est ut sint, quae in hoc schemate proponuntur.

2) Fukahori Dominicus, ER in Japonia [E/485] et Mc Quaid Archiepisc. Dublinensis in Irlanda [E/291]; putant periculosum esse pro iuvenibus catholicis universitates acatholicas frequentare; quam ob rem petunt ut pericula haec commemorentur in decreto de universitatibus.

Submissio respondet pericula frequentationis universitatum acatholicarum implicite subintelligi in paragraphis 23, 25. At non esse opportunum illa pericula expresse indicare, quia esset iniurosum acatholicis et contra spiritum oecumenicum.

3) Aliqui Patres (Fukahori Dominicus, ER in Japonia [E/485] et Kramer Constans, ER apud Lu An, in Sinis [E/450]; petunt ut professores docentes in universitatibus catholicis expresse laudentur in decreto, praesertim professores laici.

Submissio censet interrogationem hanc totum respicere decretum de scholis catholicis. Posset fieri laus professorum in prologo decreti; vel in alio loco apto.

4) Idem Ep. Fukahori [E/485] desiderat ut in textu Missionum catholicarum mentio fiat.

Submissio censet interrogationem hanc totum decretum de scholis respicere; ita ut haec commemoratio in loco apto decreti ponatur; totum decretum respiciens.

III [G] III. SPECIALIS COMMENDATIO OPERAE AB UNIVERSITATIBUS CATHOLICIS PRAESTANDAE.

In phasi praeparatoria duo parata erant schemata de Universitatibus Catholicis et Ecclesiasticis agentia. Commissio nostra suadet ut Concilium Oecumenicum Vaticanum II saltem innuat peculiare momentum *Facultatum et Universitatum Catholicarum*.

In Universitatibus iam non agitur de simplici communicatione scientiae

acquisitae sed de initiatione ad laborem personalem creativum et ad investigationem scientificam. Hoc studiorum genus ad finem suum deduci debet ope eruditionis vere qualificatae et ope qualificationis professionalis ipsius laboris, qui est ipse fons qualificationis investigationum. Agitur hic de investigatione veritatis et de investigatione in ordine ad cognoscendam cohaerentiam inter humana et divina.

Formatio universitaria obligat igitur universitatem catholicam ut se aperiat investigationi, obiectivationi et cooperationi intra ipsius institutionis septa atque cum tota societate in quam inserta est.

Haec formatio talis esse debet ut iuvenes ad communitati humanae plene inserviendum apti efficiantur.

Summus Pontifex Pius XII, f. r. – in congressu consociationis «Pax Romana», mense augusti 1950 – alumnis atque scientiarum cultoribus universi mundi has duas obligationes in memoriam revocavit: «présence à la pensée contemporaine, service de l'Eglise». Quibus verbis addidit: «Oui, soyez partout présents à la pointe du combat de l'intelligence à l'heure où celle-ci s'efforce d'envisager les problèmes de l'homme et de la nature aux dimensions nouvelles où ils se posent désormais».

Peculiari cura facultates et universitates catholicas prosequitur Ecclesia quippe quae cordi habeat ut veritas melius cognoscatur et efformentur homines vere docti, vere testes fidei. Papa Paulus VI haec pulcherrima verba protulit in sua allocutione diei 6 octobris anni 1963 coram viris in arte medica peritissimis: «L'homme est pour Nous et pour vous, messieurs, dans le monde sensible, la valeur suprême... le souci de l'Eglise pour le salut moral et spirituel de l'homme ne doit pas être considéré comme un obstacle, mais comme une protection, une garantie, une aide pour la conquête de ses fins ultimes».

Haec Sancta Synodus fiduciam reponit non solum in scholarum, facultatum, universitatum catholicarum magistris, sed etiam in Ecclesiae filiis qui educationi, institutioni et investigationi se devovent in aliis scholis.

[Cf. E/4411, E/4409, E/4410].

IV 1 – 1 *Pater*: nn. 9 et 10 reficiantur ad mentem votorum in Aula Conciliarii prolatorum, v. g. Em.mi Card. Léger [E/4376] et aliorum.

R. – Instantia sanae libertatis investigationis scientificae affirmatur in par. 1 numeri 9, ubi dicitur, singulas disciplinas «propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate» excolendas esse. De coordinatione et cooperatione Universitatum Catholicarum agitur in n. 11 (par. 2) emendato.

I [n. 18-19, 13, 5-15]

6 dunt, impense colere/nititur ad
7 pleniorē veritatis inquisitionem,
8 hominis perfectionem/ac
9 societatis progressum.
10 Sane quidem, cum veritas veri-
11 tati non/opponatur, proprium
12 est Universitatum catholicarum
13 ea quae/Deus
14 sive per Verbum revelatio-
15 nis sive per opera creationis
manifestavit, omnibus viri-
bus investigare discipulisque
summa cura/tradere, ita ut in
Ecclesia et in mundo homines
vere docti, ad/propria officia op-
time praeparati et strenui fidei
testes efficiantur.

13 19.

[De Studiorum Universitatum et
Facultatum erectione].

14 Ideo Sedes Apostolica Universi-
15 tates et Facultates catholicas
erigit/et approbat, quibus publi-
ca, stabilis et universalis prae-

II [n. 18-19, 25, 33-26, 1]

tant./impense colere nititur ad 34
pleniorē veritatis inquisitionem, 35
hominis perfectionem ac
societatis progressum.
Sane quidem cum veritas verita- 36
ti non opponatur, proprium est
Universitatum catholicarum ea 37
quae Deus sive per opera/crea-
tionis sive per verbum revelatio-
nis 38
manifestavit [A], omnibus viri-
bus investigare discipulisque 38
summa cura tradere, ita ut in
Ecclesia et in mundo homines 39
vere docti, ad propria officia op-
time praeparati et strenui fidei
testes efficiantur.

19.

[De studiorum Universitatum et
Facultatum erectione].

Studiorum/Ecclesiasticorum 41
Facultates [cf. p. 26, ln. 3]
erigere aut approbare unius est
Apostolicae Sedis, quae sola 26

II [A] *Animadversiones ad singulos numeros.* Ad nr. 18

Baudoux Mauritius, AR canadensis (E/403) proponit parvam textus modifi-
cationem: in pagina 13, linea 9, textus sic modificetur: «... Deus sive per opera
creationis sive per verbum revelationis manifestavit...».

Subcommissio respondet: placet; modificatio recipiatur.

III [G 1] [Cf. E/4336, E/4421, E/4376].

IV 2 – 2 *Patres*: Necessē est dicere quod melius esset non habere Universitates
vel Facultates catholicas quam eas habere sine debita competentia scientifica
ac technica. Ne fiant ergo foundationes universitariae cum adhuc non habeantur
competens corpus magistrorum et sufficientes condiciones oeconomicae.
Ubi defuerint condiciones favorabiles ad erigendam universitatem catholicam,
commendatur creatio alicuius instituti ad culturam catholicam in gradu su-
periore fovendam, pro omnibus alumnis aliarum Universitatum aperti.

III [n. 9, 13, 19-23]

propria methodo atque propria
inquisitionis scientificae liberta-
te /excolantur ut profundior
in dies humanarum divina-
rumque rerum intelligentia ob-
tineatur, [G 1]

fidei cum ratione concor-
dia;

22 eaque alumnis ita
tradantur/ut ho-

23 mines vere docti formentur,
gravioribus officiis in societate
obeundis/parati, atque fidei
testes in mundo existant.

IV [n. 10, 611, 26-37]

propria methodo atque propria 26
inquisitionis scientificae liberta- 27
te ita excolantur, ut profundior
in dies earum

intelligentia ob-
tineatur et, novis progredientis
aetatis quaestionibus ac investi-
gationibus accuratissime consi-
deratis, altius/perspicitur quo-
modo fides et ratio in unum ve-
rum conspirent, Ecclesiae/Docto-
rum, praesertim S. Thomae Aquina-
natis vestigia premendo.³¹

Ita quidem/veluti publica, stabili
atque universalis praesentia
efficiatur mentis christianae in
toto culturae altioris promovenda
studio atque horum instituto-
rum/alumni formentur ho-
mines doctrina vere praestantes,
gravioribus officiis in/societate
obeundis parati atque fidei
in mundo testes.³²

In Universitatibus Catholicis
in quibus nulla Facultas S. Theologiae
exstat, Institutum habeatur
vel Cathedra S. Theologiae,
in qua lectiones laicis/quoque 37

IV ³¹ Cf. PAULUS VI, Allocutio coram VI Congressu Thomistico Internationali, 10 sept. 1965: A.A.S., 57 (1965), pp. 788-792.

³² Cf. PIUS XII, Allocutio ad magistros et alumnos Institutorum Superiorum Cathol. Galliae, 21 sept. 1950: *Discorsi e Radiomessaggi*, XII, pp. 219-221; Ep. ad XXII Congressum «Pax Romana», 12 aug. 1952: *Discorsi e Radiomessaggi*, XIV, pp. 567-569. – IOANNES XXIII, Allocutio ad Foederationem Universitatum Catholicarum, 1 apr. 1959: *Discorsi, Messaggi, Colloqui*, I, Roma 1960, pp. 226-229. – PAULUS VI, Allocutio ad Senatum Academicum Universitatis Catholicae Mediolanensis, 5 apr. 1964: *Encicliche e Discorsi di Paolo VI*, II, Roma, 1964, pp. 438-443.

R. – Accipitur. In textu emendato (par. 3) dicitur Universitates et Facultates Catholicas... non numero, sed doctrinae studio enitere debere.

3 – 1 *Pater*: Opportunum etiam existimo ut explicite indicetur ubi de «De Universitatibus Catholicis», quomodo libertas Universitatum consequitur, non solum facultatem docendi, investigandi et educandi alumnos, sed etiam concedendi titulos academicos, quorum valor ad professiones liberales exercendas ab auctoritate civili sit recognitus, impletis conditionibus, quae vere et manifeste a bono communi revera exigantur.

In Gallia etenim, Universitates Catholicae existunt, sed eorum tituli carent valore civili, et in Hispania, etsi ab auctoritate civili recenter sint admissi, a multis vero civibus tenaciter impugnantur.

R. – Principia hac de re iam data sunt in n. 5, ubi excluditur quodvis scholae monopolium. Determinationes concretae conventionibus peculiaribus committendae sunt.

I [n. 19, 13, 15-21]

16 sentia mentis christianae fiat in
17 variis disciplinis; atque promo-
18 veatur illa/ rerum universarum
recta interpretatio, quae chri-
stianae revelationis tantum lu-
mine plene haberi potest.

19 Quam ob rem haec Sancta
Synodus exoptat ut

in

20 omnibus/orbis terrarum parti-
bus Universitates vel Facultates
21 catholicae/habeantur, quae gra-

II [n. 19, 26, 1-8]

quoque concedit facultatem gra-
dus academicos, qui effectus can-
onicos in universa Ecclesia ha-
bent, conferendi [A]. 2

Universitates sive Facultates
studiorum saecularium, ut no-
mine Universitatis aut Faculta-
tis Catholicae [B] nuncupari va-
leant, ab Apostolica Sede aut
ab/Episcoporum Conferentiis
de consensu S. Sedis erigi aut
approbari debent [C]. 3

Sancta 4
haec Synodus exoptat ut, quate-
nus id pro locorum ac tempo-
rum/adiunctis expediat [D], in 7
omnibus terrarum parti-
bus Universitates vel Facultates
catholicae habeantur, ut ita pro- 8

II [A] Ad nr. 19

1) Pluribus Patribus (E/458; E/301), non placet moderamen directivum Dicasterii Romani de Universitatibus catholicis; est contra libertatem universitatum – dicunt – et coarctat vitam universitatum (De un. cath., p. 38, 1, b; p. 41, 107 b).

Submissio censet libertatem convenientem Universitatibus relinquere opportunum esse; et textus novus huius paragraphi partes indicat Apostolicae Sedis, et ideo illius Dicasterii Romani, quod de Universitatibus agit, sive pro universitatibus studiorum ecclesiasticorum sive pro universitatibus studiorum saecularium.

[B] 2) Universitates illae catholicae dicantur, inquit Episcopus Cuenco Joseph, ex insulis Philippinis (E/488), quae approbatae a gubernio, ab ordine religioso vel a catholicis reguntur; peculiare de scholis catholicis normas adamussin observent, quae indicantur: in hoc schemate de scholis catholicis paragrapho 11, b.

Praepositus Generalis Societatis Iesu [E/301], putat universitates de scientiis saecularibus, ab Episcopis fundatas, iam longo tempore existentes, vocari posse catholicas (De un. cath., p. 41, 10, a).

Submissio putat his interrogationibus providendum esse in decreto indicando pressius conditiones quibus universitates catholicae vocari possint.

[C] 3) Cardinalis Richaud (Bordeaux in Gallia [E/353]) desiderat ut antequam negotium de creatione Universitatis catholicae committatur ad moderamen dicasterii Romani, a conferentia episcopali pertractetur.

Submissio censet opportunam animadversionem hanc; de qua considerandum est in textu decreti.

[D] 4) Plures Patres (Conferentia Episcopalis Angliae et Cambriae E/466; E/458; E/257; E/918) putant non in omni loco suadendam esse erectionem universitatum catholicarum. Nam alicubi mixtio inter catholicos et non catholicos in universitatibus est occasio conversionis ad fidem catholicam. Nec bonum est iuvenes catholicos vivere extra vitam communem et segregari a communitate, in quo sunt plures acatholici et in qua vivere debent. Exhortatio ad universitates catholicas fundandas omnibus in partibus orbis terrarum est contra oe-

III [n. 9, 13, 24-28]

24 Quare Sancta Synodus valde
commendat ut haec studiorum
25 superiorum/domicilia, in diver-
sis terrae partibus convenienter
26 distributa, promoveantur/ac,
potius quam numero, doc-
trinae studio eniteant, eo-
rumque aditus facile/pateat
27 alumnis maioris spei, etsi te-
nuioris fortunae iis praesertim
28 qui e novis adveniant nationi-

IV [n. 10, 611, 37-612, 2]

*alumnis accommodatae tradan-
tur.*
*Cum scientiae per investiga-
tiones/peculiares altioris scienti-
fici momenti praecipue profici-
ant, in Universitatibus et Fa-
cultatibus catholicis Instituta
maxime foveantur, quae prima-
rio/investigationsi scientificae pro-
movendae inserviant.*

Sancta Synodus valde
commendat ut *Universitates et
Facultates catholicae* in diver-
sis terrae partibus convenienter
5 distributae, promoveantur, *ita
2 tamen ut non numero, sed doc-
trinae studio eniteant;* eo-
rumque aditus facile/pateat
612 alumnis maioris spei, etsi te-
nuioris fortunae, iis praesertim
2 qui e/novis adveniant nationi-

cumenismum et quodammodo impedit illos catholicos qui in universitatibus acatholicis operam suam dant.

Praeterea nisi gubernium media provideat, universitates catholicas deficientes erunt in comparatione ad necessitates et ad alias universitates civiles.

Submissio censet animadversionem esse bonam; eamque respiciendam esse in textu decreti; in quod potest introduci incisus: «... quatenus id pro loco-
rum ac temporum adiunctis expediat...».

Ad quaestiones has omnes de erectione, de approbatione, de nomine universitatis catholicae declarandas meliori modo subcommissioni visum est primam partem paragraphi 19 denuo redigere; in qua bene distinguatur inter universitates studiorum ecclesiasticorum, quarum erectio et approbatio ad Apostolicam Sedem spectat, et universitates studiorum saecularium, quae sive ab ecclesiasticis sive a laicis fundari possunt quae tamen debent approbari, ut catholicae dici possint, sive ab Apostolica Sede sive ab Episcopis, eorum statutis ab Apostolica Sede recognitis. Conferatur novus textus.

IV 4 – 1 *Pater*: Quoad Universitates, attendatur ad maximum numerum eorum qui extra Universitates catholicas educantur, saepissime inter magna pericula amittendi fidem et mores christianos, et sufficiente cura spirituali destituti, ut excitetur zelus, tum eorum qui studentium bonum sub omni aspectu procurant, necnon ut appareat necessitas multos et optimos magistros catholicos habendi in Universitatibus non catholicis ad difficilem et fructuosissimum apostolatum.
R. – Accipitur. Vide novam paragr. 4 in textu emendato.

5 – 1 *Pater*: post verba «Quare Sancta Synodus valde commendat... convenienter distributa» addatur: «et simul coordinatione invicem cooperantia, praesertim in re theologica et biblica...», ut exitus investigationis scientificae unius Universitatis alteri prosit et opus investigationis inter diversas Universitates distribui possit, ita ut in una Universitate insistatur in hoc campo scientiae et in altera in alio campo. Ad eum finem etiam statutis temporibus congressus interuniversitarii habeantur.

R. – Haec includuntur in eis quae disponuntur in n. 11 emendato (par. 2).

I [n. 19, 13, 21-29]

ve munus sibi commissum exsequi valeant sub/illius Dicasterii moderamine, cui Studiorum Universitatum cura/commissa est et quod virorum vere peritorum ex variis nationibus variisque disciplinis eligendorum auxilio adiuvabitur.

Dum enixe gratiae aguntur singulis hominibus, consociationibus et Auctoritatibus civilibus quae subsidiis scientificis, auxiliis/moralibus et pecuniariis Universitates catholicas iam adiuvant, haec Sancta Synodus mandat ut omnes christifideles de Universitatum in Ec-

II [n. 19, 26, 8-19]

moveatur illa rerum universarum recta inquisitio atque interpretatio, quae christianae revelationis quoque rationem habeat, variisque in disciplinis impertiatur institutio christiano spiritu repleta.

Enixe etiam Episcoporum sollicitudini ac favori commendat quae in/civilibus Universitatibus quarundam nationum, cum consensu Auctoritatis/Eclesiasticae, debitis cautionibus datis, erectae sunt aut erigentur Facultates/Studiorum Ecclesiasticorum, quippe quibus inter varias scientiae disciplinas/ipsae scientiae sacrae debito honore habeantur [E].

[F] Dum enixe gratiae aguntur singulis hominibus, consociationibus et Auctoritatibus civilibus quae subsidiis scientificis, auxiliis moralibus et pecuniariis/Universitates catholicas iam adiuvant, haec Sancta Synodus mandat ut omnes/christifideles de Universitatum Facul-

II [E] 5) Episcopi Wehr Matthias [E/918] et Hoeffner Joseph [E/216] desiderant ut in decreto commemorentur facultates theologicae quae sunt in aliquibus Universitatibus civilibus, cum consensu auctoritatis ecclesiasticae erectae (De un. cath., p. 44, 8, c; p. 45, 10, b).

Subcommissio probat suggestionem; idea introducat in textum paragraphi 19, conferatur novus textus.

[F] 6) Coetus theologorum et canonistarum canadensium [E/471] optat ut lineae 25-31 paginae 13, quae de auxiliis moralibus pro catholicis Universitatibus agunt, transferantur in paginam 10, post lineam 36 (De un. cath., p. 42, 11).

Subcommissio propositum non placet; nam in illis lineis sermo est directe de Universitatibus catholicis. Attamen, consequenter ad novum textum prioris partis huius paragraphi, aliqua modificatio est facienda in linea 29, paginae 13, hoc modo: «... de Universitatum Facultatumque summo momento plenius doceantur et catholicarum virium consociatio».

III [G 2] [Cf. E/4336].

IV 6 – 1 *Pater*: ad nn. 9-10 addatur: «Ad novam synthesim culturalem iuxta

III [n. 9, 13, 28]

bus. [G 2]

IV [n. 10, 612, 2-13]

bus.

Quandoquidem sors societatis et ipsius Ecclesiae cum iuvenum altiora/studia excolentium profectu intime connectitur,³³ *Ecclesiae Pastores non tantum impensam habeant curam de vita spirituali alumnorum qui Universitates/Catholicas frequentant; sed de formatione spirituali omnium filiorum suorum solliciti, inter Episcopos consiliis opportune collatis, provideant ut/etiam apud Universitates non catholicas convictus et centra universitaria/catholica habeantur, in quibus sacerdotes, religiosi et laici, accurate selecti/et praeparati, iuventuti universitariae spirituale et intellectuale adiutorium/praebeant permanent.*
Iuvenes autem melioris ingenii sive catholicarum sive/aliam Universitatum, qui ad docendum et investigandum apti videantur, peculiari cura excolantur et ad magisteria suscipienda promoveantur.

IV ³³ Cf. Pius XII, Allocutio ad Senatum Academicum et alumnos Universitatis Romanae, 15 iunii 1952: *Discorsi e Radiomessaggi*, XIV, p. 208: «La direzione della società di domani è principalmente riposta nella mente e nel cuore degli universitari di oggi».

catholicam doctrinam fovendam, optandum omnino est ut in Universitatibus catholicis semper exstet Facultas Theologica, et ex alia parte Facultates theologicae, quae in unaquaque natione instituendae erunt, intimiorem conversationem ineant cum aliis Universitatibus vel Facultatibus».

R. – Huius optati ratio habetur in textu emendato (par. 2), necessaria autem discretionem adhibita; non enim opportunum est ut in omni Universitate Catholica habeatur propria Facultas Theologica, quae secus nimis multiplicarentur. Sed haberi potest et debet saltem aliquod Institutum Theologicum vel Cathedra S. Theologiae.

6 a – 1 *Pater*: post n. 9 haec addantur: «Cum autem theologia regina et velut culmen sit omnium scientiarum, Sancta Synodus coetibus episcopalibus suadet ut, ubi fieri possit, operam dent ad facultates theologicas vel saltem Instituta de re theologica inducendas in civiles Universitates».

R. – In textu emendato (par. 4) Episcopi invitantur ut apud Universitates Civiles erigantur centra universitaria, quibus illarum Universitatum alumnus detur auxilium etiam spirituale et intellectuale. Nihil impedit quominus erigatur etiam magisterium theologicum in ipsa Universitate civili, ubi datis necessariis cautelis opportune fieri possit.

I [n. 19, **13**, 29-31]

clesia necessitate plenius doceantur et catholicarum virium consociatio ad uberiora paranda pro studiis academicis subsidia quam maxime foveatur.

II [n. 19, **26**, 19-21]

tatumque summo momento plenius doceantur et catholicarum virium consociatio ad uberiora paranda pro studiis/academicis subsidia quam maxime foveatur [G].

II [G] 7) Baudoux Mauritius, AR canadensis [E/403], exoptat ut, quando pluralismus non sinit erectionem universitatis catholicae, sint collegia catholica.

Subcommissioni propositum placet, cui tamen provisum est iam in paragrapho 25.

III

IV

8) Dammert Bellido Ioseph, ER ex Perú [E/239], exoptat ut quae sunt in appendice II, p. 21, n. 3, agentia de magistris, aedificiis, de bibliotheca, et de aliis prae-requisitis ad Universitatem fundandam novam, transferantur in paragraphum 19.

Subcommissioni propositum non placet; transpositio non videtur conveniens.

I [n. 20, 13, 32-14, 10]

II [n. 20, 26, 22-33]

III [n. 10, 13, 29-30]

IV [n. 11, 612, 14-25]

32	20.	20.	22	29	10.	11.	14
33	[De Universitatibus et Facultatibus Studiorum ecclesiasticorum].	[De Universitatibus et Facultatibus Studiorum ecclesiasticorum].			[De scientiarum sacrarum Facultatibus].	[De scientiarum sacrarum facultatibus].	
34	Imprimis Ecclesia promovet Universitates et Facultates studiorum ecclesiasticorum, quippe quorum obiectum sint disciplinae sacrae necnon cum sacris connexae et quae praecipue a clericis celebrantur, qui destinantur ad magisterium in Seminariis et in Universitatibus exercendum, ad ipsas sacras disciplinas/propria opera promovendas, ad peculiaria ecclesiastica munera obeunda.	Imprimis Ecclesia promovet Universitates et Facultates studiorum ecclesiasticorum, quippe quorum obiectum sint disciplinae sacrae necnon cum sacris connexae et quae praecipue a clericis celebrantur, [A] qui destinantur ad magisterium in Seminariis et in Universitatibus exercendum, ad ipsas sacras disciplinas propria opera promovendas, ad peculiaria ecclesiastica munera obeunda [D].	23		[cf. ln. 34]	A scientiarum sacrarum Facultatum operositate plurimum expectat/Ecclesia. ³⁴	15
35			24			Ipsis enim concedit gravissimum officium proprios alumnos praeparandi non solum ad ministerium sacerdotale sed maxime sive ad docendum in superiorum studiorum ecclesiasticorum sedibus sive ad disciplinas/propria ope promovendas sive ad magis ardua apostolatus intellectualis/munera suscipienda.	16
36			25			Ipsarum Facultatum item est varias sacrarum disciplinarum regiones altius pervestigare ita ut profundior in dies Sacrae Revelationis intellectus obtineatur, patrimonium sapientiae christiana a maioribus/traditum plenius aperiat, dialogus cum fratribus seiunctis et cum non christianis promoveatur atque quaestionibus a doctrinarum progressu exortis respondeatur. ³⁵	17
14			26				18
2			27				19
3			28				20
4	Peculiaribus pro his Universitatibus et Facultatibus habeantur/statuta ab Apostolica Sede approbata, quibus tota ratio studiorum/accurate determinetur; imprimis distinguantur cursus fundamentales a cursibus specializationis in quibus singulae disciplinarum partes per congruum tempus altius pervestigantur; exercitationes/inculcentur quibus alumni in opus scientificum subducto professorum gradatim inducantur.	[B] Specialia pro his Universitatibus et Facultatibus habeantur statuta ab/Apostolica Sede approbata, quibus tota ratio studiorum accurate determinetur; imprimis distinguantur cursus fundamentales a cursibus specializationis quos vocant, [C] in quibus singulae disciplinarum [D] partes per congruum tempus altius pervestigantur; exercitationes inculcentur quibus alumni in opus/scientificum moderantibus magistris gradatim inducantur [E].	29		[cf. ln. 34-35]		21
5			30				22
6			31				23
7			32				24
8			33		Una cum scientiis profanis, scientias sacras et cum sacris connexas Ecclesia sibi carissimas	Quare [cf. ln. 26]	25
9							
10							

II [A] Ad. nr. 20.

1) Tomasini, ER de Ischia, in Italia [E/217], desiderat textum in linea 35 p. 13, sic immutare: «... cum sacris connexae quacumque ex parte (uti scientiae paedagogicae et didacticae ad rite docendum) et quae praecipue clericis celebrantur...». (De un. cath., p. 45, 11).

Subcommissioni mutatio non placet.

[B] 2) Pater Marquez Toriz [E/362] animadvertit in lineis 2 et 4 idem vocabulum peculiaribus adesse (De un. cath., p. 43, 6, a); secundo loco sit vocabulum specialia.

Subcommissioni mutatio placet.

[C] 3) Coetus theologorum et canonistarum canadensium [E/471] desiderat ut quaedam libertas relinquantur, quod attinet rationem novam studiorum, quae

distinguit cursum fundamentalem a cursu specialisationis; ita ut possibilis evadat aptatio ad diversa loca et regiones (De un. cath., p. 45, 12, a),

Subcommissioni non visum est hanc libertatem expresse nominare; ideo textus non mutatur.

[D] 4) Idem coetus [E/471] expostulat ut in paragrapho 2° expresse recolatur studium S. Scripturae et Patrologiae (De un. cath., p. 45, 12, b).

Subcommissioni propositum non placet. Non est hic locus diversas disciplinas nominare, ceterum etiam plures alias disciplinas recolere deberemus.

[E] 5) Idem coetus [E/471] quaerit ut expresse mentio sit de libertate academica professorum docentium in Universitatibus et in Institutis (De un. cath., p. 46, 12, d).

Subcommissioni mentio haec non placet; non necessaria videtur, quia nihil dicit decretum contra libertatem academicam.

IV ³⁴ Cf. PIUS XI, Constitutio Apostolica *Deus Scientiarum Dominus*, 24 maii 1931: A.A.S., 23 (1931), pp. 245-247.

³⁵ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani Generis*, 12 aug. 1950: A.A.S., 42 (1950), pp. 568 s., 578. — PAULUS VI, Litt. Encycl. *Ecclesiam Suam*, Pars III, 6 aug. 1964: A.A.S., 56 (1964), pp. 637-659. — CONC. VAT. II, Decretum *De Oecumenismo, Unitatis redintegratio*: A.A.S., 57 (1965), pp. 90-107.

I [n. 20, 14, 11-20]

Cum scientiarum progressus congruentem potissimum requiratur methodum, eadem Sancta Synodus enixe hortatur ut omnes/magistri cum in tradendis tum in investigandis disciplinis, propriae methodi quam accuratissime rationem habeant.

Apprime Theologiae et philosophiae quaestiones praesertim/speculativae pertractentur ad Angelici Doctoris rationem, doctrinam et principia; iusta quoque consideratio habeatur eorum quae/verus scientiae progressus invexit, quibusque disciplinae ecclesiasticae iuxta propriam naturam apte et tuto promoveri possunt/et debent.

II [F] 6) Eminentissimus Card. Micara [E/399] putat superfluum esse commendare methodum scientificam professoribus in disciplinis tradendis et investigandis (De un. cath., p. 42, 3).

Subcommissio censuit: Quum methodum sit tam magni momenti in scientia et de ipso tam breviter sermo sit in decreto, videtur melius textum reliquere sicuti iacet.

7) Marquez Toriz, AR ex Mexico [E/362], non claram videt expressionem de methodo uti est in textu, et suggerit modificationem dicens: «... tum in investigandis disciplinis, propriae uniuscuiusque disciplinae methodi...».

Respondeo: textus novus propositus est clarior, tamen repetit vocabulum disciplina, quod etiam in praecedenti linea apparet. Quam ob rem placuit subcommissioni textum relinquere immutatum.

[G] 8) Plurimum est disputatum de hoc numero, agendo de *doctrina S. Thomae servanda*.

Aliqui Patres probant S.Thomam et doctorem sequendum et in philosophia et in S.Theologia: (E/375; E/337).

Plures Patres non probant, quia non putant opportunum Ecclesiam seligere unum systema prae cetera, ut proprium in philosophia et in S. Theologia, ac libertatem impedire investigationum scientificarum in rebus non dogmaticis; neque electio S. Thomae, inquit, cum oecumenismo bene conciliari potest: (E/458; E/273; E/511; E/403; E/450; E/216).

Aliqui vero Patres in medio sunt: S.Thomam exemplum esse dicunt, quem docti imitentur (E/325, E/918; coetus theologorum et canonistarum canadensium [E/471]: An. gen., p. 2, 3; De un. cath., p. 44, 8, a; p. 45, 12, b).

Subcommissio plurimum disputavit denuo hac de re, ut obiectionibus aliqua ratio haberetur; Et in fine ad omnes difficultates superandas proposuit ut sermo de doctrina S.Thomae servanda non tam fieret in hoc decreto de Universitatibus quam in *Directorio* de Universitatibus post Concilium exarando et in decreto de Sacrorum alumnis formandis, et in dispositionibus de studia, quae potius ad formationem quam ad investigationem diriguntur.

II [n. 20, 26, 34-37]

Cum scientiarum progressus congruentem potissimum requiratur rationem/ac viam, eadem Sancta Synodus enixe hortatur ut omnes magistri cum in tradendis tum in investigandis disciplinis, propriae methodi [F] quam accuratissime rationem habeant.
[G]

III [n. 10, 13, 30-36]

mas habet, et/vult ut ecclesiasticae Facultates et Universitates [cf. ln. 33] [cf. ln. 30]

31 31 eas impense promoveant
32 et/ad altiores investigationes auditores instituant, recentioribus
33 quoque methodis et auxiliis adhibitis, earumque legibus opportune recognitis.

34 A scientiarum sacrarum progressu multum exspectat Ecclesia, cum profundior Sacrae Revelationis cognitio uberes allatura sit fructus tam pro/omnimodo apostolatu tam pro oecumenico dialogo.

IV [n. 11, 612, 25-28]

ecclesiasticae Facultates, propriis ipsarum legibus opportune recognitis, *scientias sacras et cum sacris connexas* impense promoveant

4 et recentioribus
1 quoque methodis et auxiliis adhibitis, [cf. ln. 25-26]

ad altiores investigationes/auditores instituant.
[cf. ln. 14-15]

[cf. ln. 20-21]

2,3

IV AD NUM. 10 – 1 – 1 *Pater*: Post verba «methodis et auxiliis» addatur: «*congrua libertate*». Libertas in investigatione scientifica etiam in scientiis sacris evidenter exigitur; dicitur congrua quia praescindere non potest a Magisterio.

R. – Congrua libertas scientifica supponitur.

2 – 1 *Pater*: In fine numeri addatur: «In facultatibus philosophiae et theologiae principatum tenet doctrina a S. Thoma tradita» vel aliqua similia. Tantum doctrina sana et cohaerens, potest esse antemurale adversus relativismum doctrinalem et moralem ab existentialismo generatum. Thomismum probatissimus est et a Magisterio Ecclesiae commendatus.

R. – De momento doctrinae S. Thomae in studiis philosophicis et theologicis agitur in variis documentis pontificiis in quibus elucet etiam sensus dynamicus huius commendationis.

3 – 1 *Pater*: Nec urgenda nec probanda propositio alicuius determinati Ecclesiae doctoris. Ecclesia hoc fecit, in uno momento, quando condiciones id exigebant. Immo et tunc plures postea declarationes factae sunt, quod exclusive minime intelligenda erant ea quae de S. Thoma dicebantur. Ergo vel tota philosophia catholica nominetur cum omnibus PP. et Doctoribus, a S. Augustino ad S. Franciscum Salesium, etc. vel tantum de sanitate doctrinae tractetur, quod nempe revelationi et fidei non contradicat, ne videatur monopolium alicuius doctoris haberi... et de progressu philosophiae ratio habeatur.

R. – Schema non intrat in quaestiones methodologiae theologicae.

4 – 1 *Pater*: Proponere audeo, ut sequens vel simile propositum referatur: «Etiam philosophiae christianae, historiae aliarumque disciplinarum, quae cum scientiis sacris connectuntur, verum progressum Ecclesia sibi carissimum habet. Quae igitur disciplinae in animis hominum rerum divinarum studium excitant atque illos ad revelationem amplectendam praeparant».

R. – Expressio «philosophia christiana» melius evitatur. Textus loquitur in genere de disciplinis sacris et cum sacris connexis.

I [n. 21, 14, 21-31]

II [n. 21, 26, 38-27, 4]

III

IV

21	21.	21.	38
22	[<i>De Universitatibus et Facultatibus Studiorum saecularium</i>].	[<i>De Universitatibus et Facultatibus Studiorum saecularium</i>].	
23	Universitates et Facultates catholicae studiorum saecularium maxima quoque excolantur cura, proprium cuiusque obiectum scientifica ratione investigantes.	Universitates et Facultates Catholicae studiorum saecularium maxima quoque/excolantur cura, proprium cuiusque obiectum scientifica ratione investigantes.	39
24			40
25	Praeter accuratam in variis/disciplinis institutionem, alumnorum formatio quoque religiosa/necnon moralis ac socialis diligenter foveatur et illorum problematum investigatio promoveatur, de quibus et profanae et sacrae/suo modo agunt scientiae, ita ut fidei cum ratione consensio eluceat.	Praeter accuratam in variis disciplinis institutionem, alumnorum formatio/quoque religiosa necnon moralis ac socialis diligenter foveatur et illorum problematum investigatio promoveatur, de quibus et profanae et sacrae suo modo/agunt scientiae, ita ut fidei cum ratione consensio eluceat [A].	41
26			42
27			43
28			27
29	Ideo in omni Universitate catholica studium sacrae Theologiae adsit sive ut Facultas sive ut peculiare institutum, quod totius Universitatis veluti centrum sit.	[B] In omni Universitate Catholica habeatur Facultas S. Theologiae, quae totius Universitatis veluti centrum sit, aut saltem S. Theologiae Institutum vel Cathedra, in qua/lectiones laicis discipulis quoque aptatae tradantur [C].	2
30			3
31			4

II Ad nr. 21

[A] 1) Mauritius Baudoux AR canadensis [E/403] proponit ut loco vocis *profanae* quae sensum peiorativum habet, sit vox «experimentales» aut «positivae».

Submissio censet mutationem non opportunam esse; nam scientiae profanae experimentales vel positivae, sed etiam aliae multae; praeterea vox «profana» non videtur habere sensum peiorativum. Quam ob rem textus maneat immutatus.

[B] 2) Russo Innocentius, ET (Italia) [E/253] plaudet schemati toti; praesertim laudat propositum de studio S. Theologiae, quod sit veluti centrum totius Universitatis. Item Patriarcha Antiochenus Maronitarum, Meouchi Paulus, laudat fundationem Facultatis vel Instituti S. Theologiae in omni Universitate catholica (E/375).

E contra Conferentia Episcopalis Indonesiana [E/458] quaerit quomodo Facultus vel Institutum S. Theologiae possit esse centrum Universitatis: Nonne hoc propositum est recordatio temporis acti? (De un. cath., p. 46).

Submissio censet ad evitandam difficultatem verba de momento S. Theologiae in Universitate catholica transferenda esse ad paragraphum 20, post lineam 3; paginae 14; dicatur autem sic: «In omni autem Universitate catholica, quantum fieri potest, habeatur Facultas S. Theologiae, quae totius Universitatis veluti centrum sit».

3) Patriarcha Ciliciae Armenorum, Batanian Ignatius Petrus XVI [E/337], monet: formatio religiosa in Universitatibus catholicis non est proportionata formationi scientificae scientiarum saecularium; nam in his iuvenis ad maturi-

tatem venit, dum in illa infans manet (De un. cath., p. 46, 2). Praepositus vero Societatis Iesu [E/301] proponit ut linea 30, paginae 14 sic modificetur: «... aut Facultas, aut Institutum, aut schola religionis».

Submissio respondet de schola religionis sermonem esse in hac paragrapho 21, at modo clariori indicandum esse scholam religionis pro laicis aptam in Universitate catholica. Ideo in fine huius paragraphi, loco ultimae periodi, cuius substantia in paragraphum 20 est translata (cfr. supra), sint verba: «*In omni Universitate catholica schola sive Institutum adsit S. Theologiae, in quo lectiones ratione laicis studentibus quoque aptatae tradantur*».

[C] 4) Yoshigoro Taguchi Paulus, ER (Japonia) [E/280] desiderat ut summopere adiuventur iuvenes in catholicis Universitatibus frequentandis, et auxiliis economicis, et domibus hospitalibus, et associationibus, etc. Hoc desideratur ad vitandum quominus iuvenes in Universitatibus civilibus ex indifferentismo religioso, ex laicismo, ex atheismo, malam influentiam habeant et ab Ecclesia avertantur.

Submissio respondet: problema hoc vere magnum est et considerandum. Et de hoc problemate est sermo in paragraphis 23 et 25.

5) Jacq Andreas, ET (Vietnam) [E/398] desiderat ut in decreto expresse commemorentur oratorium annexum omni Universitati catholicae in quo SS. Eucharistia asservetur, et etiam moderatores pietatis alumnorum.

Submissio respondet: Res est nimis particularis ut in decreto conciliari indicetur. Est tamen bonum propositum, quod ad directorium mandari debet postconciliari.

I [n. 22-23, 14, 32-15, 9]

II [n. 22-23, 27, 5-17]

III

IV

32	22.	22.	5
	[<i>De Institutis investigationis scientificae</i>].	[<i>De Institutis investigationis scientificae</i>].	
33	Cum scientiae per investiga-	Cum scientiae per investiga-	6
34	tiones particulares altioris	tiones peculiare altioris scienti-	7
35	scientifici valoris praecipue pro-	fici momenti praecipue profi-	8
36	ficiant, in Universitatibus et Fa-	cient, in Universitatibus et Fa-	
37	cultatibus catholicis instituta	cultatibus catholicis instituta	
38	maxime foveantur, quae prima-	maxime foveantur, quae prima-	
15	rie investigationi scientificae	riae investigationi scientificae	
2	promovendae inserviant.	promovendae inserviant.	
	Hisce institutis praesto sint viri	Hisce institutis/praesto sint viri	9
	vere/periti, opportuna subsidia,	vere periti, opportuna subsidia,	10
	aptae cooperationis rationes, ita	aptae cooperationis rationes, ita	
	ut/non solum altior veritatis co-	ut non solum altior veritatis co-	11
	gnitio obtineatur, sed etiam	gnitio obtineatur, sed etiam	
	fructus/uberis in utilitatem cum	fructus uberis/in utilitatem cum	
	ipsius operae scientificae tum	ipsius operae scientificae tum	
	apostolatus percipiantur.	apostolatus percipiantur.	
3	23.	23.	12
4	[<i>De Universitatum et Facultatum</i>	[<i>De Universitatum et Facultatum</i>	
	<i>catholicarum frequentatione</i>].	<i>catholicarum frequentatione</i>].	
5	Curent praeterea Ordinarii loci	Curent praeterea Ordinarii	13
6	ut, quos ex clericis/scientiis co-	ut, quos ex clericis scientiis co-	14
7	lendis aptiores cognoverint, eos	lendis aptiores cognoverint, eos	
8	studiorum ecclesiasticorum	formandos mittant ad Universi-	15
9	praesertim Universitatibus et	tates et Facultates Catholicas,	
	Facultatibus formandos com-	ubi/adsint, praesertim Studio-	
	mittant.	rum Ecclesiasticorum [A].	
	Pariter sedulo moneant fi-	Pariter sedulo moneant fi-	16
	deles ut catholicas Universitates	deles ut catholicas Universitates	
	et/Facultates, ubi exstant, fre-	et Facultates,/ubi exstant, fre-	17
	quentent.	quentent [B].	

II Ad nr. 23

[A] 1) Conferentia Episcopalis Indonesiana [E/458] quaerit utrum mens huius paragraphi sit ut clerici incumbant solum in scientiis ecclesiasticis studendis, an ut etiam scientias profanas colant, sed tantum in Universitatibus catholicis. Et secundo quaerit quare sermo sit de solis ordinariis locis (De un. cath., p. 48, 1).

Submissio respondet ad primum: revera prima sententia huius paragraphi non est clara; quam ob rem sic mutandam putat: «... *Aptiores cognoverint, eos formandos committant Universitatibus et Facultatibus catholicis, ubi adsint, praesertim studiorum ecclesiasticorum*».

Ad secundum *submissio* respondet: pro «ordinarii loci» dicatur tantum «Ordinarii».

[B] 2) Mauritius Baudoux, AB (Canada) (E/403) proponit:

a) ut loco vocabuli «moneant» sit «invitent»;

b) praeterea ipse putat frequentationem Universitatis catholicae tunc revera abundantem fieri ex valore scientifico ipsius Universitatis potius quam ex exhortatione auctoritatis.

c) Et cupit ut recolatur opus bonum quod catholici docti facere possunt in Universitatibus non catholicis (E/403).

Submissio respondet:

ad a) non placet.

ad b) *Submissio* concedit suppositum; hoc tamen non obstante, exhortatio ad catholicas Universitates frequentandas utilis apparet, immo necessaria.

I [n. 23, 15, 9-15]

10 Earum aditus alumnis congruis
 11 dotibus praeditis facile pateat,
 12 iis imprimis qui maioris sunt
 13 spei etsi tenuioris fortunae.
 14 Spiritu vere catholico ac frater-
 15 no/recipientur qui aliis ex natio-
 nibus adveniunt, ita ut litteris
 scientiisque alte instituti ac si-
 mul religione moribusque con-
 venienter/formati, in patriam
 reversi, propriis rite fungantur
 muneribus ad/maius cum Eccle-
 siae tum Societatis civilis bo-
 num.

ad c) in paragrapho 26 huius decreti adest mentio operis catholicorum in Universitatibus non catholicis, immo exhortatio adest.

II [C] 3) Patriarcha Antiochenus Maronitarum, Meouchi Paulus Petrus [E/375], laudat propositum adiuvandi studentes pauperes et intelligentes ad studia superiora facienda.

Subcommissio laetatur et congaudct.

[D] 4) Jacq Andreas, ET (Vietnam) (E/398) desiderat ut sermo sit in decreto de studentibus acatholicis qui Universitates catholicas frequentant.

Subcommissio censet concilium de hac particulari quaestione agere non de-

II [n. 23, 27, 17-22]

Earum aditus alumnis congruis
 dotibus praeditis/facile pateat, 18
 iis imprimis qui maioris sunt
 spei etsi tenuioris fortunae [C].
 Spiritu/vere catholico ac frater- 19
 no recipientur qui aliis ex natio-
 nibus adveniunt, ita/ut litteris 20
 scientiisque alte instituti ac si-
 mul religione moribusque con-
 venienter formati, in patriam 21
 reversi, propriis rite fungantur
 muneribus ad maius/cum Eccle- 22
 siae tum Societatis civilis bo-
 num [D, E].

III

IV

bere. Ceterum res innuitur in paragrapho 23.

[E] 5) Episcopi ex Columbia (E/408 De un. cath., p. 48, 2) desiderant ut iura et officia definiantur discipulorum: et hoc ad vitandum quominus alumni, ratione adducta superioribus suis, vel contra auctoritatem scholasticam agant, ex gratia cessando a suo opere (sciopero, strike, grève, huelga), vel praetendant in consilium directivum Universitatis intrare.

Subcommissio quaestio haec de disciplina non disputanda videtur in concilio oecumenico. De illa sermo bene esse potest in directorio. Quam ob rem textus decreti remaneat.

I [n. 24-25, 15, 16-26]

II [n. 24-25, 27, 23-31]

III [n. 11, 13, 37-42]

IV [n. 12, 612, 29-37]

16	24.	24.	23	37	11. [H]	12.	29
	[De Facultatum et Universitatum collaboratione].	[De socia Facultatum et Universitatum opera promovenda].			[De coordinatione in re scholastica fovenda].	[De coordinatione in re scholastica fovenda].	
17	In/quavis Facultate diversae disciplinae, in omni autem Universitate/variae Facultates mutua[m] sibi, prout obiectum sinit, praestent/operam.	In quavis Facultate diversae disciplinae, in omni autem Universitate variae Facultates mutua[m] sibi, prout obiectum siverit, praestent operam.	24	38	Cum cooperatio, quae/in ordine nationali et internationali altius in dies exprimitur, etiam in re/scholastica maxime sit necessaria, omni ope curanda est tum scholarum catholicarum coordinatio, tum earumdem cum omnibus aliis scholis, praesertim superioribus collaboratio, quam universae hominum communitatis/bonum requirit.	2	Cum cooperatio, quae in ordine dioecesano, nationali et internationali altius in dies urgetur et invalescit, etiam in re scholastica maxime sit/necessaria, omni ope curandum est ut inter scholas catholicas apta foveatur/coordinatio, atque inter easdem ceterasque scholas provehatur collaboratio, quam universae hominum communitatis bonum requirit. ³⁶
18	Immo ipsae Universitates mutua inter sese operae coniunctione conspirent, conventus internationales coniunctim promovendo, scientificas investigationes inter sese distribuendo, inventa ad invicem communicando ac magistros ad tempus inter/se permutando et cetera quae ad maiorem collaborationem conferunt provehendo.	Immo ipsae/Universitates mutua inter sese operae coniunctione conspirent, conventus/internationales una simul promovendo, scientificas pervestigaciones inter sese/distribuendo, inventa ad invicem communicando ac magistros ad tempus inter/se permutando et cetera quae ad maiorem adiutricem operam conferant provehendo [A].	25	39		3	Ex maiore coordinatione sociaque opera praecipue in Institutorum academicorum ambitu uberioribus fructus percipientur.
19			26	40		1	In omni igitur Universitate variae Facultates mutua[m] sibi, prout obiectum siverit, praestent operam.
20			27	41			Ipsae quoque Universitates mutua inter sese operae coniunctio-
21			28	42		3	
22	25.	25.	29				
23	[De Universitatibus catholicis splendens ubi erigi nequeunt].	[De Universitatibus Catholicis splendens ubi erigi nequeunt].	30				
24			31				
25							
26							

II [A] *Ad nr. 24 – 1* Mauritius Baudoux, AR (Canada) [E/403] quaerit utrum possibile sit promovere collaborationem magistrorum eminentium, etiam non catholicorum.

Subcommissio respondet: Non est argumentum in Concilio proponendum; posset ad directorium destinari. Ceterum non tangit paragraphus 26 huius decreti.

III [H] IV. MONITUM UNIVERSALIS COOPERATIONIS PROMOVEDAE

Declaratio denique momentum cooperationis et coordinationis in re scholastica urget in campo nationali et internationali. Educationis et institutionis enim progressus potissimum dependent a mutua opera et coordinatione, quippe quae experimentorum communicationem possibilem reddant nationalem et internationalem aptationi et renovationi educationis non parum inservientem. Insuper si Ecclesia praesens esse velit educationis officio, oportet, postquam in proprio ambitu mutua[m] operam perfecerit, cum aliis extra degentibus sincere et efficaciter suam operam praestet.

Sancta Synodus gratam se exhibet erga omnes qui in opus educationis et institutionis, scientiarum investigationis incumbunt et qui in optatis habent ut Ecclesia integrum suum munus absolvere valeat.

[Cf. E/4376, E/4409].

IV 1 – 1 *Pater*: loco «tum scholarum catholicarum coordinatio»

IV ³⁶ Cf. IOANNES XXIII, Litt. *Encycl. Pacem in terris*, 11 apr. 1963: A.A.S., 55 (1963), p. 284 et passim.

dicatur: «tum scholarum catholicarum coordinatio pastoralis in dioecesi et in regione», ad melius manifestandum scopum pastorem et non tantum technicum aut administrativum huius coordinationis, quae hoc nomine, ad episcopum pertinet. Res est magni momenti in pluribus nationibus.

R. – Terminus «cooperatio» remanere debet in sua indeterminatione, qua et aspectus pastorales et aspectus «technicos» amplectitur.

2 – 2 *Patres*: Item requiritur vera cooperatio inter diversos agentes qui influxum habent in formationem adolescentium, scilicet speciatim: familiam, magistros, capellanos, paroecias, associationes ita ut opus christianae educationis sit effectus omnium ad virum perfectum efficiendum.

R. – Sicut ad Modum 6 numeri 6.

3 – 1 *Pater*: post n. 11 addatur n. 12: «De coordinatione in re pastorali fovenda»: «In omni dioecesi constituatur aliqua commissio scholaris quae parentes audiat, magistros roborat, scopum pastorem eluceat, collaborationem cum paroeciis promoveat, dialogum cum religiosis congregationibus instituat, ad completam insertionem scholarum dioecesis in missione apostolica locali Ecclesiae».

Ratio: a) Laeta omnium adhaesio ad opus salutis. b) Vaticanum II Concilium *pastorale*!

R. – In ipso initio textus emendati innuitur explicite cooperatio in ordine per prius *dioecesano*.

I [n. 25-26, 15, 26-16, 2]

II [n. 25-26, 27, 31-42]

III

IV [n. 12, 612, 37-41]

In urbibus universitariis, praecipue ubi catholicae Universitates non exstant, animarum Pastores congruum procurent/auxilium iis qui civiles Universitates frequentant, ac Centra universitaria instituant, quae spirituale auxilium praestent atque, hospitibus pro studentibus institutis, morale praesidium offerant, et/disciplinarum studium promoveant harmonica fidei et scientiae/consensione, theologico quoque magisterio, ubi opportune fieri/potest, in ipsa civili Universitate instituto.

In/Urbibus universitariis [A] 32
animarum Pastores congruum procurent auxilium iis/qui civiles Universitates frequentant, ac Centra universitaria instituant, quae/spirituale auxilium praestent atque, hospitibus pro studiosa iuventute erectis,/morale praesidium offerant, et disciplinarum studium promoveant congrua /fidei et scientiae consensione, theologico quoque magisterio, ubi opportune/fieri possit, in ipsa civili Universitate instituto [B]. 37

26.

26.

38

[De scientifica actione extra Universitates catholicas].

[De scientifica actione extra Universitates catholicas].

Summopere quoque Sancta Synodus commendat ut docti catholici/etiam extra Universitates catholicas veritatem perscrutandam in/bonum commune sedulo promoveant, cum investigatione scientifica et docendi munere in civilibus Universitatibus, tum constanti/scientifico commercio cum viris scientia egregiis.

Summopere/quoque Sancta Synodus commendat ut docti catholici etiam extra Universitates catholicas [A] veritatem perscrutandam in bonum commune sedulo promoveant, cum investigatione scientifica et docendi munere in civilibus Universitatibus, tum constanti scientifico commercio cum viris scientia egregiis. 42

II Ad nr. 25 – [A] 1) Dammert Bellido Joseph, ER (Perú) [E/239] proponit: supprimantur verba «praecipue ubi catholicae Universitates non exstant», quae sunt in linea 26-27, paginae 15; nam, dicit Pater, de facto Universitates catholicas non trahunt ad sese studentes Universitatis civilis. Ideo semper providentiae illae pastorales, quae in hac paragrapho indicantur, sunt necessariae in urbibus universitariis.

Subcommissio respondet: placet.

[B] 2) Jacq Andreas, Episcopus in Vietnam [E/398] putat apostolatum in hac paragrapho 25 descriptum maiorem efficaciam habere, quam creationem catholicae Universitatis, in terris missionum, ubi professores catholici pauci sunt et subsidia modica.

Subcommissio assentitur.

3) 11 Patres Conciliares Africae Centro-Orientalis [E/326] et Patriarcha Antiochiae Maronitarum [E/375] (An. gen., p. 5, 7, 5; p. 6, 9, g) laudant propositum creandi domos et alia media ad educationem christianam studentium in urbibus universitariis.

ne conspirent, conventus internationales una simul promovendo, scientificas pervestigaciones inter sese distribuendo, inventa vicissim communicando ac/magistros ad tempus permutando inter se ceteraque quae ad maiorem adiutricem operam conferunt provehendo. 38-41

4) Conferentia Episcopalis Indonesiana [E/458] desiderat ut modo magis positivo et latius decretum agat de pastorali cura studentium, imo etiam professorum; nec est negligendum in Universitate – ipsi dicunt – munus missioriale erga non catholicos; item functio propria, quam habent centra-studentium et hospitia-studentium, etiam pro non catholicis, in decreto non bene indicatur.

Subcommissio respondet: omnia, quae in hac animadversione desideratur, iam proponuntur in decreto, modo brevi et efficaci. Ulterior declaratio relinquenda videtur directorio postconciliari.

[A] Ad nr. 26.

1) Dammert Bellido Joseph, ER (Perú) [E/239], desiderat ut loco expressionis «etiam extra Universitates catholicas» substituat verbum «ubique». Nam, dicit ipse, docti catholici ubique testimonium dare debent veritatis; et docere debent in omnibus Universitatibus: immo quandoque validius est eorum testimonium in Universitate civili quam in catholica Universitate. Haec paragraphus videtur magisterium in Universitatibus civilibus minus aestimare.

Subcommissio mutatio textus non placet; nam res bene indicatur.

I [n. 26, **16**, 2-8]

3 Curandum quoque est ut iu-
 4 venes praeclarioris ingenii sive
 5 catholicarum sive civilium Uni-
 6 versitatum, qui ad docendum et
 7 investigandum aptiores sunt,
 8 peculiari cura excolantur et ad
 magisteria in Universitatibus
 suscipienda promoveantur, quo
 latius et penitius veritatis/fruc-
 tus praebere atque plurimos ad
 lucem quoque Evangelii acci-
 piendam perducere valeant.

II [n. 26, **27**, 42-**28**, 3]

Curandum quoque est ut iu- 43
 venes praeclarioris ingenii sive 44
 catholicarum sive/civilium Uni-
 versitatum, qui ad docendum et
 investigandum aptiores sint, 28
 peculiari cura excolantur et ad
 magisteria in Universitatibus
 suscipienda promoveantur; quo 2
 latius et penitius veritatis fruc-
 tus praebere atque plurimos/ad 3
 lucem quoque Evangelii acci-
 piendam perducere valeant.

III

IV

IV AD CONCLUSIONEM

1 – *1 Pater*: Ultima paragraphus exprimere debet, tamquam conclusio, generalem exhortationem ad excellentiam scholarum christianarum et omnis educationis quam maxime promovendam.

R. – Accipitur. Vide textum emendatum.

2 – *1 Pater*: Fiat brevis sed expressiva commemoratio educatorum christianorum ubi recenseantur Fratres Religiosi laicales, qui se totos – sine sacerdotio – operi scholarum tradunt (secundum animadversionem scriptis exhibitam: E/4472).

R. – Hi includuntur inter religiosos, de quibus explicite agitur in textu praeter sacerdotes.

3 – *1 Pater*: Tollatur in ultima linea verbum «intellectuali», quia hic iam agitur non de scholis tantum sed de educatione christiana.

R. – In textu emendato ratio habetur, dicendo: «... in mundo hodierno praesertim intellectuali...».

[CONCLUSIO].

CONCLUSIO

		1	<i>S. Synodus ipsos iuvenes enixe hortatur ut praestantiae muneris educandi conscii, ad illud suscipiendum generoso animo sint parati, in illis praesertim regionibus in quibus ob magistrorum inopiam iuventutis educatio/in</i>	613
			<i>discrimine est.</i>	2
14	Ecclesia, dum gratis-		<i>Eadem S. Synodus, dum gratissimam se profitetur erga sacer-</i>	5
	dotes, religiosos, religiosas et	2	<i>dotum, religiosos, religiosas et</i>	6
	laicos, qui evangelica sui dedi-		<i>tionem in praecellens educationis</i>	7
	et/scholarum cuiusvis generis et		<i>et scholarum cuiusvis generis et</i>	8
	gradus opus incumbunt, eos ve-		<i>habetur/ut in suscepto munere</i>	8
	hementer hortatur ut in suscep-		<i>to munere generose perseverent</i>	8
	to munere generose perseverent		<i>atque in alumnis spiritu Christi</i>	9
	et tum	4	<i>imbuendis, in paedagogica</i>	9
	in arte paedagogica		<i>arte et in scientiarum studio ita</i>	10
	tum in scientiarum studio ita		<i>excellere nitantur ut non solum</i>	10
	excellere nitantur ut		<i>internam Ecclesiae renovationem</i>	11
	beneficam Ecclesiae/praesentiam in		<i>promoveant, sed eius/beneficam</i>	11
	mundo		<i>praesentiam in</i>	12
	intellectuali moderno servant et	3	<i>mundo hodierno praesertim intel-</i>	12
	augeant.		<i>lectuali servant/et</i>	12
			<i>augeant.</i>	

4 – *2 Patres*: Media in Conclusionem dicatur: «... munere generose perseverent et tum in alumnos spiritu Christi imbuendo, tum in arte paedagogica tum in scientiarum studio ita excellere nitantur ut non solum internam renovationem Ecclesiae promoveant, sed etiam eius beneficam praesentiam in mundo intellectuali moderno servant et augeant».

Ratio: Tota declaratio laborat vitio aliquo fundamentali: videtur oblivisci finem primarium educationis christianae et fere unice attendere educationem humanam et consecrationem mundi. Ideo non est in linea doctrinae expositae in schemate de Ecclesia (ubi de Populo Dei, de Laicis), in schemate de Apostolatu Laicorum (de formatione laicorum) et in schemate de Activitate Missionali Ecclesiae.

Tota Ecclesia in omnibus membris debet esse missionaria et apostolica. Apostolatus ius et officium est omnis baptizati. Agitur de problemate fundamentali pro vita Ecclesiae et eius missione necnon pro successu Concilii. Patet quod solutio huius problematis maxima pro parte a scholis catholicis pendet.

R. – Accipitur. Vide textum emendatum.